

144052

**BOLU İLİNDEKİ ZİHİNSEL ENGELLİ ÇOCUKLARIN SOSYAL
GELİŞİM ÖZELLİKLERİ**

GALİBİYE ÇETREZ

T-144057

**ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL EĞİTİM ANABİLİM DALINDA
YÜKSEK LİSANS
DERECESİ İÇİN GEREKLİ ÇALIŞMALARI YERİNE GETİREREK
ONAYA SUNULAN TEZ**

EKİM 2004

Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün Onayı

Prof. Dr. Esergöl Balcı BUCAK

Enstitü Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans derecesinde bir tez olarak gerekli çalışmaları yerine getirdiğini onaylarım.

Yrd. Doç. Dr. Ahmet YIKMIŞ

Bölüm Başkanı

Okuduğunuz bu tezin Yüksek Lisans derecesinde bir tez olarak onaylanması, düşüncemize göre, amaç ve kalite olarak tamamen uygundur.

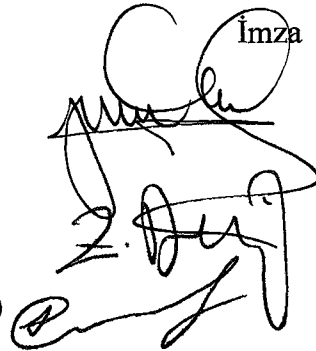

Yrd. Doç. Dr. Emine ERATAY

Tez danışmanı

Jüri Üyeleri

1. Yrd. Doç. Dr. Ahmet YIKMIŞ (Başkan)
2. Yrd. Doç. Dr. Zeynep Deniz YÖNDEM
3. Yrd. Doç. Dr. Emine ERATAY (Danışman)

İmza

ABSTRACT

THE SOCIAL DEVELOPMENT CHARACTERISTICS OF CHILDREN WITH MENTAL RETARDATION IN BOLU

ÇETREZ, Galibiye

Master's Degree, Department of Special Education

Thesis Advisor: Assistant Professor, Emine Eratay

October, 2004

This study was planned to study the social developmental characteristics of the children with mild learning disabilities and to determine whether these characteristics vary according to different variables or not.

Since there are only few children in Bolu, sampling wasn't taken. 50 children from Emine Mehmet Baysal Eğitim Uygulama Okulu and İş Eğitim Merkezi who were qualified by Bolu Center of Rehabilitation and Research were examined in the scope of our research. "Information Forms About Parents and Children" were applied to the children with mild disabilities and their parents; "Information Forms About Teachers" were applied to the teachers; and "The Registration Form About Social Development Characteristics" was also handed out to their teachers were collected as data in Bolu which were included in the appendix. The reliability test for "Registration Form About The Social Development Characteristics" which was shown in appendix 2 was done using Cronbach - α for each subcategory. Cronbach coefficients for interpersonal social skills was found to be .8893, Cronbach coefficients for self-care skills was found to be .9534, Cronbach coefficients for skills in the house was found to be .9751 and Cronbach coefficients for social skills was found to be .9642. Moreover, "The Registration Form About The Social Development Characteristics" was examined for inter-reliability by using the method ICC (Intra Class Correlation Coefficients). In Bolu, the ICC was found to

be. 9835 (ICC =.9835). It has been proved that the registration form for the social development characteristics is reliable.

Content reliability for “Registration Form About The Social Development Characteristics” was acquired by the help of a psychologist, a child development expert, a special education expert and a translator.

The data collected through investigation tools mentioned in Appendix I and appendix II were evaluated and interpreted using SPSS 10.

These results were obtained after this study:

1. The social development characteristics of the children with mild disabilities vary according to the age groups. The interpersonal social skills for age group 6-12 were found high, whereas self care skills, the skills including how to behave at home and social skills for age group 13-18 were found high.
2. Another factor affecting the social development characteristics is “ sex” .it has been discovered that girls are better at interpersonal social skills while boys are better at self care skills, at skills at home and social settings.
3. Since few children in our research had taken preschool education and few of them had taken part in social activities and since the majority of their parents had low educational and socio- economic standards, analysis of these issues couldn't be made.

Key words: Child With Mild Disability, Social Development, Independent Life Skills.

ÖZET

BOLU İLİNDEKİ ZİHİNSEL ENGELLİ ÇOCUKLARIN SOSYAL GELİŞİM ÖZELLİKLERİ

ÇETREZ, Galibiye

Yüksek Lisans, Özel Eğitim

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Emine ERATAY

Ekim, 2004

Bu araştırma Bolu ilindeki resmi kurumlara devam eden orta düzeyde zihinsel öğrenme yetersizliği (öğretilebilir zihin engelli) olan çocukların sosyal gelişim özellikleri ve sosyal gelişim özelliklerinin çeşitli değişkenler açısından farklılaşıp farklılaşmadığını saptamak amacıyla planlanmıştır.

Çocuk sayısının az olması nedeniyle Bolu ilinde örneklem alma yoluna gidilmemiş, Bolu Rehberlik ve Araştırma Merkezi'nce tanılanmış ve Bolu ili merkez Emine- Mehmet Baysal Eğitim Uygulama Okulu'na devam eden 50 çocuk araştırma kapsamına alınmıştır. Bolu'daki orta düzeyde zihinsel öğrenme yetersizliği olan çocuk ve anne-babalarına ekte gösterilen “Anne-baba ve Çocuğa Ait Bilgi Formları” , öğretmenlere “Öğretmenlere Ait Bilgi Formu” uygulanmış, orta düzeyde zihinsel öğrenme yetersizliği olan çocukların öğretmenlerine “Sosyal Gelişim Özellikleri Kayıt Formu” dağıtılmış ve sonra toplanmıştır. Ek-2’de gösterilen “Sosyal Gelişim Özellikleri Kayıt Formu” nun güvenirlik çalışması, her alt başlık için Cronbach- α ile güvenirliğine bakılarak yapılmıştır. Bireyler arası sosyal becerilerin Cronbach α katsayısı .8893, özbakım becerilerinin Cronbach α katsayısı .9534, ev içi becerilerinin Cronbach α katsayısı .9751, topluma ilişkin bilgileri içeren becerilerin Cronbach α katsayısı .9642 olarak bulunmuştur. Ayrıca “Sosyal Gelişim Özellikleri Kayıt Formu” ‘nun ICC (Intra Class Correlation Coefficients) yöntemi ile maddeler arası tutarlıklarına bakılmıştır. ICC =.9835 bulunmuştur. Sosyal gelişim özellikleri kayıt formunun güvenilir olduğu sonucuna varılmıştır.

“Scsyal Gelişim Özellikleri Kayıt Formu” nun içerik geçerliği bir psikolog, bir çocuk gelişimci, bir özel eğitimci, bir çevirmen tarafından incelenerek yapılmıştır.

Ek-1 ve Ek-2 araştırma araçları ile toplanan veriler SPSS 10 programı ile değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır.

Araştırmada şu sonuçlar elde edilmiştir:

1. Orta düzeyde zihinsel öğrenme yetersizliği olan çocukların sosyal gelişim özellikleri yaş gruplarına göre farklılaşmaktadır. 6-12 yaş grubu çocukların bireyler arası sosyal becerileri; 13-18 yaş grubu çocukların ise özbakım becerilerini, ev içi ve topluma ilişkin bilgileri içeren becerileri daha yüksek oranda gerçekleştirdikleri saptanmıştır.

2. Orta düzeyde zihinsel öğrenme yetersizliği olan çocukların sosyal gelişim özellikleri cinsiyete göre de farklılaşmaktadır. Kız çocukların bireylerarası sosyal becerilerini daha yüksek oranda gerçekleştirdikleri; erkek çocukların özbakım becerileri, ev içi becerileri ve topluma ait bilgileri içeren becerileri daha yüksek oranda gerçekleştirdikleri bulunmuştur.

3. Araştırma kapsamına alınan çocukların çok az bir bölümü erken çocukluk eğitimi aldığı için, çok az bir bölümü sosyal etkinliğe katıldığı için; anne ve babaların büyük bir bölümünün eğitim ve sosyo-ekonomik düzeyi düşük olduğu için bu konularda analiz yapılamamıştır.

Anahtar Kelimeler: Orta Düzeyde Zihinsel Öğrenme Yetersizliği (Öğretilbilir), Sosyal Gelişim, Bağımsız Yaşam Becerileri.

TEŞEKKÜR

Tüm tez çalışmam süresince sıkıldığımda konuşarak beni rahatlatan, sürekli yanımda olan arkadaşlarım Gülsen, Hatice, Zeynep, Ayça'ya; Zeki EKİNCİ ve Rasim ACAR'a maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen sevgili aileme en içten sevgi ve teşekkürlerimi sunuyorum.

Araştırmanın bütün aşamalarında bilgisini ve deneyimini esirgemeyen anlayışlı, ilgili danışmanım Yrd. Doç. Dr. Emine ERATAY'a ; desteğini esirgemeyen Yrd. Doç. Dr. Ahmet YIKMIŞ'a; tezimin istatistiklerinde rehberlik yapan Dr. İlker ETİKAN'a ve Yrd. Doç. Dr. Bayram BIÇAK'a; tezin anketlerini doldurarak yardımcı olan Emine-Mehmet Baysal Eğitim Uygulama Okulu ve İş Eğitim Merkezi, öğretmenleri ve yöneticilerine; Sosyal Gelişim Özellikleri Kayıt Formu'un geçerlik çalışmasında yardımcı olan Prof. Dr. Pınar BAYHAN'a, Prof. Dr. Ahmet KONROT'a, Psikolog. Ebru ONAT ZOYLAN'a; tezimi okuyarak imla yanlışlarını düzelten Öğr. Gör. Metin AKYÜZ'e bütün kalbimle teşekkür ediyorum.

İÇİNDEKİLER

ABSTRACT	iii
ÖZET	v
TEŞEKKÜR	vii
İÇİNDEKİLER	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xi
TABLolar LİSTESİ	xii

BÖLÜM I

1. GİRİŞ	1
1. 1. Problem	1
1. 2. Amaç	10
1. 2. 1. Alt Amaçlar	10
1. 3. Araştırmanın Önemi	11
1. 4. Sayıtlar	12
1. 5. Sınırlılıklar	12
1. 6. Tanımlar	13

BÖLÜM II

2. Konuyla İlgili Kuramsal Açıklamalar ve İlgili Araştırmalar	15
2. 1. Psiko-Sosyal Gelişim Kuramı	15
2. 2. Normal Çocuklarda Sosyal Gelişim ve Sosyalleşme	20
2. 2. 1. Sosyalleşmeye Etki Eden Etmenler	22
2. 2. 2. Yaş Gruplarına Göre Sosyal Gelişim	25
2. 2. 3. Sosyal Tipler	31
2. 2. 4. Sosyal Uyumun Ölçütleri	31
2. 3. Zihin Engelli Çocukların Sosyal Gelişim Özellikleri	32
2. 3. 1. Yaş Gruplarına Göre Sosyal Gelişim Özellikleri	35
2. 4. İlgili Araştırmalar	41
2. 4. 1. Ülkemizde Yapılan Araştırmalar	41
2. 4. 2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	49

BÖLÜM III

3. YÖNTEM	58
3. 1. Araştırma Modeli	58
3. 2. Evren ve Örneklem	58
3. 3. Veri Toplama Yöntemi	59
3. 3. 1. Veri Toplama Araçları	60
3. 3. 1. 1. Bilgi Formları	60
3. 3. 1. 2. Sosyal Gelişim Özellikleri Kayıt Formu	61
3. 4. Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması	62
3. 5. Verilerin Çözümlemesi	63

BÖLÜM IV

4. BULGULAR	64
4.1. Bolu İlindeki Orta Düzeyde Zihinsel Öğrenme Yetersizliği olan Çocukların Sosyal Gelişim Özellikleri Yaşa Göre Farklılaşmakta mıdır?	64
4. 1. 1. Bireyler arası Sosyal becerilerinin Dağılımı Yaşa Göre Farklılaşmakta mıdır?	64
4.1. 2. Özbakım becerilerinin dağılımı Yaşa Göre Farklılaşmakta mıdır? ..	67
4. 1.3. Ev İçi Becerilerinin Dağılımı Yaşa Göre Farklılaşmakta mıdır?	77
4.1. 4. Topluma İlişkin Bilgileri İçeren Becerilerinin Dağılımı Yaşa Göre Farklılaşmakta mıdır?	86
4. 2. Bolu İlindeki Orta Düzeyde Zihinsel Öğrenme Yetersizliği olan Çocukların Sosyal Gelişim Özellikleri Cinsiyete Göre Farklılaşmakta mıdır?	93
4. 2. 1. Bireylerarası Sosyal Becerilerinin Dağılımı Cinsiyete Göre Farklılaşmakta mıdır?	93
4.2. 2. Özbakım Becerilerinin Dağılımı Cinsiyete Göre Farklılaşmakta mıdır?	96
4. 2. 3. Ev İçi Becerilerinin Dağılımı Cinsiyete Göre Farklılaşmakta mıdır?	106
4.2.4. Topluma İlişkin Bilgileri İçeren Becerilerinin Dağılımı Cinsiyete Göre Farklılaşmakta mıdır?	115

BÖLÜM V

5. TARTIŞMA	122
-------------------	-----

BÖLÜM VI

6. SONUÇ	137
7. ÖNERİLER	140
7. 1. İleri Araştırmalara Yönelik Öneriler	140
7. 2. Uygulamaya Yönelik Öneriler	140

KAYNAKÇA	142
----------------	-----

EKLER LİSTESİ	149
---------------------	-----

EKLER	150
-------------	-----

ŞEKİLLER LİSTESİ

Çizelge 1 Bağımsız Yaşam Becerileri	6
---	---

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1 Araştırma Kapsamına Alınan Çocukların Bulundukları Okul ve Cinsiyetlerine Göre Dağılımları	59
Tablo 2 Araştırma Kapsamına Alınan Öğretmenlerin Bulundukları İl ve Cinsiyetlerine Göre Dağılımları	61
Tablo 3 Bolu İlindeki Çocukların Yaş Gruplarına Göre Bireylerarası Sosyal Becerilerinin Dağılımı	64
Tablo 4 Bolu İlindeki Çocukların Yaş Gruplarına Göre Özbakım Becerilerinin Dağılımı	67
Tablo 5 Bolu İlindeki Çocukların Yaş Gruplarına Göre Ev İçi Becerilerinin Dağılımı	77
Tablo 6 Bolu İlindeki Çocukların Yaş Gruplarına Göre Topluma İlişkin Bilgileri İçeren Becerilerin Dağılımı	87
Tablo 7 Bolu İlindeki Çocukların Cinsiyetlerine Göre Bireylerarası Sosyal Becerilerinin Dağılımı	93
Tablo 8 Bolu İlindeki Çocukların Cinsiyetlerine Göre Özbakım Becerilerinin Dağılımı	96
Tablo 9 Bolu İlindeki Çocukların Cinsiyetlerine Göre Ev İçi Becerilerinin Dağılımı	106
Tablo 10 Bolu İlindeki Çocukların Cinsiyetlerine Göre Topluma İlişkin Bilgileri İçeren Becerilerinin Dağılımı	115

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problemi, önemi, sayıtlar, sınırlılıklar ve ilgili tanımlar ele alınmıştır.

1.1. Problem

Her çocuğun bir diğlerinden farklı olduğı ve bu nedenle eğitimin bireysel temelli olmasının gerekliliğı, çağdaş eğitim anlayışının özünü oluşturmaktadır. Bu eğitim anlayışının en önemli fonksiyonlarından biri insan denen varlığı sosyal bir varlık yapmadır. İnsanın hemcinsleri ile iletişim ve etkileşim içinde yaşamasında gerekli olan, bilişsel, duyuşsal ve psiko devimsel davranışları kazanmasıdır. İnsan dünyaya sosyal bir varlık olarak gelmez. Gelmesi de düşünülemez. İnsanlar kalıtım, doğumdan önce anne rahminde, doğum sırasında ve doğumdan sonraki yaşamları sırasında oluşan belirgin bireysel farklılıklar gösterirler. Bu farklılıklar, hangi özelliğı alırsak alalım, normal dağılıma yaklaşık bir yayılma biçimindedir. Her özellikte insanlar arasındaki farklılıklara rağmen insanların birbirine gereksinimleri vardır. Birbirini kabul etmesi, sevmesi, iletişim ve etkileşim içinde yaşamlarını sürdürmesi insan yaşamının gerektirdiğı doğal bir kuraldır (Çağlar,1979).

Toplumu oluşturan bireylerin yaklaşık olarak %3'ünü zihin yetenekleri açısından geri olanlar oluşturmaktadır. Zihinsel yetersizlik gösteren çocuklar geriliklerinin derecesine göre hafif, orta ve ağır şeklinde sınıflandırılmaktadır. Bu sınıflama içerisinde zihinsel yetersizlik gösteren çocukların %90'ına yakını yetersizlikleri hafif derecede olan çocuklar oluşturmaktadır. Zihinsel yetersizlikleri orta ve ağır derecede olanların tüm zeka geriliğı gösteren çocuklar içerisindeki oranları ise %10 dur (Eripek, 2003).

Zihin engelli bireyin kim olduğuna ilişkin çeşitli tanımlar yapılmıştır. Bunlardan biri Amerikan Zihinsel Gerilik Derneği'nin (Amerikan Association on Mental Retardation- AAMR) yapmış olduğu tanımlardır. AAMR son 30 yıl içerisinde beş kez zeka geriliği kavramını tanımlamıştır. Bu tanımlardan sonuncusu 2002 yılında önerilmiştir.

AAMR'nin 1992 yılında yayınladığı yönergede zeka geriliği şöyle tanımlanmaktadır: Geri zekalılık halihazırdaki işlevlerde önemli sınırlılıkları göstermektedir. Bu, zihinsel işlevlerde önemli derecede normal altı, bunun yanı sıra uyumsal beceri alanlarından (iletişim, özbakım, ev yaşamı, sosyal beceriler, toplumsal yararlılık, kendini yönetme, sağlık ve güvenlik, işlevsel akademik beceriler, boş zaman ve iş) iki ya da daha fazlasında sınırlılıklar gösterme durumudur. Geri zekalılık 18 yaşından önce ortaya çıkmaktadır.

2002 yılında önerilen tanım ise şöyledir:

Zeka geriliği, hem zihinsel işlevler hem de kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerinde anlamlı sınırlılıklar görülen bir yetersizlik olarak nitelendirilmektedir. Bu yetersizlik 18 yaşından önce ortaya çıkmaktadır (Eripek,1996).

1992'de yapılan tanımın uygulanabilirliği için dört, 2002'de önerilen tanımın uygulanabilirliği için ise başlıca beş temel varsayım öne sürülmüştür. Bu varsayımlara dikkat edilmesi zeka geriliği gösteren çocukların gerek tanınması gerek sınıflandırılmasında önemlidir. Bunlar:

1. Varolan işlevlerdeki sınırlılıklar, bireyin akran grubu ve kültürünü yansıtan toplumsal çevresi bağlamında dikkate alınır.
2. Geçerli bir değerlendirmede, hem kültürel ve dil farklılıkları hem de iletişim, duyu motor ve davranışsal farklılıklar göz önünde bulundurulur.
3. Bireylerde, sınırlılıklarla güçlü yanlar birlikte bulunur.
4. Sınırlılıkları tanımlamanın amacı, bireyin ihtiyacı olan destek hizmetlerin neler olacağını belirlemek içindir.
5. Genellikle, belli bir süre içerisinde uygun destek hizmetler aralıksız sağlandığında, zeka geriliği gösteren bireyin yaşam işlevlerinde ilerlemeler meydana gelecektir.

Gerek her iki tanımda gerekse belirlenen varsayımlarda dikkati çeken en önemli nokta zihin engeli gösteren bireylerin eğitimlerine yönelik olmasıdır (Eripek, 2002).

Dever (1989) zihin engelli bireyi; “diğer kişilerden destek almadan, rastlantısal yollarla öğrenilen ve topluma uyum sağlamayı kolaylaştıran becerileri (toplum içinde yaşamak, çalışmak ve eğlenmek için gerekli olan becerileri) öğrenmek için özel eğitime gereksinim duyan birey” olarak tanımlamıştır. Dever’in bu tanımı zihin engelli olan ve olmayan bireyleri ayırt edebilmede işlevsel bulunmamakta, pek çok zihinsel engelli olmayan birey de toplum içinde yaşamak, çalışmak ve eğlenmek için gerekli olan becerilerde gereksinim duyabilmektedir. Ancak bu tanım; zihin engelli bireylerin toplumla bütünleşmesini kolaylaştıracak becerilerdeki yetersizliklerini ön plana çıkarmakta, bu becerileri öğrenen zihin engelli bireylerin ise destek almadan toplum içinde yaşamlarını sürdürebileceklerini, bu nedenle engelli olma etiketinden kurtulabileceklerini vurguladığı için önemli bulunmaktadır (Dever ve Knapczyk, 1997).

Ocak 2000 tarihinde yayınlanan Mili Eğitim Bakanlığı özel eğitim hizmetleri yönetmeliğinde zihinsel engellilik “zihinsel öğrenme yetersizliği” olarak tanımlanmıştır.

Zihinsel öğrenme yetersizliği: Zihinsel gelişim yetersizliğinden dolayı, bireyin eğitim performansının ve sosyal uyumunun olumsuz yönde, hafif-orta-ağır düzeyde etkilenmesi durumu,

Orta düzeyde zihinsel öğrenme yetersizliğini ise bireyin, gecikmeli bir konuşma ve dil gelişimi, sosyal, duygusal veya davranış problemleri ile temel okuma-yazma ve sayma becerilerini kazanmasında ortaya çıkan gecikme durumu olarak tanımlamıştır (MEB, 2000).

Zihin engelli çocukların uygun bir eğitim ortamına yerleştirilmesi ve etkili eğitim hizmetlerinin sunulabilmesi için zihinsel özelliklerinin tanımlanmasının yanısıra daha kapsamlı incelemelerle eğitsel gereksinimlerinin ortaya çıkarılması gerekmektedir (Eripek, 1996; Kırcaali-İftar,1995). Yapılan araştırmalar sadece

zihinsel özelliklerin belirlenmesinin öğretim çalışmalarına sunulmasında yetersiz kaldığını ifade etmektedirler. Normal çocuklar gibi zihin engelli çocuklar da sahip oldukları özellikler bakımından farklılaşmaktadırlar. Buna göre zihin engelli çocuklardaki çeşitli alanlardaki özelliklerin ve performans düzeyinin belirlenmesine gidilmelidir.

Zihin engelli çocukların da normal çocuklar gibi biyolojik, psikolojik ve sosyal gereksinimlerinin olduğu ve bu gereksinimlerin karşılanması gerektiği göz ardı edilmemelidir.

Onların da normal çocuklar gibi eğitime, yetiştirilmeye, eğlenmeye, sevmeye ve sevilmeye, toplumun olanaklarından yararlanmaya ve en önemlisi varolan yeteneklerini geliştirip, çalışmak suretiyle üretime katkıda bulunmaya hakları vardır. Aralarındaki tek fark talihsizlik eseri denilebilecek çeşitli nedenlerden dolayı bedensel, ruhsal ve sosyal özelliklerinde normal çocuklara göre gerilik göstermeleridir.

Zihin engelli çocukların eğitilmelerine, yetiştirilmelerine ve toplum için sosyal birer kişi olarak bağımsız hareket eder hale gelmelerine yardımcı olabilmek için normal çocuklara göre sahip oldukları farklı özelliklerini bilmek gerekir. Bu özellikler genel olarak beş grupta ele alınmaktadır. Bedensel özellikler, motor özellikler, kişilik özellikleri, zihinsel özellikler ve sosyal özelliklerdir.

Zihin engelli çocukların bedensel özelliklerine bakıldığında normal çocuklara göre dış görünüşlerinin farklı olduğu, örneğin; mongoloidlerde olduğu gibi; kısa boy, kısa ve kalın parmak, çekik gözler, dirençlerinin düşük olup bu nedenle sık sık hasta oldukları, iç ve dış organlarda çeşitli deformasyonlar, diş çürümeleri, kafa ve vücut arasında oran farkı, görme ve işitme kusurlarının görüldüğü belirtilmektedir (Vuran,2000; Oymak,1996).

Zihin engelli çocukların kişilik özelliklerine bakıldığında ise, lider olamayacakları, sorumluluk almaktan kaçındıkları, kendilerine olan güvenlerinin az olduğu, bağımsız hareket edemedikleri, güç ilişkisi kurdukları ve ilişki sürecinin gelip geçici olduğu, cesaretlerini kolaylıkla kaybedebilecekleri, sürekli ilgi odağı olmaktan

hoşlandıkları, duygusal ve hassas oldukları belirtilmektedir (Çağlar,1979; Oymak,1996).

Zihin engelli çocukların zihinsel özellikleri ise, kolayca yorulup, engeller karşısında yılgınlık gösterdikleri, ilgi sürelerinin kısa ve dikkatlerinin dağınık olduğu, bu yüzden öğrenmelerinin yavaş olup uzun zaman gerektirdiği, çeşitli durumları kavramada, genelleme yapmada, öğrendiklerini, transfer etmede zorluk çektikleri, somut durumları daha iyi kavradıkları, bir nesneye veya konuya ilgilerinin çok kısa sürdüğü, uzun süre bir konuya ilgilerini yoğunlaştıramadıkları, konuşma gelişimlerinin yavaş olup, geç konuşmaya başladıkları ve buna paralel olarak konuşma engellerinin fazla olduğu, gördükleri, duydukları şeyleri kolayca unuttukları şeklinde sıralanmaktadır (Çağlar,1979; Oymak,1996).

Zihin engelli çocukların sosyal özelliklerine bakıldığında ise, becerilerde de normal çocuklara göre sürekli gerilik gösterdiklerinden daha çok kendilerinden küçük olanlar ile ilişki kurmaktan hoşlandıkları, grup içi ilişkilerinde başkalarına bağımlı oldukları, kendi başlarına buyruk hareket etmeleri ve sorumluluk almalarının nadir olduğu, kurallara uymakta zorluk çektikleri, bu nedenle kurallı ve karmaşık sosyal etkinliklere katılamadıkları şeklinde belirtilmektedir (Çağlar,1979; Oymak,1996).

Zihin engelli bireyler için eğitimin temel hedefi, bu bireyleri toplumsal yaşama hazırlamak, bağımsız ya da en az bağımlı olarak yaşamlarını sürdürebilmelerini sağlamak için gerekli olan becerileri onlara kazandırmaktır. Bağımsızlık, engelli bireyin aktif ve üretken bir kişi olarak toplumsal yaşama katılması anlamını taşımaktadır. Bir işte çalışan, para kazanan, parasını uygun bir şekilde harcayan, sağlığına dikkat eden, seyahat eden, alış-veriş yapan, boş zamanlarında toplumsal etkinliklere katılan, komşularıyla etkileşime giren bir bireyin bağımsız olduğu kabul edilmektedir. Kısaca bağımsızlık, toplum içinde yaşamını devam ettiren, görevlerini yapan ve insanlarla etkileşime girebilen herkese atfedilmektedir (Çifci,2001).

Bağımsız yaşam becerileri, bireyin doğumundan başlayarak yaşamını sürdürebilmesi için gerekli olan beslenme, barınma ve sevgi gibi birincil

gereksinimleri dışındaki tüm gereksinimlerini karşılamaya dönük geniş kapsamlı bir kavramdır. Özünde çok büyük farklılıklar olmamakla birlikte değişik kaynaklarda bağımsız yaşam becerilerine ilişkin yapılan değişik sınıflandırmalara rastlanılmaktadır (Snell, 1983; AAMR, 1992; Eripek, 1996). Alan yazında sıklıkla sözü edilen gelişim alanları, (uyumsal davranışlar, toplumsal beceriler ve mesleki beceriler) bağımsız yaşam becerileri şemsiyesi altında toplanabilmektedir. Yapılan sınıflandırmaların en kapsamlı olanlarından biri ÇİZELGE 1'de verilmiştir. Bu sınıflandırmada görüldüğü gibi, bağımsız yaşam becerileri genel olarak, başarı için gerekli temel beceriler, uyum için gerekli beceriler, toplumsal uyum becerileri (günlük yaşam becerileri), mesleğe hazırlık ve mesleki beceriler olarak dört beceri alanına ayrılabilir.

Çizelge 1:Bağımsız Yaşam Becerileri

1. Başarı İçin Gerekli Temel Beceriler

A. Temel Gelişim Becerileri

1. Sinir Sistemi Gelişimi
2. Motor gelişim
3. Bilişsel Gelişimi

B. Yaşamda Gerekli Sayısal Beceriler

1. Temel Matematik
2. Zamanı Planlama

C. Yaşamda Gerekli Okuma

1. Temel Akademik Beceriler
2. İşlevsel Okuma

D. İletişim

1. Anlamlı Dil
2. Alıcı Dil
3. Yazma ve Sesleme Becerileri

2. Uyum İçin Gerekli Beceriler

A. Kendini Tanıma

1. Kendinin Farkında Olma
2. Benlik Kavramı

B. Kişilik ve Duygusal Uyum

1. Geri Çekilme
2. Kendini Kontrol Etme
3. Model Alma ve Taklit Etme

C. Bireyler arası Sosyal Beceriler

1. Temel Etkileşim Becerileri
2. Gruba Katılma
3. Oyun Etkinlikleri
4. Sosyal Etkinlikler
5. Cinsel Davranışlar
6. Sorumluluk

3. Toplumsal Uyum Becerileri (Günlük Yaşam Becerileri)

A. Özbakım Becerileri

1. Tuvalet
2. Yemek Yeme
3. Giyinme

B. Tüketici Beceriler

1. Para İdaresi
2. Banka İşlemleri
3. Bütçe Yapma
4. Alışveriş Yapma

C. Ev İçi Becerileri

1. Mutfak Becerileri
2. Ev Temizliği
3. Ev Yönetimi, Bakımı ve Onarım
4. Çamaşır Yıkama ve Giysilerin Bakımı

D. Sağlık Bilgisi

1. Çeşitli Sağlık Sorunlarının Tedavisi
2. Beden Ölçülerini Koruma
3. İlaç Kullanma
4. Kişisel Sağlık Cihazlarını Ayarlayabilme

E. Topluma İlişkin Bilgi

1. Bağımsız Seyahat Becerileri
2. Toplumsal Beklentiler

3. Toplumun Farkında Olma ve Yararlanma
4. Telefonu Kullanma

4. Meslek Öncesi ve Mesleki Beceriler

A. İşe Hazır Olma

1. İşin Farkında Olma
3. İş Görüşmeleri ve İş Formları Doldurma
4. İş Başında Bilgilenme

B. Mesleki Davranışlar

1. Mesleki Performans ve Üretim
2. Çalışma Alışkanlık ve Tutumları
3. İş İlişkileri
4. Belirli Mesleğe İlişkin Beceriler
5. Meslek Becerilerini Öğrenme ve Değişik Durumlarda Kullanma

C. İşe Uygun Sosyal Davranışlar Sergileme

(Close, Sowers, Halpern ve Boubeau, 1985'ten uyarlanmıştır).

Başarı için gerekli temel beceriler, temel gelişim becerileri, günlük yaşamda gerekli sayısal bilgiler, günlük yaşamda gerekli okuma ve iletişim gibi alt beceri alanlarından oluşmaktadır. Uyum için gerekli beceriler, kendini tanıma, kişilik ve duygusal uyum ve bireylerarası sosyal beceriler alt beceri alanlarından oluşmaktadır. Toplumsal uyum becerileri ya da günlük yaşam becerileri, özbakım becerileri, tüketici becerileri, ev içi becerileri, sağlık bakımı ve toplumsal bilgi beceri alanlarından oluşmaktadır. Meslek öncesi ve mesleki beceriler ise, işe hazır olma, mesleki davranışlar ve mesleğe uygun sosyal davranışlar sergileme gibi beceri alanlarından oluşmaktadır. Bağımsız yaşam becerilerinin bu denli ayrıntılı olarak ele alınması ve sınıflandırılması zihin engelli bireylerin bağımsız yaşamaya hazırlanmalarına verilen önemi göstermektedir. Nitekim AAMR'nin yeni tanım ve sınıflandırma sisteminde açıklanan ve ayrıştırılan uyumsal beceri alanları başarılı bir toplumsal yaşama geçişte esas olarak görülmektedir (Eripek, 1997; AAMR, 1992).

Zihin engellilerin eğitim gereksinimleri onların bazı özelliklerine göre farklılaşabilmektedir. Zihin engelliler homojen bir grup olmadığından, çeşitli özelliklerine bağlı olarak kendi içlerinde önemli bireysel farklılıklar

göstermektedirler (Eripek, vd, 1996). Bu farklılıklar, onların toplum yaşamına hazırlanmalarında gerekli olan bir çok beceriyi öğrenmede başkalarının yardımına daha fazla gereksinim duymalarına yol açabilmektedir. Özellikle, diğer bireylerin kendi başlarına ya da çok az yardımla öğrendikleri bir çok beceriyi zihin engelli çocuklar kendi başlarına öğrenmede ya da az bir yardımla üstesinden gelmede güçlük çekebilmektedirler (Eripek, 1996). Dolayısıyla zihin engelli bireylerin eğitim gereksinimlerinin belirlenebilmesi için, çok yönlü ve disiplinlerarası bir yaklaşım doğrultusunda, AAMR'nin (1992) tanımı ve bu tanımın uyarlanmasıdaki varsayımların dikkate alınması önerilmektedir.

Sonuç olarak, birçok zihin engelli birey bağımsız yaşamaya adaydır. Birçoğu kendi bakımını sağlamaya, ev işlerini yapmaya, evlenip aile kurmaya, evdeki eşya ve cihazları kullanmaya, temizliğe, yiyecek hazırlamaya, kısaca kendi yaşamını bağımsız olarak sürdürmeye gereksinim duyacaktır (Brolin, 1991).

Bu nedenlerle zihin engelli bireylerin değişik ortamlarda yaşamlarını sürdürebilmeleri için ciddi olarak hazırlanmaları gerekir (Glen, 1996). Dolayısıyla zihin engellilerin eğitiminde en üst amaç, onların bağımsız yaşam becerilerini geliştirmek olmalıdır.

AAMR'nin zihin engelliler için yaptığı tanım bireyin uyumsal becerilerini, içinde yaşadığı toplumsal ortamda yaşlılarının davranışlarını dikkate alarak değerlendirilmesi gerektiği belirtilmektedir (Eripek,1996). Zihin engelli çocuklar yaşlılarıyla, anne babasıyla ve diğer insanlarla sürekli etkileşim içindedir. Örneğin, arkadaşlarıyla kuralına göre oyun oynaması, alış-veriş yapması, misafir ağırlaması bu ve buna benzer davranış özelliklerinin tanımlanmasına, gözlenmesine gerek vardır.

Sosyal özelliklerin yeterliliği, “özünde kendine yetme” başkalarına yardımda bulunma davranışlarının yer aldığı toplumsal yararlılığa hizmet eden insan özelliklerinin bir bileşkesi olarak tanımlanmaktadır (Eripek,1996; Doll,1953).

Zihin engelli olduğundan kuşkulanan her çocuğun mutlaka sosyal gelişim özelliklerinin durumu ve olgunluk düzeyinin ayrıntılı olarak incelenmesi görüşü

vardır. Bunun nedeni olarak, toplumsal özelliklere ilişkin olgunluğun zekanın ikinci önemli boyutunun olduğunun savunulmasıdır (Eripek,1993; Çağlar,1979).

Bu kadar önemli olan zihin engelli çocukların sosyal gelişim özellikleriyle ilgili araştırmalar sınırlı sayıdadır. Bu nedenle bu araştırmaya gerek duyulmuştur.

1.2. Amaç

Bu araştırmanın amacı; Bolu ilindeki resmi kurumlara devam eden orta düzeyde zihinsel öğrenme yetersizliği olan çocukların sosyal gelişim özelliklerini ve sosyal gelişim özelliklerinin çeşitli değişkenler açısından farklılaşıp farklılaşmadığını değerlendirmektir. Bu amaca ulaşmak için aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1. 2. 1. Alt Amaçlar

- I. Bolu ilindeki orta düzeyde öğrenme yetersizliği olan çocukların sosyal gelişim özellikleri yaşa göre farklılaşmakta mıdır?
 - a. Bireylerarası sosyal becerilerinin dağılımı,
 - b. Özbakım becerilerinin dağılımı,
 - c. Ev içi becerilerinin dağılımı,
 - d. Topluma ilişkin bilgileri içeren becerilerinin dağılımı yaşa göre farklılaşmakta mıdır?

II. Bolu ilindeki orta düzeyde öğrenme yetersizliği olan çocukların sosyal gelişim özellikleri cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?

a. Bireylerarası sosyal becerilerinin dağılımı,

b. Özbakım becerilerinin dağılımı,

c. Ev içi becerilerinin dağılımı,

d. Topluma ilişkin bilgileri içeren becerilerinin dağılımı cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?

III. Bolu ilindeki orta düzeyde öğrenme yetersizliği olan çocukların sosyal gelişim özellikleri çocuğun erken eğitim alıp almamasına göre farklılaşmakta mıdır?

IV. Bolu ilindeki orta düzeyde öğrenme yetersizliği olan çocukların sosyal gelişim özellikleri çocuğun sosyal etkinliğe katılıp katılmamasına göre farklılaşmakta mıdır?

V. Bolu ilindeki orta düzeyde öğrenme yetersizliği olan çocukların sosyal gelişim özellikleri anne ve babanın eğitim düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?

VI. Bolu ilindeki orta düzeyde öğrenme yetersizliği olan çocukların sosyal gelişim özellikleri ailenin sosyo-ekonomik düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?

1. 3. Araştırmanın Önemi

Engelli ya da engelli olmayan bireyin toplumda kabul görmesinde, sosyal olarak topluma uyum sağlaması, toplumdaki diğer bireylerle etkileşimde bulunması dolayısıyla sosyal gelişim yönünden yeterliliği önem taşımaktadır. Sosyal beceriler yönünden yeterli olan bireylerin sosyal gelişim yönünden yeterliliği de söz konusu olabilmektedir.

Zihin engelli çocuklar da, yaşlarıyla anne-babasıyla ve etrafındaki diğer insanlarla sürekli etkileşim içindedir. Örneğin, arkadaşlarıyla kuralına göre oyun oynaması, alış-veriş yapması, misafir ağırlaması bu ve buna benzer davranış özelliklerinin tanımlanmasına, gözlenmesine gerek vardır.

Zihin engelli bireylerin daha iyi eğitim alabilmesi, kendilerine güvenlerini sağlayarak, içinde yaşadıkları topluma daha rahat uyum sağlayabilmeleri açısından, onların sosyal gelişim özelliklerinin bilinmesi önemlidir.

Ayrıca daha iyi sosyal, motivasyonel ve davranışsal uyum büyük ihtimalle daha iyi akademik performansa da yol açacaktır.

1. 4. Sayıtlar

1. Öğretmenlerin zihin engelli çocukların sosyal gelişim özellikleriyle ilgili gözlemlerinin doğru ve objektif olduğu kabul edilmiştir.

1. 5. Sınırlılıklar

1. Araştırma, Bolu ili sınırları içinde olan resmi özel eğitim okullarından Bolu'da Emine Mehmet Baysal Eğitim Uygulama Okulu ve İş Eğitim Merkezi'yle sınırlıdır.
2. Araştırma Orta Düzeyde Zihinsel Öğrenme Yetersizliği olan çocuklarla sınırlıdır.
3. Araştırma, 2003-2004 öğretim yılı bahar dönemi ile sınırlıdır.
4. Araştırma, araştırmacı tarafından değişik kaynaklar incelenerek oluşturulan sosyal gelişim özellikleri kayıt formundaki becerilerle sınırlıdır.

1. 6. Tanımlar

Zihin Engelli: AAMR'nin 1992 yılında yayınladığı yönergede zeka geriliği şöyle tanımlanmaktadır: Geri zekalılık halihazırdaki işlevlerde önemli sınırlılıkları göstermektedir. Bu, zihinsel işlevlerde önemli derecede normal altı, bunun yanı sıra uyumsal beceri alanlarından (iletişim, özbakım, ev yaşamı, sosyal beceriler, toplumsal yararlılık, kendini yönetme, sağlık ve güvenlik, işlevsel akademik beceriler, boş zaman ve iş) iki ya da daha fazlasında sınırlılıklar gösterme durumudur. Geri zekalılık 18 yaşından önce ortaya çıkmaktadır (Eripek,1996).

Ocak 2000 tarihinde yayınlanan Mili Eğitim Bakanlığı özel eğitim hizmetleri yönetmeliğinde zihinsel engellilik “ zihinsel öğrenme yetersizliği” olarak tanımlanmıştır.

Zihinsel öğrenme yetersizliği: Zihinsel gelişim yetersizliğinden dolayı, bireyin eğitim performansının ve sosyal uyumunun olumsuz yönde, hafif-orta-ağır düzeyde etkilenmesi durumudur.

Orta Düzeyde Zihinsel Öğrenme Yetersizliği: Bireyin, gecikmeli bir konuşma ve dil gelişimi, sosyal, duygusal veya davranış problemleri ile temel okuma-yazma ve sayma becerilerini kazanmasında ortaya çıkan gecikme durumudur.

Sosyal Gelişim: Kişinin sosyal uyarıcıya özellikle grup yaşamının baskı ve zorluklarına karşı duyarlık geliştirmesi, grubunda ya da kültüründe başkalarıyla geçinebilmesi, onlar gibi davranabilmesidir (Yavuzer,1996).

Sosyal gelişim; toplumsal davranış, duygular, tutumlar, değerler vb. bakımından bireyin yaşam boyunca gösterdiği sürekli ve olumlu davranışların tümüdür (Oğuzkan, 1981).

Psiko-scsyal Gelişim: Bireyin kendi iç dünyası ile dış dünyası (sosyal çevresi) arasında başarılı bir uyum sağlayabilmesi, yaşama sevinci duyabilmesi, kendisiyle ve diğer insanlarla iyi ilişkiler kurabilmesi, kabul edilmesi ve başarılı bir iletişim sağlayabilmesidir (Akın,1991; Çakmaklı, 1991).

Sosyal Beceri: Kişinin kendine ve çevresine yararlı olacak şekillerde diğerleri ile etkileşebilme yeteneği (Combs ve Slaby,1978). Çevredekilerce desteklenebilecek davranışları gösterme ve cezalandırılacak olanlardan sakınma yeteneği (Libet ve Lewinsohn,1973).

BÖLÜM II

2. KONUYLA İLGİLİ KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, psiko-sosyal gelişim kuramı, normal çocuklarda sosyal gelişim ve sosyalleşme, sosyal uyum, sosyalleşmeye etki eden unsurlar, sosyal tipler, zihin engelli çocukların sosyal gelişim özelliklerine ve ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

2. 1. Psiko-Sosyal Gelişim Kuramı

Erikson, insanın yaşamı boyunca gelişimsel değişikliklerin yer aldığı birbirinden bağımsız sekiz psiko-sosyal dönem geliştiğini ifade eder. Her dönemde de atlatılması gereken bir kriz, bir çatışma bulunmaktadır. İnsanların sağlıklı bir kişilik kazanmalarında bu krizlerin ya da çatışmaların başarılı olarak atlatılması önem taşımaktadır. Bir evredeki krizin başarılı olarak atlatılması, kendinden sonraki evre için sağlıklı temeller oluşturur. Eğer bir dönemdeki kriz tam olarak çözülmezse birey o döneme takılıp kalmaz. Ancak, çözülmezse yaşamının daha sonraki dönemlerinde de bu kriz devam eder, çözülünceye kadar problem yaratır (Miller, 1983).

Erikson'un insan gelişimiyle ilgili sekiz evresi şöyle sıralanmaktadır.

Birinci Evre: Bebeklik (0-1 yaş) Güvene Karşı Güvensizlik

Bu dönemde bebekler, çevrelerindeki dünyaya güvenebilecekleri ya da güvenemeyeceklerine ilişkin temel duygular edinirler (Slavin, 1989). Yaşamın ilk yılında bebekler, yiyecek fiziksel rahatlık, sevgi açılarından başkalarına bağımlıdır. Kendine bunları sağlayan annesine körü körüne güvenmek durumundadır. Güven duygusunun bir uzantısı tutarlılıktır. Çocuk tutarlı olan şeylere güvenir. Bu nedenle çocuklar, kısıtlama ve sınırlamadan değil, tutarsızlık ve anlamsızlıktan rahatsız olurlar.

Bebeğin bu dönemdeki temel ihtiyaçları uygun biçimde karşılanırsa çocuk anne-babasına ve genel olarak, çevresine güven duymayı öğrenir. Eğer bebeğin temel gereksinimleri uygun şekilde karşılanmazsa bebek çevresindeki insanlara, nesnelere hatta kendisine karşı güvensizlik geliştirir.

Dönemin psiko-sosyal özellikleri almak, vermek, iade etmek eylemlerinden oluşur (Senemoğlu 1998; Ataman,2003).

İkinci Evre: Yeni Yürüyen Çocuk (1-3 yaş) Bağımsızlığa Karşı Utanma ve Şüphelilik

Çocuk annesine karşı geliştirdiği temel güven duygusundan sonra, bu dönemde yürümeyi, konuşmayı, tuvaleti kullanmayı öğrenir. Bunları tek başına yapmayı keşfetmeye başlar. Bu dönemde özgüveni gelişmeye başlar. Bağımsızlık duygusu gelişir ve çocuk neler yapabileceğinin farkına varır.

Bu dönemde ana baba çocuğu inisiyatifini kullanmada cesaretlendirirse, çocuğu hata yaptığında endişelerini giderirse çocuk kendine güven geliştirecektir. Eğer ana-baba çocuğu aşırı koruyorsa ya da bağımsız olma için yaptığı davranışları onaylamıyorsa, çocuk davranışlarında utanç duyar veya yetenekleri hakkında kuşkuya düşer.

Bu dönemin psiko-sosyal özelliği tutma, gevşeme ve bırakma davranışlarıdır (Ataman, 2003 ; Onur,1995).

Üçüncü Evre: Erken Çocukluk (3-6 yaş) Girişimciliğe Karşı Suçluluk

Okul öncesi dönemde ortaya çıkan bu aşamada çocuğun toplumsal yaşamı daha çok kapsamlı hale gelmektedir. Bu dönemde çocuk, daha fazla kendi başına buyruk olma hevesi ile, daha fazla sorumluluk alma arasındaki dengeyi nasıl kuracağını bu dönemde öğrenmek zorundadır. Çocuksu fantezilerini ve tepilerini denetlemeyi bu dönemde öğrenir.

Bu dönemde ana-baba tutarlı bir disiplin anlayışı içinde olursa ve bu konuda çocuğu cesaretlendirirse, çocuk bazı şeyleri yapmaması gerektiğini ve buna izin verilmediğini suçluluk hissetmeden ve bu duruma ilişkin kuralları kabul ederek öğrenecektir. Bunlar gerçekleşmezse, çocuk suçluluk duygusu geliştirebilir ve bağımsız olmanın yanlış bir iş olduğuna inanabilir. Bu dönemde, çocuğun yapması ve yapmaması gerekenler konusunda bir denge kurularak girişkenliği desteklenmelidir (Gage ve Berliner, 1988).

Bu aşamada etkili iletişim aile ile kurulmaktadır. Dönemin psiko-sosyal davranış biçimi , arkasından gitmek ve oynamaktır (Senemoğlu, 1998; Ataman, 2003).

Dördüncü Evre: Okul Dönemi (6-12 yaş) Başarıya Karşı Aşağılık Duygusu

Bu dönemde çocuğun okula gitmesiyle sosyal dünyasında büyük bir genişleme meydana gelmiştir. Arkadaşlar ve öğretmenin çocuk üstündeki etkisi artarken ana-babanın etkisi giderek azalmıştır. Çocuk, alet kullanmayı, bazı nesneler yapmayı, üreten bir kişi için gerekli olan beceriler kazanmayı bu dönemde öğrenir. Bu dönem çocuğun başarı duygusunu edindiği evredir. Çocuk kendisini arkadaşları ile kıyaslayarak başarılı olup olmadığına karar verir.

Bu dönemde çocuğun çabaları desteklendiğinde, çalışma ve başarılı olma davranışları gelişir. Aksi takdirde sürekli olarak eleştirilen, desteklenmeyen, beğenilmeyen çocuk, yaptıklarının değersizliğine inanarak aşağılık duygusu geliştirebilir.

Bu dönemde etkili iletişim okul ve yakın çevre ile kurulmaktadır. Dönemin psiko-sosyal davranış biçimi tanımlama, bir şeyler yapma ve bir araya gelmedir (Ataman, 2003 ;Senemoğlu, 1998).

Beşinci Evre: Ergenlik (12-18 yaş ya da üstü) Kimlik Kazanmaya Karşı Rol Karmaşası

Bu dönem bireyin, “ben kimim?” sorusunu sorduğu dönemdir. Bu soruya başarı ile verilen yanıtın ergenin daha önceki çatışmalarına sağlıklı çözüm üretmesine dayalı olarak ortaya çıktığı ve bu dönemin insan yaşamında en önemli dönem olduğu belirtilmektedir. Bireyin daha önceki dönemlerde karşılaştığı çatışmalar özellikle temel güven duygusunu geliştirmesinde, güçlü bir bağımsızlık, yeterlik hayatını kontrol etme açılarında gözlenmektedir. Bütün bu güçlükleri atlatan ergenin yüzleşmesi gereken kimlik krizidir. Bu kriz bireyin tüm yaşantısında karşılaşacağı en önemli çatışmadır.

Eğer ergen tüm çatışmalarını başarı ile çözerse, bu dönemden güçlü bir kimlik kazanarak çıkar. Başarıyla atlatamazsa, rol karmaşasına düşer.

Bu dönemin etkili iletişimi akran grupları ya da model alınan bireylerle kurulmaktadır. Dönemin psiko-sosyal davranış biçimi, başkalarıyla paylaşma ya da kendi başına olmaktır (Ataman, 2003).

Altıncı Evre: Genç Yetişkinlik (20’li yaşlar) Dostluk Kazanmaya Karşı Yalnız Kalma

Ergenlik döneminde kimliğini bulan birey, artık kimliğini kaybetme korkusuna kapılmaksızın başkalarıyla yakınlıklar, dostluklar kurabilir. Karşı cinsten ilişkilerde arkadaşlık, sevgi ağırlık taşır. Kurulan ilişkilerde karşılıklı alışverişin ötesinde bir duygu yatar. Gencin yaşamında evlilik konuları ve evlenme önemli bir yer tutar.

Bu dönemdeki krizi sağlıklı olarak atlatan birey güvenli bir şekilde sevgiyi verme ve alma gücüne sahip olur. Aksi durumda, başkalarıyla dostluk ilişkisi kurmada güçlük çeken genç, birey için istenmeyen ve sağlıksız olan psikolojik bir yalnızlığa itilebilir.

Bu dönemde bireyler, arkadaşları ya da eşleri ile etkili ilişkiler kurarlar. Dönemin psiko-sosyal davranış biçimi kaybetmek, bulmak, bir başkası içinde kendini bulmaktır (Ataman, 2003; Senemoğlu, 1998).

Yedinci Evre: Yetişkinlik (40-65 yaş) Üretkenliğe Karşı Duraklama

Bu dönemin temel ilgi noktası kuşaklara yol gösterme ve yaşamlarını daha anlamlı kılmalarına yardımcı olmaktır. Erikson bu durumu yeni kuşakları yetiştirme biçiminde açıklamaktadır. Yeni kuşaklara hiçbir biçimde yol göstermede yetişkin, yeteneklerini kendi dışındaki bireylere yöneltir. Yetişkinin çocuklara olduğu kadar, çocukların da yetişkinlere gereksinimi vardır. Bu dönemin bir nesil yaratma ihtiyacını yansıttığı söylenebilir.

İnsanlar bu dönemdeki çatışmayı bir çocuğa sahip olarak onu yetiştirerek çözer. Ya da diğer kuşaklara yardım ederek üstesinden gelir. Eğer birey pişmanlıklar ve esefle dolu bir hayat geçirdiğini düşünüyorsa , umutsuzluk yaşayacaktır.

Bu dönemde etkili ilişkiler genel anlamda insanlık ve kendi soyu ile olur. Dönemin psiko-sosyal davranış biçimi, yüzleşme, üstesinden gelme, gözden geçirme, muhasebe yapmadır (Ataman, 2003 ; Senemoğlu, 1998).

Sekizinci Evre: Yaşlılık (65 yaş üstü) Benlik Bütünlüğüne Karşı Umutsuzluk

Bu dönemde birey, ya önceki yedi evrenin birikimi sonucu benliğini tam olarak bulmuş, güvenli, mutlu topluma etkin uyum sağlayabilen, aranan, sevilen ve sayılan kimsedir. Ya da umutsuzluklar içinde, uyumsuz, hırçın, aksi bir insan görünümündedir. Bu dönem, üretken geçen bir dönemin sağlamış olduğu doyum ile yıllarını anlamsız geçirmenin umutsuzluğu arasındaki bir çatışmadır. Kimliğine uygun düşen rolü bulabilen kişi, bütünlük duygusuna sahiptir. Oysa kimliğini bulamamış, üretken olamamış kişi, yaşlılığında da huzurlu olamaz ve yaşamını boşuna geçirdiğine inanır. Bunun yanında ölüm korkusu ve umutsuzluk duyguları gelişir (Slavin, 1984).

2. 2. Normal Çocuklarda Sosyal Gelişim ve Sosyalleşme

İnsan biyo-kültürel ve sosyal bir varlıktır. Kültürel koşullar içinde sosyal ilişkiler, hem toplumun hem de bireyin yapısını etkiler. Bireyin tüm yaşamı çevresine uyum sağlamak çabası içinde geçer. Bu uyum çabası doğumdan başlayarak bir gelişim göstermektedir(Yavuzer,1996).

Sosyal bir varlık olmak, sosyal etkileşim için gerekli olan ve herkes tarafından kabul edilen bazı standartların ve sosyal kuralların öğrenilmesini içerir. Bu konuda bir takım farklılıklar kabul edilebilir ancak, sosyal kurallara uymayanlar, gruptan uzaklaştırılma ve yalnız kalma gibi bir takım yaptırımlarla karşılaşır (McGinnis, Orr ve Freutel,1980).

Sosyal gelişimi açıklamadan önce, birbiriyle ilişkili olduğu kadar farklı yanları da bulunan ve karıştırılabilen üç temel kavramın açıklanması yararlı olabilir.

Bu kavramlardan ilki, büyümedir. Büyüme, vücudun sadece boy, kilo olarak artmasıdır. Olgunlaşma ise, bireyin, genetik donatımından gelen, özelliklerinin açığa çıkabilmesidir (Senemoğlu,1998). Gelişim ise, kendiliğinden oluşmakta, büyüme ve deneyim yoluyla gerçekleşmekte, öğrenmeyi de içermektedir.

İnsanlar biyo-kültürel tabanda sosyal özellikli bir varlıktır. Bireyler ne yalnızca kendi güçleri ne de yalnızca çevrenin etkisiyle anlaşılabilir. Bu ilişki ayrılmaz biçimde, güç çarpı çevre etkileşimi şeklinde gerçekleşmektedir (Özçelik,1985).

Erik Erikson bu konu ile ilgili olarak, insan bir organizma, bir ego ve toplum üyesi olup, bunların görüntülediği bir organizasyona sahiptir demektedir (Erikson, 1950). Kısaca söylemek gerekirse, bireylerdeki düzensizlik ya da bozuklukların saptanması ve düzeltilmesi, birey çevre etkileşiminin incelenmesini gerekli kılmaktadır.

Yavuzer, toplumsal beklentilere uygunluk gösteren. kazanılmış davranış yeteneği olarak tanımlanabilen sosyal gelişmeyi, geniş anlamda bireyin doğumuyla

başlayan bir evreyi dar anlamda ise günlük davranış gelişimini kapsar biçiminde tanımlamıştır.

Daha yaygın bir tanımla sosyal gelişme kişinin sosyal uyarıcıya özellikle grup yaşamının baskı ve zorluklarına karşı duyarlılık geliştirmesi, grubunda ya da kültüründe başkalarıyla geçinebilmesi, onlar gibi davranabilmesidir.

Tanımlardan da anlaşılacağı üzere sosyal gelişim süreci öğrenmeyi içermekte, bu yönüyle olgunlaşmadan ayrılmaktadır. Yine öğrenme olayına etkili olan her husus sosyal gelişimi etkilemektedir.

Sosyal gelişme bireyin sosyal uyarıcıya, duyarlılık geliştirerek, diğerleri gibi davranmasıdır. İşte bireylerde diğerleri gibi davranabilmeyi engelleyen her husus, sosyal gelişmeyi de etkileyebilmektedir. Epir ise, sosyal gelişim karşılığı olarak uyumsal davranış terimini kullanmaktadır. Uyumsal davranış, sadece bireyin davranışını değil, aynı zamanda çevrenin de bu davranışa olan tepkisini, yanıtını içermektedir (Epir, 1976).

Çocuk nasıl bir sosyal-toplumsal insan olacağını, çevresindeki insanların davranışlarını gözleyerek öğrenir. Sosyal- toplumsal bir çocuk, sosyal gelişmenin üç ölçütüne uyan kişidir, bu ölçütler şu şekilde sıralanabilir :

1. Çocuk onaylanmış tarzda davranır.
2. Toplumun düzenine uygun rolünü oynar.
3. Diğer insanlara karşı kabul edilebilir davranışları vardır (Kulaksızoğlu, 2003).

Sosyal bir kişi başkaları ile beraber olmayı seven bir kişidir. Türünden olanlarla bir arada olma davranışı düşük seviyeli hayvanların bile özelliklerindendir.

Çocuklarda da diğer insanlarla bir arada olmak için kuvvetli bir iç itilim vardır. Bu gereksinimi karşılanmazsa çocuk mutsuz olur. Hiçbir çocuk sosyal veya anti sosyal olarak doğmaz. Çocuğun diğer insanlarla ilgili davranışlarının nasıl olacağı, onun hayatının ilk yıllarındaki deneyimlerine bağlıdır.

Çocuğun sosyal temasları kısıtlanırsa bu yalnız kısa dönemli mutsuzluklara neden olmaz; insan ilişkilerinde daha sonraki yıllarda zorluklara da yol açar.

Sosyal olmak için gereken ikinci özellik motivasyondur.

Sosyal ilişkinin çeşidi de çocuğun kurduğu ilişki sayısından önemlidir. Çocuklardaki sosyal yoksunluklar üzerinde yapılan çalışmalar şunu göstermiştir. Sosyal yoksunluk kısa süreli olduğu zaman, diğerlerinin dikkat ve ilgisini kazanmak için çocuğun motivasyonunu arttırmaktadır. Eğer sosyal yoksunluk şiddetli ve uzun sürerse, kaygı daha yoğunlaşır ve çocuk sosyal ilişkiler kurmaktan korkar. Bir seyirci olarak sosyal dürtüsünü doyurmaya çalışır (Kulaksızoğlu, 2003).

Böylece sosyal etkinliklerde aktif bir katılımcı olmaktan ziyade pasif bir katılımcı olur.

2. 2. 1. Sosyalleşmeye Etki Eden Etmenler

Sosyal Olmak İçin Gereken Zaman

Sosyal bir insan olmayı öğrenme hemen olmaz. Çocuk sosyal olmayı devre devre öğrenir. Hızlı bir gelişme, hiç gelişmemenin olmadığı bir devre tarafından izlenir; bu gerileme çocuğun ebeveyninin ve öğretmenin cesaretini kırabilir.

Mutluluk veren sosyal deneyimler çocuğun deneyimlerini tekrar etmeye sevkeder. Tam tersi olarak, mutsuzluk veren sosyal deneyimler çocuğun bütün toplumsal tavır ve insanlara karşı emin olmadan bakmasına yol açar.

Sosyalleşmeye Ailenin Etkisi

Çocuk, aile çevresinin özelliklerine uygun olursa, uygun sosyal tavırları gelişir. Ailenin büyüklüğü de çocuğun sosyal gelişimini etkiler.

Sosyo- ekonomik geçmiş de sosyalleşmeyi etkiler, orta sosyo- ekonomik seviyedeki ailelerin çocuktan beklentileri yüksek sosyo-ekonomik seviyeden

gelenlerden fazladır; ailenin çocuktan beklentisi, çocuğu yönlendirme ve güdüleme biçimi ve bunu ona yansıtması çocuğun neleri gerçekleştireceğinin belirleyicisidir. Çocuğun aile içindeki pozisyonu, çocukla ailede kurulan ilişkinin tipi, çocuğun tek, ortanca ve en büyük olup olmadığı, kardeş sayısı, etkinlikleri, ailede yaşayan bireylerin cinsiyetleri de çocuğun sosyalleşmesine katkısı olan etmenlerdir.

Sosyalleşmeye Grubun etkisi

Okul öncesi yıllarında aile çocuk için en etkili kurumdur. Yedi yaşından sonra çocuklar üzerinde arkadaşlarının baskısı gittikçe artmaya başlar. Arkadaş-akran etkisi, öğretmenin etkisinden daha fazladır. Bu devreler yetişkinin ve ebeveynin standartlarını reddetme dönemidir.

Arkadaşları tarafından benimsenen bir çocuk, ailesi tarafından daha az etkilenir. Arkadaşlarına gösterecek bir becerisi olan bir çocuk, onların arasında avantajlı bir duruma gelir. Sosyal kabul görmekle kendine güven kazanır. Arkadaşları tarafından reddedilen çocuk sinirli ve kızgın olur.

Arkadaş grubunun tipi de çocuk üzerinde etkilidir.En beğenilen, en popüler olan arkadaş, çocuk üzerinde en çok etkili olur. Grup içinde en düşük statüli üye, diğer çocukların üzerinde en az etki bırakan grup üyesidir (Kulaksızoğlu, 2003).

Sosyal gelişim, motor gelişim gibi büyümeye paralel olarak gerçekleşir. Sağlıklı bir sosyal gelişim için sevgi, çevre, eğitim ve anne baba yaklaşımı çok önemlidir. Bütün bunların sağlanmasına karşın, zaman zaman çocukların sosyal gelişimi istenildiği gibi olmayabilir. Bu çocuklar anne babalarını severken, onlara sarılırken, oyuncaklarıyla oynarken ya da başkalarını taklit ederken önceden programlanmış gibidirler. Oyunun sosyal gelişimde önemli bir rol oynadığı bilindiğinden, çoğu anne baba gibi zihin engelli çocukların anne babaları da çocuklarını sever, onlara sarılır, şarkı söyler ve onları oyun oynamaları için yönlendirir. Böylesine bir ilgiyle bakılmalarına karşın, çoğu çocuk için kendiliğinden gelişmesi çok kolay olan bu sosyal beceriler, zihin engelli çocuklarda kendiliğinden çok az gelişir ya da hiç gelişmez. Normal gelişen çocuklar henüz bebeklik dönemlerinde başkalarıyla ilgilenmeye başlarlar. Hatta iki aylıkken, önce insan

yüzüne daha sonrada diğer nesnelere bakmayı çok ilginç bulurlar. İnsanların gözleri, bebeklerin özellikle dikkatini çeker. İnsan yüzü gördüklerinde gülmek için programlanmış gibidirler. Minicik bebekler bile, başkalarının ağız ve parmak hareketlerini taklit etme becerisine sahiptirler. Bebekler anne babalarına özel bir ilgi gösterirler. Anne babalarından ayrıldıklarında üzgün; onlara kavuştuklarında ise mutlu görünürler. Anne babadan ayrılırken gözyaşına dönüşen üzüntü, özellikle bir yaşına doğru çok yoğun şekilde yaşanabilir. Ayrıca bebeklerin dokuz aya doğru yabancılarından korkmaya başladığı da görülebilir. Anne babalarıyla birlikte zaman geçiren çocukların daha mutlu ve neşeli oldukları görülür. Onların bu memnuniyetinin, anne babalarının yakınlarında olmaları ve istediklerinde onlara kolayca ulaşabilmelerinden kaynaklandığı fark edilir. Böyle bir davranış, çocukların kendilerini güvende hissetmeyi öğrenmeye başladıklarını göstermesi açısından önemlidir. Çocuklar, başka çocuklara özel bir ilgi gösterirler ve okulöncesi dönemde bir çocuk zamanının çoğunu başka çocuklarla geçirir. Onlarla oyun başlatıp sürdürerek oynamayı öğrenir (Birkan,2003).

Bu kadar önemli olan sosyal gelişimi kazanamayan bireyler, davranışlarında toplum tarafından benimsenmeyen ve kabul edilmeyen bozukluklar ve kusurlar gösterecekleri nedeniyle baskı altında tutulurlar. Bu toplumsal baskının yoğunluğu oranında da mutsuzluk artmaktadır (Başaran,1978).

Sosyal gelişim alanında etkili olabilecek her hangi bir düzensizlik ya da bozukluk hem bireyi mutsuz edebilmekte hem de başarısız kılabilmektedir. Bunun en önemli nedenlerinden birisi, iletişim süreci içinde bireyin çevresel uyarıcılara uygun ve gereken tepki gösteremeyişi olmaktadır.

İnsanın kendini başkalarıyla ilişkilendirmesi, hayatının önemli bir parçasıdır. İnsan kendi ben'inin farklılığını ve özgürlüğünü diğer benlerin varlığıyla gerçekleştirir. Farklı bir birey olarak çocuk gelişimini annesi, babası, kardeşleri ve başkalarının bulunduğu ortamda gerçekleştirir. Gelenek gibi sosyal süreçleri öğrenmeye başlar. Bu anlamda sosyal yönden kabul gören, onaylanan ve beklenen davranışların öğrenilmesi sosyalleşme olarak adlandırılır (Özbay,1999).

Sosyalleşme işlemi doğumla başlar ve hayat boyu devam eder (McGinnis, Orr ve Freutel,1980). İlk sosyal davranış, bebeğin insanlarla eşyaları birbirinden ayırmaya başladığı zaman görülür. Bebek üçüncü ay dolaylarında insan ve objelere farklı tepkilerce bulunmaya başlar. Onun ilk sosyal tepkileri yetişkinlere karşıdır. Bunun en büyük nedeni de, ilk sosyal ilişkinin bir yetişkinle gerçekleşmesinden kaynaklanmaktadır (Yavuzer, 2003).

Yaşamın ilk iki yılı sosyal gelişim için çok hassas olan bir dönemdir. İlk yıllardaki, sosyal gelişim, daha sonraki yıllardaki, sosyal gelişimin temelini oluşturmaktadır (Cüceloğlu,1996).

2. 2. 2. Yaş Gruplarına Göre Sosyal Gelişim

Yavuzer, (1996); Cüceloğlu (1996); Çağdaş ve Seçer (2002) normal çocuklardaki sosyal gelişimi yaş gruplarına göre aşağıda belirtmişlerdir:

0-2 Yaşta Sosyal Gelişim

Doğumdan hemen sonra gözleri iyi seçemeyen , kulağı yalnızca gürültüleri algılayan bebek, kendi bedeninden gelen uyarılara karşı çok duyarlıdır. Bir başka ifade ile bebeğin antenleri çevreye değil, kendisine dönüktür. Bu nedenle bebeğin ilk aylardaki yaşamı dışa değil içe dönüktür. Günün büyük bir bölümünü uyuyarak geçirir (Çağdaş ve Seçer, 2002).

Bebeğin uyanık kaldığı sürenin uzamasıyla birinci aydan sonra dışa dönmeye başlar. Gereksinimlerinin hemen karşılanmasını ister ve beklemeye dayanamaz.Ağlayınca tüm bedeni ile ağlar ve herkesin kendisine uymasını ister (Yörükoğlu,1996). İlk aylarda bencil bir varlık olan ve gereksinimlerinin hemen karşılanmasını isteyen bebek, gereksinimleri zamanında karşılandıkça beklemeyi öğrenir.

1. ve 3. aylarda bebek kendisine bakan kişinin yüzüne dikkatle bakar. Odanın içinde dolaşan kişiyi izler. Tanıdık yüzlere gülümser, yabancı kişiye pek tepki

göstermez. Annesinin sesini diğer seslerden ayırt eder. Gülümseyen yüze gülümseyerek cevap verir (Çağdaş ve Seçer, 2002).

Bebğin sosyalleşmesi 3.ayda insanlarla objeler arasındaki farkı görerek onlara değişik tepkilerde bulunması ile başlar. Göz kasları insan ve objeleri izleyecek, kulakları ise sesleri ayırt edebilecek olgunluğa ulaşmıştır. Bebgın bu yönlerden olgunlaşmış olması onu sosyalleşmeye hazır duruma getirir (Yavuzer, 1994).

4. ve 9.aylarda bebek kendisine seslenilince hemen başını çevirip kendisine seslenen kişiye doğru bakar ve ilgilenir. Kahkaha ile güler. Tanıdığı yüzler ile yabancı yüzleri ayırt eder. Gülümseme ve azarlamaya değişik tepkiler verir. Kendisine bakan annesiyle özel bir bağlantı kurmaya başlar. Annesine bağlanır ve onunla birlikte olmak ister. Bakma ve dokunma ile başlayan arkadaşlık ilişkileri altıncı aydan itibaren saç çekme, burun tutma gibi daha saldırgan bir biçim almaya başlar. Yedi ve sekizinci aydan itibaren “ben” ve “başkasının” ayrımını yapmaya başlar. Saklanır ve birden yüzünü açar. Akranları ile ilişkilerinde gerginlik gözlenir. Akranlarına nesneymiş gibi davranır. Dokuzuncu ayda başkalarının yaptığı bazı yalın davranışları ve söyledikleri sözleri taklit edebilirler. Oyun arkadaşlarını dikkate almaya ve onlara ilgi duymaya başlar (Başaran, 1992; Cüceloğlu,1994; Yavuzer,1994).

10. ve 13. aylarda bebek aynadaki kendi görüntüsü ile oynar ve kendi görüntüsünü bir başkasıymış gibi öper. Taklit oyunları başlar. Çevresindekilere sevgi gösterilerinde bulunur. 14-18 aylık çocuk arkadaşları ile dostça ilişkiler kurma arayışı içine girer. 18-24. aylar arasında ise akranları ile görüşebilme arayışı içine girer. 24. aya hem başka çocuklarla oyuncakları paylaşma hem de onlarla zaman zaman kavga ettiği gözlenebilir. Bu aylarda çocuk ilk sosyal yaşantıları edinmeye başlar (Yavuzer,1994; Çağdaş ve Seçer, 2002).

2,5 Yaşında Sosyal Gelişim

Bu evre bir geçiş dönemidir. Çocuğun sosyal bir duyarlılıkla yaptığı gösteriler, yardım isteği ve hayal kurma gücü bu evrede artmıştır. 2,5 yaş bir dönüm noktası ve sinir sisteminin gelişiminde bir ara evredir.

2,5 yaş çocuğunun dengesi tam değildir, kas motor mekanizması henüz mükemmelleşmemiştir. Seçme yeteneğine yeterince sahip olmadığından iki seçeneği birden seçer. Kendini bırakmaya alışık değildir gevşeyip uyumakta zorluk çeker ama uyuduğunda da çok uzun süre kalkmaz, idrarını çok uzun süre tutar.

Her yeniliği reddeder. Bu evrede en iyi tutum çocuğun belli sınırlar içerisinde egemenliğine izin vermektir. Farklı kutuplar arasında yalpalaması bu dönemin önde gelen özelliğidir. Bu uç noktaları aşırı bir etkinlikten ani bir tembelliğe, atılganlıktan utangaçlığa, güçlü bir sahip olma duygusundan aldırmamazlığa, açlık çılgınlıkları atarken yememeye, çılgılık ve göz yaşlarından alçak sesle mırıldanmaya geçiş olarak çeşitleyebiliriz. Bu çeşitli değişimler kötü huyluluk olarak değerlendirilmemelidir. Çocuk olgunlaştıkça iki karşıt arasındaki seçeneklerin farklılıklarını buldukça davranışları değişecektir. Oyuncaklarını arkadaşlarına göstermek için kreşe götürür ama asla onları bırakmaz.

Sonuç olarak 2,5 yaş tam bir aykırılık ve dengesizlik yaşıdır.

5. Yaşta Sosyal Gelişim

4 yaş çocuğu değişken ve kaypaktır. Verdiği cevaplar uzun ve karmaşıktır. 5 yaş çocuğu ise bir işadamı ciddiyetiyle kısa ve net cevaplar verir.

İster oyunda olsun isterse kendisine verilen bir işte olsun 5 yaş çocuğu başladığını bitirmeyi sever. 4 yaş çocuğu ise yarım bırakır ve bundan rahatsızlık duymaz.

5 yaş çocuğu gösterişe meraklı değildir. Daha çabuk karar verir. Kas kontrolü gelişmiştir. Sosyal ilişkileri artmıştır. Kritik durumlarda soğukkanlı olmayı başarır.

Sahip olduğu her Őeyden özellikle giysilerinden gururlanır. Ailesiyle birlikte olmayı sever fakat arzuları ve çıkarları söz konusu ise diğ r kiŐilere de sempati duyar.

Özetlemek gerekirse 5 yaş çocuğu kendi kendine yeter; ve sosyaldır, kendinden emindir, seçici ve uyumludur. Rahat ve ciddidir, dikkatli ve kararlıdır. Üstün bir kişi değilse bile üstün bir çocuktur büyümüŐ de küçülmüŐ gibidir. Fakat kas hareketleri bazı inceliklerden yoksundur.

Eğri  izgi çizmekte zorlanır. Bazı nedenlerden dolayı henüz okuma mekanizması hazır değildir. Açık seçik konuŐur, bebek gibi hecelemez, ancak konuŐması asla zor ve karmaşık sözcüklerden oluŐmaz.

6. Yaşta Sosyal Gelişim

5 yaş çocuğu bu kadar ailenin istediği bir çocukken 6 yaşında birdenbire 2,5 yaş özelliklerine geri döner. 6 yaşındaki  ocuk tembel ve kararsız bir görünümdedir. Daha sonra tekrar 10 yaşında 5 yaşında olduğu gibi bir altın çağa girer.

5 Yas  ocuğunun Sosyal Becerileri Ve Oyun:

- Bıçak ve  atal kullanmada ustalaŐmıŐtır.
- Ellerini, yüzünü yıkayıp kurulayabilir; ama bedeninin diğ r bölümlerini yıkarken yardım edilmesi veya gözetim altında tutulması gerekir.
- Genelde, daha akklı başında ve bağımsızdır; daha kontrollü ve duyarlı bir yaklaşım içindedir.
- Kendi başına giyinip soyunabilir.
- Düzenli ve temiz olması gerektiğini kavrayabilir; yine de sürekli olarak anımsatılmalıdır.
- Kendi başına ya da arkadaşlarıyla oynadığı evcilik oyunları ve dramatik oyunlar, her gün biraz daha geniŐletilir. Grup oyunları tercih eder. 2-3 arkadaŐıyla birlikte oynar. Küçükleri korur. Ev dışında daha mutlu olur.

- Yer oyunları epeyce karmaşıkmıştır.
- Ev içinde ve dışında, her türlü oyun malzemesiyle sürekli bir şeyler tasarlayıp oluşturarak yaratıcılığını sergiler.
- Arkadaşlarını kendi seçer.
- Arkadaşlarıyla çoğunlukla işbirliği yapar; yetişkinler ve kendinden küçükler yerine yaşlılarıyla birlikte olmaktan hoşlanır. Oyunda kurallara uyulması ve dürüst olunması gerektiğini anlar.
- Oldukça belirgin bir gülmece anlayışına sahiptir.
- Saat kavramı gelişmiştir; saatin günlük programla ilişkisini anlayabilir.
- Kendisinden daha küçük çocuklara ve hayvanlara (ev hayvanları) karşı sevecen ve koruyucu bir yaklaşım içindedir.
- Sıkıntı içinde olan arkadaşlarının duygularını paylaşmaya, onları rahatlatmaya çalışır.

Okul Çağında Sosyal Gelişim

6-12 Yaşta Sosyal Gelişim

Son çocukluk döneminde (6-12) yaş çocuk, kendini, sınıf, arkadaş ve oyun grubu içinde bulur(Yavuzer, 1996). Sosyal ilişkilerinde süreklilik ve tutarlılık görülür. Kendi cinsinden olan çocuklarla oyun oynamayı yeğler (Cüceloğlu,1996). Sosyal oyunlar en fazla beş kişiyle oynanır. Grupta bir rol sahibi olmak, grubun değerleri ile başarı elde etmekle eş anlamlıdır, ayrıca prestij kazandırır, amaç haline gelir. Son çocukluk döneminde görülen toplumsal özellikler, kolay etkilenme, karşıt görüşte olma, rekabet ve sorumluluk olarak sıralanabilir (Yavuzer, 2003).

Ergenlikte Sosyal Gelişim

12-20 Yaşta Sosyal Gelişim

Oniki- yirmi yaş arası çocukluktan ergenliğe geçiş olan ergenlik öncesi, ergenlik ve son ergenlik dönemlerini kapsar.

Hollingshead (1990) ergenliği; bireyin içinde bulunduğu toplumun onu artık ocuk gibi görmeyi bıraktığı, fakat ona henüz yetişkin statüsünü, rolünü ve işlevini tümüyle vermediği yaşam dönemi olarak tanımlar (Yavuzer, 1994).

Ergenin en büyük gereksinimi toplumda saygınlık ve statü kazanmaktır. Ergenin toplumsal uyumu büyük ölçüde bu ihtiyacın karşılanmasına bağlıdır. Ergenlik yılları bir anlamda, sosyal yönden bireyin uyum yıllarıdır ve zamanla kazanılır (Yavuzer, 1994).

Erikson'un psiko-sosyal gelişim kuramına göre, 12-18 yaş arası "Kimliğe Karşı Rol Karmaşası" evresidir. Bu evrenin çözüm bekleyen temel sorunu; tutarlı bir benlik gelişiminin anlatımı olan, bireyselleşme olgusudur. Bu dönemde ergen, özdeşim kuracağı davranış modellerine gereksinim duyar. Sosyal ilişkileri içinde kendisini kanıtlayarak, varlığını kabul ettirmek amacı ile akran gruplarına yönelir (ağdaş ve Seçer,2002).

Çocukluk yıllarına göre akran gruplarının etkisi ergen üzerinde daha da artmaktadır. Bu artış ergenin yaşı ilerledikçe de sürer. Bu nedenle ergenin evden yavaş yavaş uzaklaştığı ve arkadaşları ile birlikte geçirdiği zamanın arttığı görülür (Başaran,1992).

Ergenlik ncesi kendi cinsinden arkadaşlar seçen ocuk, ergenlik döneminde karşı cinse ilgi göstermeye başlar. Bu dönemde hem kendi cinsinden hem de karşı cinsten arkadaşlıkların olduğu gözlemlenir. Arkadaşlıklar sevgi ve saygıya dayalıdır (ağdaş ve Seçer,2002).

Ergenlik döneminde sosyal uyum ve başarı daha önceki dönemlerdeki sosyal deneyim ve kazanılan sosyal beceriler ile ilgilidir. Çocukluk yıllarında anne-babadan yeterince ilgi, sevgi ve şefkatin görülmesi, çocuğun kendisine olan güven duygusunun geliştirilmiş olması, anne-baba ve ocuk arasında sağlıklı bir iletişimin kurulmuş olması ve çocuğun sosyal beceriler kazanmasında etkili olan arkadaş grupları ile etkileşimine fırsat verilmesi ergenlik dönemindeki bireyin sosyal gelişimini ve başarısını arttırmada önemli rol oynayacaktır (ağdaş ve Seçer,2002).

2. 2. 3. Sosyal Tipler

1. Sosyal Açıdan K r Tip:

Bu grubu oluşturan çocuklar diğ rlerini dikkate almadan sadece kendileriyle ilgilenirler.

2. Sosyal Açıdan Bağımlı Tip:

Bu gruptaki çocuklar diğ r çocukların varlık ve faaliyetlerinden açık bir şekilde etkilenirler ve onlara karşı büyük bir ilgi gösterirler.

3. Sosyal Açıdan Bağımsız Tip:

Bu gruptaki çocuklar diğ rlerinin varlığından haberdar olmalarına karşın onların etkisinde kalmamaya çalışırlar.

2. 2. 4. Sosyal Uyumun  l  tleri:

Sosyal uyum, bireyin diğ r insanlara uyum gösterebilme başarısı, grubunda kendini  zg n bir biçimde tanıtabilmesidir.

 yi bir sosyal uyumun gerçekleşebildiğini bazı ölçütlerle anlamak olasıdır. Bu  l  tler:

1. Farklı Gruplara Uyum Gösterme:

Farklı gruplara uygun bir biçimde davranan, onlarla ilişki kuran arkadaş gruplarına olduğu kadar yetişkinlere de uyum gösteren birey sosyal açıdan uyumlu bir birey olarak kabul edilir.

2. Sosyal Tutumlar:

Toplumca istenen tutum ve tavırları diğ r insanlara yönelten, sosyal yasama bu tavırlarla katılan kişiler, sosyal bakımdan uyumlu sayılırlar.

3. Kişisel Doyum:

Toplumsal ortamda aldığı rolle kurduğu ilişkiden yeterince doyum sağlayan kişi sosyal bakımdan uyumlu sayılır.

Çocukların toplumsallaşma yolunda gelişim gösterebilmeleri,

- Sosyal kabul için ne kadar arzulu olduklarına,
- Kendi davranışlarını nasıl geliştirebilecekleri hakkında yeterli bilgiye sahip olup olmamalarına,
- Davranışlarıyla sosyal kabul arasında ilişkiyi kurabilecek düzeyde zihinsel yeteneğe sahip olup olmamalarına bağlıdır (Yavuzer,1996).

2. 3. Zihin Engelli Çocukların Sosyal Gelişim Özellikleri

Sosyal gelişim açısından incelendiğinde zihin engelli çocukların akranlarına göre birçok konularda belirli şekilde geri ve gelişimlerinin yavaş oldukları görülmektedir. Geri oldukları bu hususları şu özelliklerde görmek mümkündür.

Çağlar (1979)'a göre; zihin engelli çocuklar,

1. Kendilerinden yaşça küçük olanlarla ilişki kurarlar: Bu çocukların sosyal gelişimleri geri ve yavaş olduğundan kendilerinden yaşça küçük olup sosyal seviyede benzerlik gösterenlerle sosyal ilişkiler kurmayı yeğlerler.

2. Yakın çevresindekilerle kolay dostluk kuramazlar. Kurdukları dostlukları uzun süre sürdüremezler. Kurdukları dostluk yakın yararlar sağlamaya yöneliktir. Kendinin sahip olmadığı şeylere ortaklaşa sahip olmak, dostluk kurmada önemli bir etkidir. Genellikle yakın çıkarlar ortadan kalkınca dostlukda biter. Kolayca küser ve dostlukları bozarlar.

3. Sosyal ilişkilerinde grupta daima başkalarına tabii olma eğilimindedir. Grup etkinliklerinde bir lidere tabii olmayı yeğlerler. Nadiren kendi seviyelerindeki kişilerden oluşan gruplarda lider olmaya talip olurlar. Liderlik çatışmalarına bu gruplarda rastlanmaz. Bunda zihin engelli çocukların kendilerinde grubu yönetecek

yeterliği ve güveni görememeleri ve sınırlı sosyal yaşantılara sahip olmaları önemli rol oynayabilir.

4. Oyun ve toplum kurallarına uymakta zorluk çekerler. Kuralları güç oyunlara ve sosyal etkinliklere katılmazlar. Toplumda bütün oyunlar ve sosyal etkinliklerin belli kuralları normaller tarafından normallere göre ayarlanır. Zihin engellilerin yeteneklerinin sınırlı olması ve buna ek olarak çok az sosyal yaşantılara sahip kılınması nedeniyle bu etkinliklere uyum sağlamada çok zorluk çekerler. Uyumda karşılaştıkları başarısızlıklar daha güç oyun ve sosyal etkinliklere katılmaktan tamamen kaçmalarına yol açar.

Kuralları bu çocukların anlayacağı ve uyacağı seviyede basitleştirmeli ve bu tip etkinliklere başarılı, etkin katılımları sağlanmalıdır. Bu şekilde bu çocukların da sosyal ilişkilerden zevk duyan varlıklar haline getirilmesi olası olur.

5. Genellikle fiziki görünüşlerinde , giyim kuşamlarında acayiplikler gösterirler. Giydiklerini uygun şekilde giyemez, kendilerine yakıştıramazlar. Giyimde kullandıkları aksesuarlar belirli şekilde uygunsuzdur. Ayakkabı, şapka, pantolon, gömlek palto giyme ve kravat takmalarında belirgin şekilde gariplikler gösterirler. Tuvaletleri, oturuşları, yürüyüşlerinde gülünç hallere düşerler.

Bu özellikler daha ziyade sosyal yaşantılardan yoksun bırakılmış giyinme ve tuvalet yapma konusunda gerekli, yeterli ve sistemli olarak beceri kazanmasına yardım edilmemiş zihin engelli çocuklarda görülür. Çünkü bunlar yapılarak , yaşanılarak kazanılan becerilerdir.

6. Nezaket ve görgü kurallarına uymada gerilik gösterirler. Nezaket ve görgü kurallarına uyum sağlama becerisi sosyal durumlar içinde kazanılır. O kurallarla ilgili durumda bireysel farklara göre tekrar edilmesini gerektirir. Hiçbir kimse hangi durumda nasıl davranacağını zekası ile öğrenemez. İlgili durumlarda bulunması, hangi davranışların uyum sağlayıp, hangi davranışların uyum sağlamadığını görerek, yaşayarak uygulamasını pratik yaparak öğrenirler.

Zihin gelişimindeki gerilik nedeniyle esasen bu kuralları geç ve güç öğrenme durumunda bulunan zihin engellilerin bu becerileri kazanacağı sosyal yaşantılardan çeşitli nedenlerle yoksun bırakılmaları bu alandaki geriliği belirgin hale getirmektedir. Masada çatal kaşık, bıçak kullanarak yemeğin nasıl yeneceği, bir lokantada, bir ziyafette, bir toplantıda nasıl davranılacağı, o durumlarda yapılarak kazanılacak özelliklerdir. Bu yaşantılardan yoksun olan, gereği ve yeteri sosyal olanaklar sağlanmayan zihin engellilerin o alandaki geriliği katlanmış olur.

Kuralları basitleştirmek, çocuğa çeşitli durumlarda bol sosyal yaşantılar vermek suretiyle iyi bir gelişim sağlanabilir.

7. Sosyal bakımdan bir çok uyumsuz halleri vardır. Sosyal durumlara kendi kendilerine uymada zorluk çekerler. Uyum sağlayacak uygun çözüm yolları bulamazlar.

Birçok sosyal durumlara zihin engelliler, kendileri tarafından anlaşılamadığı için uyum sağlayamazlar. Bir kısmına da tamamen yabancı oldukları için uyum sağlayamazlar. Anlayış, bol bol sosyal yaşantılar sağlamak, zor durumların zihin engelliye göre basitleştirilmesi ile uyumu artırıcı önlemler alınabilir.

8. Sosyal etkinliklere karşı ilgileri azdır. Çok az sayıda sosyal etkinliklere katılırlar.

İlgi, ilişkilerden duyulan haz ile artar, elem ile azalır. Küçüklüğünden beri ayrılan ve sosyal yaşantılardan yoksun bırakılan bir insan bu hazzı tadamaz. Sadece yaşantılarına girebilen sınırlı sosyal etkinliklere katılırlar.

Dans bilmeyen veya öğretilmeyen normal bir kimsenin danslı toplantılara katıldığı çok nadir görülür.

9. Sosyal ilişkilerde bencildirler. Davranışlarında her şeyin kendilerine ait olmasını isterler. Kendilerine ait olan şeyleri başkalarıyla paylaşmaya yanaşmazlar.

10. Sosyal ilişkilerinde kendilerini grupta kabul ettirecek becerileri azdır. Bazılarında hiç yok denecek kadar azdır. Ne komiklik, ne espri, ne taklit, ne fıkra, ne oyun ne de diğer sosyal becerileri kendilerini bir grup insan tarafından aratacak durumda ve seviyede değildir. Akranları tarafından sosyal etkinliklere katılmaları istenmez.

Sıraladığımız bu özellikler sadece geriliğe özgü değildir. Zihin engelli çocukların sosyal bir varlık olarak gelişmesi için daha sık, daha çeşitli sosyal yaşantılar sağlanması gerekir. Halbuki uygulama bunun tersidir. Bu çocukların sosyal yaşantıları ailede, okulda, yakın çevrede son derece sınırlandırılmaktadır. Hatta damgalanarak belirli şekilde normal kardeş ve arkadaşlarından farklı, izole edilmiş davranışa tabii tutulmaktadır. Bu koşullar altında sosyal gelişim olması gerektiğinden daha da geri kalmaktadır.

Zihin engelli çocuklarda uyumsal sosyal davranışların kazandırılması onların seviyelerine uygun sosyal durumlardan başlayarak değişen ve gelişen sosyal yaşantılara etkin olarak katılımlarının sağlanması ile olasıdır. Normal çocukların sosyal gelişimlerinde de izlenen yol budur. Zihin engellilerin farklı yönleri onların bu konuda fazla yardıma ihtiyaçları olmasıdır. Sosyal yaşantıları sınırlamak değil genişletmek, arttırmak gerekir (Çağlar, 1979).

Araştırmalar, dezavantajı yüksek olan topluluklarda bile, uygun olanaklar verildiğinde zihin geriliği olan çocukların sosyal becerilerini geliştirme kapasiteleri olduğu fikrini desteklemektedir, hatta daha az zorluk görülen çevrelerden bile fazla başarı sağlanabilir (Pillay, 2003).

Rutter'in (1985,1987) çalışmalarının çoğu "esneklik" üzerine olup, çocukların negatif olumsuz durumlar karşısında uygun çevresel durumlar verildiğinde, zorlukları yenip, pozitif şekilde davranabilme kapasiteleri olduğunu göstermektedir.

2. 3. 1. Yaş Gruplarına Göre Sosyal Gelişim Özellikleri

Ingram (1960) zihin engelli çocukların sosyal özelliklerini yaş gruplarına göre belirtmiştir. Bu yaş grupları ve sosyal özellikler şunlardır:

5-7 Yaşlarında Sosyal Özellikler

Bu yaşlardaki çocuklara olanak verilirse bireysel oynama eğilimindedir. Böyle olanaklar diğerlerince genişletilerek denetlenebilir. Çocuk, hala benmerkezci olmaktan hoşlansa da araç gereç ve oyuncaklarını daha uzun süre diğer çocuklarla paylaşır.

Büyüdükçe kendini daha iyi hissetmekten hoşlanır. 6-7 yaşlarında yemeğe yardım etmekten ve hazırlamaktan hoşlanır. Böyle çocukların çoğu iyi birer yardımcıdır, bu yaşlarda çabalarını yetişkinlerin onaylamasından hoşlanırlar. Hatta anne ve babayla birlikte bir yerlere gitmekten hoşlanırlar. Ev hayvanlarını severler ve kendilerinin olmasından hoşlanırlar. Ortalama kendi yaşlarındaki çocukların yaptıklarını seve seve yaparlar. Ev hayvanları, ev ziyaretleri, kısa gezintiler hakkında konuşma yapmaya meyilli değildirler.

Çok sevdikleri şeyleri tekrar tekrar duymaktan hoşlanırlar. Hikayeler, müzikler, parmak oyunları vb gibi. Grupla hikaye dinlemekten hoşlanırlar. Ritm tutabilir ve şarkı söylerken sevinçlidirler. Kendilerini eleştiremezler, sürekli onay arar, hiç övgü ve yorum istemezler. Çoğunluğu eleştiri, kendileri hakkındaki, yaptıkları hakkındaki karşıt yorumlar için hassastırlar.

8-10 Yaşlarında Sosyal Özellikler

8-10 yaş çocuğu bireysel hareket eder ve sosyal gruplara geçerken kendi istediğine yönelebilir, kesin gördüğü şeylerin farkına varabilir, kendi etrafındaki bireylerin kesin tepkilerini daha az öğrenebilir. Kişisel temizliği için işbirliği içindedir, yüz ifadesini kullanmaya başlar. Baskın davranışı ister ve yetişkinlerin onayını kazanmaya çabalar.

Çoğunluğu aile gruplarıyla bir yerde olmayı ister ve daha genç çocukların bakımını yapmak ve ev işlerini paylaşmaktan hoşlanır. Aynı yaşlardaki kardeşleriyle

beli zamanlarda kavga edebilir. Oyun ve davranışlar içinde önerilerde bulunurlar ve taklit ederler. Elim sende oyunu gibi koşu oyunlarından; Ali babanın çiftliği gibi hoşlandıkları şarkıları söylemekten; zıp zıp oyunu, taşlarla oynanan oyun, top oyunlarından hoşlanırlar.

Bu dönemde hikayeler başarılı bir şekilde dramatize edilmelidir. Eğlenceler, oyunlar, hikayelerin ezbere alınması daha çok doyum sağlar. Çocukların hayatında tanımladıkları, hayvan hikayeleri, hoş hikayeler, resimli kitaplar kadar, taklide dayalı müzik, folklor, müzik ve ritimden hoşlanırlar. Hayali hikayelerle gerçek arasındaki ayrımı değerlendirebilirler. Bağımsız olarak mizahi durumların değerlendirmesi genellikle düşük seviyededir, hatta gazetede ki çizgi romanlar için açıklama gereklidir. 12 yaş grubu çocukların ilgilendikleri oyunlar içinde elim sende oyunu, top oyunları, saklambaç, yakalama oyunları, okul oyunları, oyuncak bebekle oyun, puzzlelerle oyun, ip atlama, topu hedefe vurma, uçurtma uçurma, zıp zıp oyunları, masa oyunları, top çevirme ve birleştirilmiş kartlarla oyun sayılabilir.

11-12 Yaşlarında Sosyal Özellikler

Bu dönemde arkadaş olarak benzer mental yetenekteki ve aynı cinsteki çocuklar yeğlenir. Etkinliklerle bireysel olarak ilgilenirler, grup onayına hassasiyetleri kadar, yetişkin onayına da gereksinim duyarlar. Genellikle söz dinlerler. Diğer bireylerle farklı durumları tanıyarak, olayları dikkate alırlar. Yabancılar için özveride bulunabilirler. Materyaller için mülkiyet duygusuna sahiptirler, basit temel ev sorumlulukları için, kişisel bakım için daha büyük sorumluluk alırlar. Bireysellik hissi ve işbirlikçi mülkiyet hissi gelişir.

Bu dönemde bebek elbiseleri, bebek mobilyaları, otomobiller, kamyonlar, gemiler, uçaklar gibi oyuncaklarla oynamaktan hoşlanırlar, bunlarla ilgilenirler. Kızlar için küçük çocukların sorumluluğu ve bakımı özellikle hoşnutluk vericidir.

Oyun genellikle eğlence formundaki diğer dönemlerle aynıdır. Oyun materyallerinin çoğu daha önceki yaşlarda da görüldüğü gibidir. Erkek çocuklar için özellikle yarışma ögesi güçlüdür, karşı koyarak popüler olmak, koşarken en hızlı olmak, atlarken en uzağa atlamak, en çok zıp zıp'ı kazanmak vb gibi. Şans oyunları,

kart ve masa oyunları gibi tahmin oyunları, hafıza oyunları, top oyunlarının hepsinden hoşlanırlar. Yalandan inanma oyunlarına ilgi azalır. Hikayelerin dramatizasyonundan hoşlanma kadar, benzer oyunların tekrarından da hoşlanırlar. Değişiklik kendiliğinden başlamaz, fakat dış uyarıcılara karşı ilgilidirler.

Güzel, hoş hikayeler, hayvanların hikayeleri, çocukların hayat hikayelerinden hala hoşlanırlar. Eğlencelerden hoşlanırlar ve daha önceki yaşlardan daha akıllıca değerlendirmeler yaparlar. Radyo ve televizyon bu dönemde popüler iletişim araçlarındandır, bunlara ilgi fazladır.

13-16 Yaşlarında Sosyal Özellikler

Kızlar daha fazla erkek çocuklarla, karşı cinsle ortaklığı araştırırlar, arkadaşlarını aynı yaştaki erkek çocuklardan, bazen vurdumduymaz oğlanlardan seçerler.

Her iki cins de beraber kimlik kazanmalarından dolayı kendinden daha büyüklerle çeşitli işler yaparlar ve özellikle ev işlerini üzerine almaya başlarlar. Kızlar diğer ev aktivitelerini yapmaktan hoşlanırlar, özellikle yiyecekleri hazırlamayla ilgilenmeye başlarlar, erkek çocuklar yararlı şeyler yapmaktan hoşlanırlar, işbirliği içinde çalışmak isterler; makine ve aletleri kullanmaktan, onlarla çeşitli işler yapmaktan, el aletlerin işletmekten hoşlanırlar. Kazançlı işler dikkatlerini çeker. Kızlar ev işleri ve servis işlerine yardım eder ve erkek çocuklar özel işler yapar. Manava bir şeyler taşırlar. Bu dönemde güvenlik çoğalır. Okul sonrası işler yapılır.

Çevredeki durumlara hassasiyet artmakla birlikte evde mali durum, giysiler, yabancılar daha şiddetli hissedilir. Umduğunu yapmak, tekrar tekrar söylemek, gücenmeyle birlikte bağımsızlığa doğru kuvvetli bir yönelme vardır.

Aktif oyunlarla ilgilenirler; patenle kaymak, yüzme, yürüyüş, futbol, basketbol, beyzbol, kart oyunları, dama erkek çocuklar içinde daha fazla tercih edilir ve kızlar içinde daha azdır. Folklor sosyal danslar ve diğer ritmik egzersizler gibi etkinliklerde her iki cins de çok başarılı değildir.

Grup organizasyonlarıyla kulüplerle daha az ilgilendiklerini gösterirler ve tamamlanmamış gelişimleri ve daha az yetenekleri benzer mental özellikteki çocuklarla birlikte olurlar. Çeteler ya da gruptaki yakın arkadaşları erkek çocukların gelişimlerine katkıda bulunur.

Gerçek hikayeler, tarih, keşifler, macera ve spor gibi çeşitli etkinliklerin nasıl yapılacağını açıklayan magazin dergilerinden erkek çocuklar hoşlanır. Kızlar için yeni resimli çarşaf, eğlenceler, magazin, ucuz roman ve öykü edebiyatı çeşitleri, aşk ve romantik öyküler, aşk macerası ögesiyle beraber hoş hikayeler, ev yaşamı hikayeleri, kendi yaşlarındaki kızların benzer deneyimlerinden oluşan hikayelere büyük ilgi gösterirler. Sinema filmleri , radyo, TV programları özellikle aşk hikayeleri ve maceraya ilgi gösterirler ve show programları onlar için popülerdir (Ingram,1960).

Şurası da bir gerçektir ki, yukarıda sosyal gelişim özellikleri sıralanan engelli bireyler erken eğitim aldıkça sosyal gelişimlerinde ilerleme sağlanacağı belirtilmiştir. Bu programlara katılan çocukların gelişimlerinin hızlandığı, dolayısıyla yaşlarıyla aralarındaki farkın azaldığı, özellikle bilişsel, sosyal, dil becerilerinde artma olduğu, hatta çocukların boy ve kilolarında artış olduğu bir çok araştırma sonucunda gözlenmiştir (Simeonsson ve ark., 1982; White ve ark., 1986; Shonkoff ve Hauser, 1987; Bricke ve Gumerlock, 1988; Odom ve ark..1998; Bailey ve ark., 1998).

Erken gelişme ve deneyimler daha sonraki hayatın mutluluğunu ve kalitesini de etkileyecektir. Bu özellikle zihin engelli bireyler için geçerlidir, çünkü bu bireylerin yaşam süreleri, yetişkin olarak göğüsleyecekleri konuları gündeme de getirecek şekilde, uzamaktadır (Renwick ve Brown, 1996).

Erken eğitim nedir diye bakıldığında;

Erken eğitim programları; 0-3/0-6 yaş arasında gelişimsel geriliği olan ya da risk grubunda bulunan çocukların, gelişimsel geriliklerini önlemek veya çocukta var olan yetersizliği azaltmak ve aileyi desteklemek amacıyla sağlanan eğitimsel, psikolojik ve terapötik müdahaleleri içeren programlardır (Odom Yoder ve Hill, 1988). Gelişimsel gerilik açısından risk grubunda olduğu belirlenen çocuklarınve

anne-babalarının , tanıdan hemen sonra erken eğitim programlarına katılmaları önerilmektedir (Odom ve ark.,1998;Biley ve Simeonsson, 1992). Gelişmiş ülkelerde çıkarılan özel eğitim yasaları 0-3 yaş arası bebekleri de kapsamakta; gelişimsel geriliği kesinleşmiş ya da risk grubunda olan çocukların ve ailelerin gereksinimleri bir bütün olarak ele alınarak erken eğitim programları uygulanmaktadır.

Ülkemizde de 573 Sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ve Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğiyle 0-36 ay arasındaki özel gereksinimli çocukların eğitimi zorunlu kılınmıştır. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'23'üncü maddesinde "0-36 ay arasındaki özel gereksinimli çocuklar için, özel eğitim hizmetleri, öncelikle ailenin bilgilendirilmesi ve desteklenmesi temeline dayalı olarak, üniversitelerle işbirliği ile eğitsel tanılama, izleme ve değerlendirme ekibi ve gezerek özel eğitim görevi verilen öğretmen tarafından evlerde ve kurumlarda sürdürülür" şeklinde belirtilmiştir.

Erken eğitim programlarının gelişimsel geriliği olan çocuklar ve aileleri açısından yararları bir çok açıdan ortaya konulmuştur. Bu programların anne-babaların gereksinimleri (Sucuoğlu, Küçükler ve Kobal,1997), ailenin ev ortamı (Metzl. 1980; Crnic, Ragozin Robinson ve Basham, 1983), anne-babanın stres düzeyi (Richter- Kanik,1998), anne-babanın doyumunu (Caro ve Derevensky, 1991), anne-babanın öğretme becerileri (Caro ve Derevensky, 1991), ailelerin kaynakları ve destekleri üzerindeki etkileri incelenmiş; programa temel etkisinin çocuğun gelişimi üzerinde belirtilmiştir. Bir çok çalışmada, farklı içerik ve sürelerde uygulanan erken eğitim programlarının çocukların gelişimini olumlu yönde etkilediği vurgulanmıştır (Simeonsson, Cooper ve Scheimer,1982; Sucuoğlu ve ark., 1997; Bailey, Mc Wiliam, Spiker ve Wagner, 1998).

Günümüzde bu programların çocuğun gelişimine etkilerinin yanısıra, bu etkilerin artmasını ya da azalmasını belirleyen değişkenleri ortaya çıkarmaya çalışan araştırmalar yapılmakta ve çocuklar ile ailelerinin gereksinimlerini en iyi şekilde karşılayacak erken eğitim programları hazırlanmaya çalışılmaktadır (Simeonsson ve ark., 1982; Bailey ve ark.,1998). Bu çalışmalarda programın özelliği/ türü, uygulandığı ortam, ailenin katılımı, ailenin sosyo ekonomik düzeyi, çocukların engelinin derecesi programa başlama yaşı ve katılma süresi/ yoğunluğu gibi

değişkenlerin erken eğitim programlarından elde edilecek yararları etkilediği öne sürülmektedir. Bu değişkenler arasında en önemlisinin çocuğun gelişimsel geriliğinin derecesi olduğu; gelişimsel geriliğin derecesinin ya da engelin derecesinin programdan sağlanabilecek yararın belirleyicisi olduğu, erken yaşta programa katılan hafif derecede engelli çocukların programlardan daha fazla; ağır derecede çocukların ise programa katılma yaşından bağımsız olarak programdan yararlandıkları bulunmuştur. Hafif derecede gelişimsel geriliği olan çocukların programlara daha avantajlı başladıkları, her iki grubun da programa katıldıkları sürece gelişimlerinin hızlandığı; ancak ağır derecede engelli çocukların programlardan daha az yararlandıkları belirtilmektedir (Shonkoff ve Hauser-Cram,1987).

Ülkemizde ise bu bebeklerle ilgili çalışmaların birkaç araştırma ile sınırlı olduğu (Doğan,1995; Gümüşçü-Tuş, 1996; Ceber.1998; Richter- Kanık, 1998); benzer şekilde engelli ya da gelişimsel geriliği olan bebeklere ve ailelerine verilen hizmetlerin de birkaç kurum ve kuruluşla sınırlı kaldığı görülmektedir. Son yıllarda üniversitelerde erken eğitim programları başlatılmış ve gelişimsel geriliği olan bebekler ve ailelerine verilen erken eğitim hizmetlerinin etkililiğini belirlemeye yönelik çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Hacettepe’de Portage Erken Eğitim Programı, Ankara Üniversitesi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Anadolu Üniversitesi ve özel eğitim bölümü olan üniversitelerde Küçük Adımlar Erken Eğitim Programı uygulanmaya başlanmıştır.

2. 4. İlgili Araştırmalar

Alanyazında engelli bireylerin sosyal gelişim özellikleriyle ilgili yapılan yeterli sayıda araştırma bulunmamaktadır. Yapılan araştırmalar daha çok engelli bireylerin uyumsal davranışları, engelli bireylerin psiko-sosyal gelişim düzeyleri, engelli bireylere sosyal beceri öğretimi, zihin engelli çocuklara temel yaşam becerilerinin kazandırılması ile ilgilidir.

2. 4. 1. Ülkemizde Yapılan Araştırmalar

Türkiye’de (Demirtel, 1997; Kavanoz, 1999; Samyeli ve Metin, 2000; Koç, 2001) uyumsal davranış, (Metin, 1999) sosyal duygusal gelişim, (Koç, 200;

Eratay,1993, 1997; Çimen ve Baran, 2001) psiko-sosyal gelişim, (Yükselen, 2003) sosyal yeterlik, normal çocuklarla (Aydın,1985; Akkök ve Sucuoğlu, 1990; Altınoğlu-Dikmeer, 1996; Yüksel, 1997; Çakıl, 1998; Akkök, 1999; Sümer-Hatipoğlu, 1999; Şahin, 1999) engelli bireylerle (İpek, 1998; Poyraz Tüy, 1999; Çifci, 2001; Sazak, 2003) sosyal beceri öğretimi, (Vuran, 1989; Atmaca-Karataş, 1996; Cavkaytar, 1998; Devren-Çuhadar, 2002) bağımsız yaşam becerilerinin kazandırılması, (Sucuoğlu ve ark., 1997) erken çocukluk eğitimi konularında çalışmalar yapılmıştır.

Demirtel (1997), 1995-1996 eğitim- öğretim yılında Eskişehir ilinde bulunan, ilkokullarda normal sınıflarda tam zamanlı kaynaştırma uygulamasına devam eden eğitilebilir zihin engelli öğrenciler ile, özel sınıfa devam eden eğitilebilir zihin engelli öğrenciler arasında uyumsal davranış özellikleri ve kelime dağarcığı düzeyleri bakımından farklılık olup olmadığını araştırmıştır. Verilerin toplanmasında zihin engelli öğrencilerin uyum davranışlarını belirleyebilmek için AAMD (Uyumsal Davranış Skalası), kelime dağarcığı düzeyini ortaya koymak amacıyla da Peabody (Resim Kelime Testi) uygulanmıştır.Araştırma sonunda, her üç alanda da kaynaştırma lehine anlamlı bir fark olduğu görülmüştür.

Kavanoz (1999), özel eğitim sınıfına ve kaynaştırma eğitimine alınan zihinsel engelli öğrencilerin uyumsal davranışlarını karşılaştırarak incelemiştir. Araştırma Trabzon ilindeki özel eğitim ve kaynaştırma sınıflarına okuyan 110 eğitilebilir zihinsel engelli üzerinde AAMD Uyumsal Davranış Skalası uygulanarak yapılmıştır. Araştırma sonucunda, bağımsız faaliyet gösterebilme, ekonomik faaliyet alanları, sayı ve zaman alanları, ev faaliyetleri alanı, kendi kendini yönetme alanı ve sorumluluk ile toplumsallaşma alanlarında kaynaştırma eğitimindeki öğrencilerin uyumsal davranış açısından daha etkin olduğu, dil gelişimi alanları açısından özel eğitim sınıflarında okuyanların daha etkili olduğu , fiziksel gelişim alanları ile mesleki faaliyet alanlarında her iki grubun uyumsal davranış açısından anlamlı fark olmadığı bulunmuştur.

Metin (1999) okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş çocuklarının sosyal-duygusal gelişimlerine dramanın etkisini incelemiştir. Araştırmada Marmara Gelişim Envanteri Sosyal-Duygusal Gelişim alt boyutu uygulanmıştır. Araştırma

sonucunda, drama çalışmalarına katılan çocukların sosyal-duygusal gelişimlerinin katılmayan çocuklara göre anlamlı derecede farklılaştığı bulunmuştur. Farklı cinsiyet alt gruplarında da drama çalışmalarına katılan çocukların sosyal-duygusal gelişimlerinin katılmayan çocuklara göre anlamlı derecede farklılaştığı bulunmuştur.

Samyeli ve Metin (2000), okul öncesi dönemde entegrasyon sınıflarındaki 5 ve 6 yaş grubundaki normal gelişim gösteren çocukların ve sınıf öğretmenlerinin, zihinsel engelli çocukların sosyal uyum davranışları hakkındaki algılarını incelemişlerdir. Örneklem grubunda entegrasyon programına katılan 140 normal gelişim gösteren çocuk, 13 zihinsel engelli çocuk ve bu sınıflarda görev yapan 20 öğretmen bulunmaktadır. Normal çocuklar ve öğretmenlerle görüşülerek elde edilen veriler “birlikte oyun ve diğerleriyle iletişim”, “paylaşma ve yardımlaşma”, “saldırgan davranışlar” olmak üzere üç grup altında incelenmiştir. Sonuç olarak normal gelişim gösteren çocukların, zihinsel engelli çocukların sosyal uyum davranışlarını öğretmenlere göre daha olumlu algıladıkları bulunmuştur.

Koç (2001), işitme engelli çocukların duygusal ve sosyal uyumları ile benlik imajlarının farklı eğitim ortamları, çocuk ve aile değişkenleri açısından farklılaşıp farklılaşmadığını incelemiştir. Araştırmayı 7-12 yaş arasındaki 278 işitme engelli çocuk üzerinde yapmıştır. Sosyal uyum, duygusal uyum ve benlik imajını değerlendirmek için, Meadow-Kendall Sosyal -Duygusal Uyum Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, sosyal ve duygusal uyum ve benlik imajı, eğitim ortamlarına ve cinsiyete göre farklılık göstermiştir. İşitme kaybının derecesi, özel eğitim alma durumu, işitme cihazı kullanma, işitme kaybının başlangıç zamanı, anne-babanın eğitim düzeyi ve işitme engelli olma faktörlerinin üç alt boyutta da anlamlı bir farklılık oluşturmadığı ortaya çıkmıştır.

Özçelik (1985), Malatya ili ilkokullarındaki dördüncü sınıf öğrencilerinin okuma yeterlikleri ile psiko-sosyal gelişim düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma 450 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Toplanan bilgiler kurumlardaki kayıtlar ve dosyalardan, çocukların kendilerinden, öğretmen ve idarecilerle görüşmeler yoluyla, çocukların anne ve babalarına sorularak elde edilmiştir. Araştırmanın tümünde .05 manidarlık düzeyi esas alınmış ve tüm bulgular bu esas dahilinde yorumlanmıştır. Sonuç olarak kız ve erkek öğrenciler, okuma düzeyleri, gözlenen

okuma alışkanlıkları nedeni ile farklılaşmaktadır. Öğrencilerin okuma düzeyleri ile, okul başarıları arasında bağımlılık bulunmuştur. Kız ve erkek öğrencilerin okuma testi “Anlama”, ”Doğruluk” puan ortalamaları ile psiko-sosyal gelişim ölçeği puan ortalamaları arasındaki farklılık manidardır. Öğrencilerin ailelerindeki çocuk sayılarına göre okuma düzeylerinin dağılımı farklılaşmaktadır.

Eratay (1993), 7-11 yaş çocuklarının yaratıcılıkları ile psiko-sosyal gelişimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi çalışmasında 7 ve 11 yaş çocuklarının psiko-sosyal gelişimleri arasında farklılıklar olduğu, hem 7 yaş hem de 11 yaş kız ve erkek çocuklar arasında farklılık olduğu, yaratıcılık ve psiko-sosyal gelişim boyutları arasında yüksek bir ilişki olduğu bulunmuştur.

Eratay (1997), Bolu il merkezinde alt özel sınıflara devam eden 35 eğitilebilir zihin engelli çocuğun psiko-sosyal gelişimini, Psiko-sosyal Gelişim Ölçeği (The Vineland Social Maturity Scale) ‘ni uygulayarak değerlendirmiştir. Araştırma kapsamına alınan 35 çocuğun kendi kendini yönetme, ilgiler, bireyler arası ilişkilerde 10 yaşa kadar ilerleme gösterdikleri, 11, 12, 13. yaşlarda fazla gelişme göstermedikleri bulunmuştur.

Çimen ve Baran (2001), Ankara ‘da beş üniversite anaokuluna devam eden 5-6 yaşlarında 180 çocuğun psiko-sosyal gelişimlerini ve psiko-sosyal gelişimde bazı değişkenlerin farklılık yaratıp yaratmadığını incelemiştir. Çocukların psiko-sosyal gelişimlerini saptamada Uyumsal davranış ölçeği kullanılmıştır. Sonuçlar yaşın, cinsiyetin, annenin çalışma durumunun, bilgisayar ve atari kullanma durumunun çocuğun psiko-sosyal gelişimine ait çeşitli alt boyutlarda farklılık yarattığını ortaya koymuştur.

İpek (1998), zihinsel engelli çocukların sosyal gelişimleri üzerinde, eğitimde dramının etkisini incelemiştir. Bu amaçla özel eğitim kurumlarına devam eden ve gelişimsel olgunluk düzeyleri Portage erken çocukluk dönemi eğitim programı kontrol listesine göre 3-4 yaş düzeyinde olduğu belirlenen 17 zihinsel engelli çocuk üzerinde araştırmayı yapmıştır. Zihin engelli bu çocukların sosyal gelişimlerini değerlendirmede ön test olarak Vineland Sosyal Olgunluk Ölçeğini kullanmıştır. Daha sonra eğitimde drama yöntemini kullanarak sosyal gelişimlerini desteklemeye

ve geliştirmeye yönelik eēitim programları hazırlanmış ve çocuklar üzerinde uygulamaları yapmıştır. Bu uygulamalar sekiz hafta süreyle devam etmiştir. Uygulamaların sonucunda son test olarak yine başlangıçtaki ölçek kullanılmıştır. Toplanan veriler 2-3 yaş, 3-4 yaş, 4-5 yaş, 5-6 yaş, gruplarında alınan tüm sosyal becerilerde grup içinde ön test-son test arasındaki farklılıklar olduēu görülmüş ve bu farklılıkların yaş grupları büyüdükçe önemlilik derecelerinin de arttıēını göstermiştir. Bu yaş grupları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı görülmüştür. Bu bulgu zihinsel engelli çocuklara uygulanan drama eēitiminin sosyal gelişimleri üzerinde etkisi olduēunu göstermiştir.

Tüy (1999), kaynaştırma programına ve özel eēitim okuluna devam eden işitme engelli çocuklar ile normal çocukların sosyal becerileri ve problem davranış açısından fark olup olmadıēını incelemiştir. Araştırmaya 3-6 yaş arasında 60 işitme engelli ve 474 normal ocuk katılmıştır. Merell (1994) tarafından geliştirilen Okul ncesi ve Anasınıfı Davranış leēini (Preschool and Kindergarten Behavior Scales) kullanarak elde edilen verilerin analizi sonucunda, kaynaştırma programına ve özel eēitim okuluna devam eden işitme engelli çocuklar ile işiten çocuklar arasında sosyal becerinin “sosyal etkileşim” alt boyutu yönünden istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunurken, “sosyal baēımsızlık” ve “sosyal iřbirliēi” alt boyutları açısından anlamlı bir fark bulunmamıştır. Problem davranış açısından “içselleştirilmiş problemler” alt boyutu açısından gruplar arasında anlamlı bir fark görülürken “dışsallaştırılmış problemler” yönünden istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Yaş sosyal beceri ēretiminde önemli bir farklılık oluştururken, işitme engelli olup olmama, yaş ve cinsiyet deēiřkenlerinin sosyal beceri ve problem davranış alınan puanlar üzerindeki ortak etkilerinin anlamlı olmadıēı bulunmuştur. Ayrıca işitme kaybı aēır ve çok aēır düzeyde olan çocukların problem davranış leēinin içselleştirilmiş problemler alt boyutunda anlamlı bir fark bulunurken, dışsallaştırılmış problemler alt boyutunda anlamlı bir fark görülmemiştir.

ıfci (2001), bilişsel süreç yaklaşımına dayalı olarak hazırlanan sosyal beceri ēretim programının, zihinsel engelli ērencilerin özür dileme, alay edilmeyele başa çıkma ve uygun olmayan dokunmaktan kaçınma becerilerini kazanmalarında ve bu becerileri genelleyeabilmelerinde etkili olup olmadıēını incelemiştir. Araştırma için, Ankara ilinde bulunan Başkent Mesleki Eēitim Merkezi’ne devam eden zihinsel

engelli öğrenciler arasından araştırma için belirlenen ön koşul özelliklerine sahip (okuyabilme, sözel yönergeleri takip edebilme, sorulan sorulara sözlü olarak yanıt verebilme) dokuz öğrenci seçilmiştir. Hedef sosyal becerilerin öğretiminde kullanmak amacıyla bilişsel süreç yaklaşımının temel aşamaları olan sosyal kodlama, sosyal karar verme, sosyal performans, sosyal değerlendirme aşamalarının yer aldığı öğretim planları hazırlanarak; öğretimde resim ve öykülerden yararlanılmıştır. Oturumlar bireysel olarak düzenlenerek, oturumlar sonunda genelleme eğitime yer verilmiştir. Araştırmanın verileri her beceri için ayrı hazırlanan veri toplama araçlarıyla toplanarak, öğretimin etkililiği tek denekli araştırma yöntemlerinden “denekler arası yoklama evreli çoklu yoklama modeli” yle belirlenmiştir. Sonuçta, bilişsel süreç yaklaşımına dayalı olarak hazırlanan sosyal beceri öğretim programının toplam dokuz zihinsel engelli öğrencinin hedef sosyal becerileri kazanmalarında ve bu becerileri genelledebilmelerinde etkili olduğu bulunmuştur.

Yükselen (2003), 4-18 yaş grubundaki 156 zihin engelli çocuk ve adölesanların sosyal yeterlilik ve problem davranışlarını anne-baba ve öğretmen yönünden karşılaştırmalı olarak incelemiştir. Zihin engelli çocuk ve adölesanların gelişimsel düzeylerini belirlemede Elizabeth Munsterberg Kopppitz’in “Bir adam çiz” testi, sosyal yeterlilik ve problem davranışların değerlendirilmesinde ise Nisonger Çocuk Davranış Değerlendirme Formu “Nisonger ÇDDF”nin anne-baba uyarlaması ve öğretmen uyarlaması kullanılmıştır. Nisonger ÇDDF’nin anne-baba ve uyarlamaları üzerinde cinsiyetin her iki uyarlamadaki alt ölçeklerden elde edilen sonuçlar üzerinde etkisinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı bulunmuştur. Nisonger ÇDDF’nin olumlu sosyal bölümündeki Uyumsal Sosyal alt ölçeği ile problem davranış bölümündeki davranış problemi, güvensiz/ kaygılı, hiperaktif alt ölçeklerinde anne-baba ve öğretmen uyarlamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Sazak (2003), Bolu ilinde bulunan bir ilköğretim okulunun 1. sınıfına devam eden normal gelişim gösteren iki öğrenci ile aynı okulun özel eğitim sınıfına devam eden bir öğrenci katılmıştır. Araştırmada, tek denekli araştırma yöntemlerinden Beceriler arası Çoklu Yoklama Modeli kullanılmıştır. Hedef sosyal beceriler olan; kendini tanıtmak, yardım ya da bilgi isteme ve paylaşma becerilerinin akran aracılığıyla zihin engelli öğrenciye kazandırılması için, akran aracılığıyla öğretim

yöntemine dayalı öğretim planları geliştirilmiştir. Geliştirilen öğretim programı, haftada üç gün 30 dakikalık oturumlar şeklinde uygulanmıştır. Öğretim oturumları sonunda, izleme oturumları yapılmıştır. Araştırmanın sonunda, akran aracılı sosyal beceri öğretim programının, öğrenciye öğretilmesi hedeflenen kendini tanıtmaya, yardım ya da bilgi isteme ve paylaşma becerilerinin kazandırılmasında etkili olduğu bulunmuştur.

Vuran (1989), zihinsel engelli öğrencilere yapabildiklerine dayalı olarak hazırlanan ve amaçların tersine zincirleme yaklaşımına göre düzenlendiği “Giyinme Becerileri Öğretim Materyali” ile yapılan öğretimin, bağımsız olarak pantolon, (V) yakalı kazak ve çorap giyme becerilerinin kazanılmasında etkili olup olmadığını araştırmıştır. Araştırmanın deneklerini 1988-1989 öğretim yılında Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Zihinsel Engelliler Eğitim ve Araştırma Birimi’nde grup eğitimine devam eden beşer kişilik iki gruptaki on öğrenci ile, bire bir eğitime devam eden beş öğrenci olmak üzere, toplam on zihinsel engelli öğrenci oluşturmuştur. Araştırma ön test, son test deneme modelidir. Araştırma sonunda, öğrencilerin yapabildiklerine dayalı olarak hazırlanan ve amaçların tersine zincirleme yaklaşımına göre düzenlendiği “Giyinme Becerileri Öğretim Materyali” nin uygulandığı deney grubunun aldığı puanların, kontrol grubundaki öğrencilerin aldığı puanlara göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur.

Atmaca-Karataş (1996), yemek pişirme becerileri ön koşul davranışlarını gerçekleştiren zihinsel engelli öğrencilere “Resimli Tarife Kitabına Bakararak Hazır Çorba Pişirme Becerisi Bireyselleştirilmiş Öğretim Materyali” ile yapılan öğretim uygulamasının, öğrencilerin hazır çorba pişirme becerisinin alt amaçlarını gerçekleştirmelerine yol açıp açmadığını araştırmıştır. Araştırmada tek denekli desenlerden AB deseni kullanılmıştır. Araştırmanın deneklerini 1995-1996 öğretim yılında Ulus Anaokulu, Eğitim Uygulama Okulu ve Mesleki Eğitim Merkezi’ne devam eden ünite sınıfı öğrencilerinden dördü oluşturmuştur. Araştırma verilerinin toplanabilmesi amacıyla “Yemek Pişirme Becerisi Ölçü Aracı” geliştirilmiştir. Bu ölçü aracı, ele alınan becerinin öğretimi öncesi ve sonrasında öğrencilere üçer kez uygulanmıştır. Araştırma sonunda, öğrencilerin her birinde hazır çorba pişirme becerisi alt amaçlarının gerçekleştiği görülmüştür.

Sucuoğlu ve ark.(1997), çalışmalarında 7 aylık ev ağırlıklı erken eğitim programının, gelişimsel geriliği olan çocukların gelişimleri ve anne- babaların gereksinimleri üzerinde olumlu etkileri olduğunu bulmuşlardır. Bu araştırmada gelişimsel gerilik tanısı almış 21 çocuk çalışma kapsamına alınmış; uygulanan programın çocukların gelişimsel geriliklerinin derecesi göz önüne alınmaksızın hem bireysel hem de grup olarak çocukların gelişimleri üzerindeki etkisi incelenmiştir. Çalışma sonucunda hafif derecede gelişimsel geriliği olan çocukların erken eğitim programından ağır derecede gelişimsel geriliği olan çocuklara göre daha fazla yararlandıkları, hem toplam puan hem de gelişim alanları puanlarının daha fazla olduğu bulunmuştur.

Cavkaytar (1998), geliştirilen aile eğitimi programını tamamlayan annelerin, program doğrultusunda gerçekleştirdiği beceri öğretimi çalışmalarının, zihin engelli çocuklarının özbakım ve ev içi becerilerini öğrenmelerindeki etkisini incelemiştir. Araştırmada bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki etkisine ilişkin bir karara ulaşabilmek için tek denekli araştırma yöntemlerinden, Beceriler arası Çoklu Yoklama Modeli kullanılmıştır. Aile eğitimi programı her biri birbuçuk saatten oluşan üç aile toplantısından, birbuçuk saatlik bir ev ziyaretinden ve program süresince temel kaynak olarak kullanılan Özbakım ve Ev İçi Becerilerinin Öğretimi El Kitabı'ndan oluşmaktadır. Araştırma sonunda, Aile Eğitimi Programını tamamlayan annelerin program doğrultusunda yaptığı beceri öğretimi çalışmalarının, zihin engelli çocuklarının özbakım ve ev içi becerilerini öğrenmelerinde etkili olduğu bulunmuştur.

Devren-Çuhadar (2002), dört zihinsel engelli öğrenciye kaşık ve çatal kullanarak yemek yeme becerilerinin kazandırılması ve sürekliliğinin sağlanmasında “Amaçların İleri zincirleme ve Tüm Beceri Yöntemlerine Göre Düzenlenmesi” ile yapılan öğretimin etkililiğini karşılaştırmıştır. Araştırma sonunda, amaçların tüm beceri yöntemine göre düzenlenmesi ile yapılan öğretimin, amaçların ileri zincirleme yöntemine göre düzenlenmesi ile yapılan öğretimden daha etkili olduğu saptanmıştır.

2. 4. 2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Yabancı literatürde ise, Tasse ve arkadaşları (1996), Odom ve arkadaşları (1999), sosyal yeterlik; Guralnick, Connor, Hammond, Gottman ve Kinnish, (1996), Porlier (1999), sosyal uyum; Leffert, Siperstein ve Millikan (2000), sosyal adaptasyon; Cooke ve Apolloni (1976), Oden ve Asher (1977), Spence ve Marzillier'in (1979), Ray (1985), Gresham ve Rescly (1987), Petti, Benswanger ve Fialkov (1987), Elksnin ve Elksnin (2000), Bottroff ve Duffield (2002), Grantly, Brown ve Thornly (2002), Pillay (2003), sosyal beceri öğretimi; Azrin ve Armstrong (1973), McDonnell ve McFarland (1989), Matson, Taras, Sevin, Love ve Fridly (1990), Bochner, Outhred, Pieterse ve Bashash (1995), bağımsız yaşam becerilerinin kazandırılması konularında çalışmalar yapılmıştır.

Cooke ve Apolloni (1976), zihin engelli dört okul öncesi çocuğu, akranlarına yönelik gülümseme, paylaşma, olumlu fiziksel temas kurma ve sözlü iltifat gibi dört tip sosyal davranışta bulunmaları için eğitmiştir. Çocuklar ilk önce bir yetişkinden becerileri nasıl gerçekleştirecekleri hakkında sözlü ve örneklemeli eğitimler almış, ardından da hem eğitilmiş hem de eğitilmemiş akranların beceri alıştırmalarını desteklemek için sözlü övgü ve teşvikler kullanılmıştır. Eğitim sürecinde çocukların bu dört beceriyi kullanmasında oldukça önemli artış göstermiş ve bir davranış gülümseme davranışı eğitilmemiş akranlarıyla oyun seanslarında genellenmiştir. Rol oynama formatında benzer bir yöntem kullanan başka araştırmacılar, çekingen ve aşırı agresif çocuklarla (Bornstein, Bellack & Hersen, 1977; 1980) ve psikiyatrik ortamlarda hastaneye yatırılan ergenlerle (Elder, Edelstein & Narick, 1979) cesaret verici sonuçlar elde etmişlerdir.

Apolloni, Cooke ve Cooke (1977), tarafından gelişimsel geriliği olan okul öncesi üç çocuğun sosyal dağarcığını geliştirmek için akran örneklemesi ve yetişkin desteğinin bir bileşimi kullanılmıştır. Denekler ilk olarak normal (gelişimsel geriliği olmayan) bir akranının gösterdiği belirli sosyal ve sosyal olmayan davranışları gözlemlemiş, daha sonra da bir yetişkin tarafından örneklerin eylemini taklit etmeleri yönünde yöreklendirilmiş (gerekirse yönlendirilmiş) ve övgü almışlardır. Bu yöntem her denek için de, diğer durum ve tepkilere sınırlı genellemelerin yanı sıra, akranı taklit etmede önemli ilerlemelerle sonuçlanmıştır.

Oden ve Asher (1977), 4 haftalık bir sürede yürüttükleri bir dizi eğitim seansını kullanan, fazla kabullenilmeyen üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerini, dört genel sınıfta toplanan, katılım, işbirliği, iletişim ve onaylamak-desteklemek gibi kişiler arası becerileri gerçekleştirmeleri için eğitmişlerdir. “Antrenörlük” olarak adlandırılan bu müdahale stratejisi ilk önce çocukları beceri kavramını formüle etmesi için yöreklendirme ve sonra da alıştırma yaparak akranlarıyla oyun seanslarında beceri performanslarını eleştirmeleri için onlara olanaklar sunulmasıyla yürütülmüştür. Araştırmacıların olumlu ve olumsuz sosyal davranışlarda önemli değişimler saptamamasına rağmen eğitilmiş çocuklar, kontrol grubundaki benzerlerinin aksine, sınıfta sosyal kabul görmede önemli ilerleme kaydetmişlerdir. Üstelik tamamlayıcı değerlendirmeler de bu ilerlemelerin bir yıl sonrasında da hala gözlemlenebildiğini göstermiştir.

Spence ve Marzillier’in (1979), bir çalışmasının bulguları sosyal beceri eğitiminin göz teması gibi belirli sosyal davranışlarda ilerlemeye yol açtığını göstermiştir.

Araştırmalar, engelli çocukların normal gelişim gösteren çocuklarla daha az sosyal ilişki kurduklarını göstermektedir. (Odom ve Munson,1996). Ray (1985), ilköğretim çağındaki engelli ve engelli olmayan çocukların sosyal özelliklerini karşılaştırmıştır. Engelli çocukların daha çok reddedilen ve daha az popüler olduklarını bulmuştur. Aynı zamanda bu çocukların öğretmenlerinin onları sosyal ilişkilerde zorluk çekenler grubuna dahil etme eğiliminde olduğu belirtilmiştir. Sınıf içinde reddedilen engelli öğrencilerin, engelli olmayan akranlarından daha uyumsuz ve saldırgan olma eğiliminde oldukları bazı durumlarda çekingen aynı zamanda arkadaşlık, işbirliği olumlu sosyal davranışları alt düzeyde sergiledikleri belirtilmektedir (Akt. Farmer, Pearl ve Acker,1996).

Gresham ve Rescly (1987), sosyal yetinin boyutlarını incelemişlerdir. Sosyal yetinin boyutları olan uyumsal davranış, sosyal beceriler ve akran kabulünü ölçmede kullanılan farklı metotların yakınsak ve ayırt edici özelliklerinin geçerliklerini hesaplamışlardır. Uyumsal davranış ve sosyal becerileri ölçen araçların kullanıldıkları çevre ve içeriklerinin elde edilen bilginin tipini yüksek derecede

etkilediğini ortaya koymaktadır. Sosyal yeti ölçümünün, akademik yeti ölçümünün tersine çevre içerik bileşkelerinden faydalanamadığını saptamışlardır.

Petti, Benswanger ve Fialkov (1987), Amerikan toplumundaki kırsal bölge çocuklarının çok çalışma ve fiziki çevrenin idaresi ile ilgili beceriler üzerinde çok durularak yetiştirildiğini ve profesyonel bakıcılardan çok, doğal yardım şebekelerinden daha çok destek aldıklarını bulmuşlardır. Buna benzer olarak Cameroon'daki kırsal Baka bölgesinin çocuklarını inceleyen çocuk gelişimi araştırmaları, 5 yaşından başlayarak çocukların su getirme, odun toplama, banyo ve küçük kız-erkek kardeşlere bakmak gibi günlük aile hayatına farklı sorumlulukları yükleyerek yardımcı olduklarını bulmuşlardır (Avis ve Harris,2001).

Tasse ve arkadaşları (1996), 3-16 yaş arası zihin engelli çocuk ve adölesanların sosyal yeterlilik ve problem davranışları anne-baba ve öğretmen yönünden karşılaştırmalı olarak incelemiştir. Nisonger Çocuk Davranış Değerlendirme Formu, Nisonger ÇDDF (Nisonger Child Behavior Rating Form) anne-baba ve öğretmen uyarlamasının kullanıldığı araştırma sonucunda sosyal yeterliliği değerlendirmeye yönelik itaatkar/ sakin ve uyumsal sosyal alt ölçeklerin her ikisinde de istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Problem davranış bölümünde ise davranış problemi, güvensiz/ kaygılı, hiperaktif, alt ölçeklerinde istatistiksel olarak farkın anlamlı olduğu, kendine zarar verme/ stereotipik ve kendini izole eden/ ritualistik alt ölçeklerinde ise anlamlı olmadığı saptanmıştır.

Sosyal yeterlik becerilerinin kazandırılması, bazı engelli küçük çocuklar için normal gelişim gösteren çocuklardan farklılık gösterebilir. Guralnick ve arkadaşları yaptıkları bir dizi araştırmada, normal gelişim gösteren çocuklarla engelli okul öncesi çocukları karşılaştırmışlar ve engelli çocukların akranlarıyla daha az sıklıkta etkileşimde bulunduklarını (Guralnick ve Weinhouse, 1984), akranlarına karşı sosyal girişimlerde daha az başarılı olduklarını (Guralnick, Connor, Hammond, Gottman ve Kinnish, 1996), etkileşimlerde daha az arkadaşlık geliştirdiklerini bulmuşlardır.

Porlier (1999), öğrenme güçlüğü olan çocukları normal ve ayrılmış (özel) sınıflarda değerlendirmiş, sınıf ortamını algılama ve sosyal uyumlarını incelemiştir. Öğrenme güçlüğü olan çocuklar normal sınıfları daha organize olarak algılamışlardır.

Öğrenme güçlüğü olan normal sınıftaki çocuklar, normal sınıf ortamındaki diğer çocuklarla sınıf ortamına ilişkin olarak aynı yargılara sahip olmuşlardır. Beklentilerin aksine, ayrılmış (özel) sınıftaki öğrenme güçlüğü olan çocuklar kendilerini sosyal yeterlilik yönünden normal sınıftaki diğer çocuklara göre daha yetersiz bulmamışlardır. Ayrılmış (özel) sınıftaki öğrenme güçlüğü bulunan çocuklar, öğretmenler tarafından normal sınıftakilere göre sosyal yönden daha uyumlu ve akran kabulü yüksek bulunmuştur.

Odom ve arkadaşları (1999), engelli küçük çocukların sosyal yeterliliğini destekleyen müdahalelerin göreceli etkilerini incelemeye yönelik yapılan araştırmada, engelli çocukların sosyal becerilerini ve kabulünü arttırmada, engelli çocukların sosyal becerilerini erken müdahale programının önceliği üzerinde durulmuştur. Araştırma sonucunda, olumlu oyun etkinliklerine engelli çocukları yönlendirmek için sosyal açıdan yeterli olan akranları sistematik olarak eğiten müdahale stratejilerinin, engelli çocukların sosyal becerileri üzerinde önemli etkilere sahip olacağı belirlenmiştir. Engelli olan ve olmayan çocukların oyun etkinliklerinde sosyal entegrasyona katılmaları için tutarlı bir şekilde zaman sağlayan müdahale stratejilerinin, engelli çocukların sosyal kabulünü olumlu yönde etkileyebileceği saptanmıştır.

Leffert, Siperstein ve Millikan (2000), zihinsel engelli çocuklarda sosyal adaptasyonu anlamaya yönelik olarak yaptıkları araştırmada, iki sosyal bilişsel ilerlemeyi gözden geçirmişlerdir. Bunlar sosyal algı (sosyal iletişimi başlatma işaretinin yorumlanması ve şifreleme) ile sosyal stratejilerin doğuşudur. Araştırma yaşları 1 ile 5 arasında değişen zihinsel engelli olan ve olmayan yüz onyediyi çocukla yapılmıştır. Çocukların sosyal çekişme (anlaşmazlık) içeren kısa nükteli hikayelere verdikleri tepkiler videoya kaydedilmiştir. Zihin engelli çocukların negatif bir olayı ifade eden sosyal iletişimi başlatma işaretlerinde iyi niyetli maksadı tanımakta/kabul etmekte güçlük çektikleri görülmüştür. Akranıyla sosyal çekişmeye girme durumundaki iyi niyetli maksat içeren sosyal iletişimi başlatma işaretleri gösterildiğinde, zihin engelli çocuklar diğer çocukların maksadının ne anlama geldiğini yorumlamada zihin engelli olmayan daha küçük çocuklara benzetilmişlerdir. Zihin engelli çocuklar sosyal çekişmeye uyum sağlamaya yönelik sosyal stratejileri değiştirmede zorluk çekmişlerdir ve sıklıkla bir otoriteye

başvurmaya yönelmişlerdir. Sonuçlar göstermektedir ki, zihin engelli çocuklar uygun olmayan birden fazla çeşitteki sosyal iletişimi başlatmada ve uygun sosyal stratejileri seçmeye odaklanmakta güçlük çekmektedirler. Bu nedenle sosyal algı gelişimi ve zihin engelli çocuklarda strateji oluşturma becerilerinin gelişimi için eğitimsel stratejiler üzerinde yoğunlaşmanın önem taşıdığını saptamışlardır.

Elksnin ve Elksnin (2000), öğretmenlerin , ailelere çocuklarına nasıl sosyal olacaklarını öğretmede kullanabilecekleri stratejileri incelemişlerdir. Bu stratejiler tesadüfi öğretim, sosyal beceri otopileri uygulama, hislere yön verme (hislerin eğitimi) ve ev ödevleri vermeyi içermektedir. Araştırma sonucunda bu stratejileri kullanarak öğretmenlerle ailelerin etkin eğitsel ortaklıklar kurabildiği, bunun sonucunda da, çocukların evde ve okulda sosyal becerileri daha çok kullanarak sosyal gelişimine katkı sağladığı bulunmuştur.

Focus on Autism ve Other Developmantal Disabilities (2000), tarafından okul çağındaki zihin engelli çocukların akademik ve sosyal başarılarıyla ilgili yapılan 36 çalışma tekrar gözden geçirilmiştir. Sonuçlar genel eğitim sınıfındaki çocukların akranları tarafından sosyal kabul düzeylerinin yüksek olmadığını göstermiştir. Genel eğitim ve özel eğitim sınıflarındaki öğrencilerin akademik başarı ve sosyal yeterlikleri karşılaştırıldığında ise kaynaştırma sınıflarındaki öğrencilerin performansları ayrıştırılmış sınıflardaki öğrencilere göre daha iyi bulunmuştur.

Grantly, Brown ve Thornly (2002), yaşları 18-30 arası değişen 9'u bayan, 5'i erkek 14 Down sendromlu gençle iş bulmadan önce mülakat yaparak iş bulmayı isteme sebeplerini ve nerede iş bulmak istediklerini araştırmışlardır. Ailelere de bir anket gönderip, benzer sorular sormuşlardır. Bu bireyler iş bulmaya doğru yöneldikçe gözlemler sürmüştür. Ayrıca okulda sağlanan iş deneyimi, türü, iş bulmaya yönelik engel olarak düşünülenler ve daha ileri eğitim için düşünülen gereksinimleri de incelenmişlerdir. Araştırma sonunda ele alınan iki grubun tepkilerinde bazı farklılıklar görülmüştür. Down Sendromlu bireyler çalışmak istediklerini önemle belirtmişlerdir. Bunlar belli görevleri yerine getirme fırsatı bulmak, iş alanında değerli yerler/ roller edinmek ve daha az oranda da arkadaşlıklar kurup bireysel mutluluklarını artırmak ile ilgilidir. Aileleri ve bakıcıları ise bireysel gelişim gereksinimi üzerinde durmuş, bağımsızlık, kendine güven ve bireysel

mutlulukla ilgisine dikkat çekmişlerdir, yani, “kendine güven ve bağımsızlık derecesi kazanıp korumak” üzerinde durmuşlardır. Aileler birey ve onun doyum derecesini işin tipi veya statüsünden daha önemli görmüşlerdir. Diğer yandan Down Sendromlu bireyler yapmak istedikleri iş türü ile daha çok ilgilenmektedirler. İşle ilgili görevlerden farklı olarak gerekli beceriler ele alındığında, Down Sendromlu bireyler, aileleri veya bakıcıları sosyal beceriler, kendi kendine bakım becerileri, temizlik, bağımsız yaşama becerileri, akademik beceriler ve bütçe eğitimi gibi benzer alanların önemli olduğu üzerinde durmuşlardır. Down Sendromlu bireyler ayrıca arkadaşlık becerileri ve sosyal becerilerin geliştirilmesine olan gereksinimden bahsetmişlerdir. Down Sendromlu bireyler ve aileleri hayal ettikleri/ algıladıkları eğitsel gereklilikleri açık seçik belirtebilirken, ailelerin yalnız %56’sı ve Down Sendromlu bireylerin %28’si işle ilgili eğitime nasıl erişeceklerini bildiklerini ifade etmişlerdir. Bu çalışma da Down Sendromlu bireyler ve ailelerine şu anki ve gelecekteki iş bulma beklenti ve istekleri sorulduğunda geniş kapsamlı ve zorlayıcı bir çerçevede pozitif ve iyimser olduklarını belirtmişlerdir.

Bottroff ve Duffield (2002), bireylerin arkadaşlıklarla ilgili geliştirdikleri kavramlar ve arkadaş edinme, arkadaşlığı geliştirme ve sürdürmedeki zorlukları incelemişlerdir. Çalışma yaşları 12-24 arasında değişen Down Sendromlu 20 denek (9 erkek ve 11 bayan), ve aileleri ile yapılmıştır. Deneklerin 2 tanesi hariç hepsi normal okullara (18kişi) ya da özel eğitim sınıflarına devam etmektedir. Okula gitmeyenlerden biri destekli işgücü içinde diğeri de toplum destek merkezindedir. Arkadaşlıkla ilgili bilgiler Down Sendromlu deneklerden yapılandırılmış bir mülakat izlenerek toplanmıştır. Bu mülakat programından da bir anket geliştirilip, tamamlanması için ailelere gönderilmiştir. Sorular şu konulardan oluşmaktadır. Deneklerin o anki arkadaşlık durumları, arkadaşlık geliştirmedeki kolaylıkları, hayali arkadaşlıkları da dahil ederek arkadaşlık kavramları, arkadaşlıkları ile ilişki dereceleri, farklı aktiviteler yoluyla beraber olma seviyeleri. Bireylerin %60’ı (12’si) arkadaşlık kurmanın kolay olduğunu söylemekle birlikte, neden arkadaş edinmenin zorluğu ile ilgili de çeşitli nedenler vermişlerdir. Ailelerin 16’sı çocuklarının arkadaşı olduğunu ve bunların 14’ü de bu arkadaşların çocukların yaşının 5 yıl küçük olduğunu belirtmişlerdir. Çoğu birey hem erkek hem bayan arkadaşı olduğunu bildirmiştir. Arkadaşlıkların %50’si okulda edinilmektedir. Diğer yarısı Down

Sendromlu insanlar için kurulan gruplar çerçevesinde çok azı kendi mahallelerinde oluşuyor görünmektedir.

Pillay (2003), zihin engelli, zeka düzeyleri 40 ve 70 arasında olan kırsal bölge ve şehir çocuklarının sosyal olgunluk düzeylerini karşılaştırarak incelemiştir. Deneklerin zeka ölçümleri ve sosyal zekaları arasındaki farklılığın büyüklüğü sosyal zeka: zeka oranı kullanılarak incelenmiştir. Zeka ölçümü Raven'nin (1962) Renkli Gelişim Ölçekleri kullanılarak yapılmıştır. Sosyal olgunluk ise Doll'un (1965) Vineland Sosyal Olgunluk Ölçeği (VSMS) kullanılarak ölçülmüştür. Kırsal bölge deneklerinin, zeka ölçümleri 40 ve 70 puan arasında olan 8-12 yaşlar arasında, 14'ü erkek 11 tanesi kızdır. Şehir bölgesinden seçilen denekler de zeka seviyeleri 40 ve 70 arasında olan 25 çocuktur. Yaş ve cinsiyet olarak kırsal bölge çocuklarıyla eşleştirilmişlerdir. Araştırma sonucunda, kırsal bölgeden seçilen deneklerin şehir çocuklarına göre daha yüksek bir sosyal zeka: zeka oranı gösterdiği, yaşın da bu oranla doğru orantılı olduğu bulunmuştur. Cinsiyet farkının sonuçları etkilemediği görülmüştür.

Azrin ve Armstrong (1973), yaş ortalaması 38 olan ve yatılı bir kuruma devam eden yirmi iki yetişkin zihinsel engelli bireye yemek yeme becerilerinin (peçete kullanımı, bardaktan tek elle içme, kaşık, çatal, bıçak kullanımı) öğretiminde, fiziksel yardım ipucunun aşamalı olarak geri çekilmesini ve öğün sayısını arttırarak daha yoğun bir eğitim programının uygulanmasının etkisini araştırmışlardır. Araştırmada ön test-son test deneme modeli kullanılmıştır. Araştırma verileri, öğretim oturumları sırasında, bir gözlemcinin deneklerin tepkilerini 10 saniyelik aralarla doğru ya da yanlış olarak kaydetmesi ile toplanmıştır. Araştırmaya katılan yirmi iki denek, ön test sonuçları ölçüt alınarak tesadüfi olarak deney ve kontrol grubuna ayrılmıştır. Deney ve kontrol grubu arasında eşitliğin sağlanabilmesi için, gün içerisindeki her öğün 15 dakikadan uzun olmayan üç mini öğüne bölünmüştür. Öğretim her seferinde bir yiyecek ve bir yemek aracıyla gerçekleştirilmiştir. Öğrenci, öğretimi yapılan beceriyi üç kez artarda bağımsız olarak gerçekleştirdiğinde, bir öğünde yiyebileceği kadar yemek verilmiştir. Araştırma sonunda, deney grubundaki öğrencilere uygulanan aşamalı fiziksel yardım ve mini öğün uygulamasının, kontrol grubundaki öğrencilere yapılan öğretime göre daha etkili olduğu bulunmuştur.

McDonnell ve McFarland (1989), 16-19 yaşları arasında, orta ve ağır derecede zihinsel engelli dört lise öğrencisine özel çamaşırhanede çamaşır makinesi ve çamaşır tozu kullanma becerisinin öğretimi ve sürekliliğinde, ileri zincirleme ve tüm beceri yaklaşımlarına göre amaç düzenlemenin etkililiğini karşılaştırmışlardır. Araştırma sonunda, özel çamaşırhanede çamaşır makinesi ve çamaşır tozu kullanma becerilerinin kazanılmasında, tüm beceri yönteminin ileri zincirleme yöntemine göre daha etkili olduğu bulunmuştur. Ayrıca kazanılan becerilerin sürdürülmesinde de, tüm beceri yönteminin ileri zincirleme yöntemine göre daha etkili olduğu bulunmuştur.

McDonnell ve Laughlin (1989), yaşları 26-43 arasında olan dört yetişkin zihinsel engelli bireyle ayak üstü lokantalarında yemek yeme ve süpermerketten alış-veriş yapma becerilerinin kazandırılmasında ve kazanılan becerilerin sürekliliğinin sağlanmasında, tersine zincirleme ve tüm beceri yöntemlerinin etkililiğini karşılaştırmıştır. Araştırma sonunda, ayak üstü lokantalarında yemek yeme ve süpermerketten alış-veriş yapma becerilerinin kazanılması ve kazanılan becerilerin sürekliliğinin sağlanmasında, tersine zincirleme ve tüm beceri yöntemlerinin eşit etkililikte olduğu bulunmuştur.

Matson, Taras, Sevin, Love ve Fridly (1990), yaşları 4-11 arasında değişen zihinsel engelli dört öğrenciyle kaşık kullanarak yemek yeme, sıvı içme, diş fırçalama, saç tarama, ayakkabı bağı bağlama, pantolon-gömlek ve çorap giyme becerilerinin öğretiminde model olma, sözel ipucu verme, somut ve sosyal pekiştireçlerin etkisini araştırmışlardır. Araştırma sonunda, model olma, sözel ipucu verme, somut ve sosyal pekiştireçlerin kullanımının yemek yeme, sıvı içme, diş fırçalama, saç tarama, ayakkabı bağı bağlama ve giyinme becerilerinin öğretiminde etkili olduğu bulunmuştur.

Ferguson ve McDonnell (1991), 16-18 yaşlarında olan orta derecede zihinsel engelli altı öğrenciyle marketteki alışveriş maddelerinin yerlerini bulma becerisinin kazandırılmasında ileri zincirleme ve tüm beceri yöntemlerinin etkililiğini karşılaştırmışlardır. Araştırma sonunda, her iki yöntemle de deneklerin düzeylerinde ilerleme olduğu bulunmuştur.

Bochner, Outhred, Pieterse ve Bashash (1995), 1994-1995'te Sydney'de yaşayan down sendromlu gençlerin basit sayı, zaman ve para kullanım becerilerini incelemişlerdir. Deneklerin yaşları, 18-36 arası değişen (ortalama yaş 21) 30 genç down sendromlu yetişkinden (14 bayan, 16 erkek) oluşmaktadır. Denekler yaş ve gittikleri okula göre gruplandırılmıştır. 3 ayrı yaş grubu elde edilmiştir: en genç (18-20) yaşları, orta grup (21-24 yaşlar) ve en büyük grup (24 yaş ve üstü, 28-36). 2 ayrı okul grubu oluşturulmuştur. Kaynaştırma eğitimine (normal okullara ve normal okulda özel sınıfa) devam edenler, ayrı özel eğitim okuluna gidenler şeklinde sınıflandırılmışlardır. Araştırma sonunda, katılan genç deneklerin dijital zaman göstergelerini doğru okuyup, normal saat göstergelerinde bazı zorluklar çektiği bulunmuştur. Deneklerin hemen hepsinin bozuk para ve banknotların değerini tanıyabildikleri görülmüş, çoğunun, bir reklamdan sunulan eşyaların fiyatını çıkarıp söyleyebildikleri fakat grubun ancak $\frac{1}{4}$ 'ünün bu eşyayı almak için gereken parayı gösterebildiği bulunmuştur. Biraz daha yüksek sayıda denek para üstü gerektiğini söyleyebilmiştir. Sayı ile ilgili aktivitelerde bayan ve erkekler arasında gerçek bir fark bulunmamıştır fakat para kullanımında erkekler daha iyi performans göstermiştir. Yaş açısından bakıldığında 21-24 yaş arası grup 18-20 yaş arası gruptan daha iyi bulunmuştur ve bu grupların her ikisi de 5 en yaşlı denekten daha başarılı bulunmuştur. Kaynaştırma eğitimine devam eden deneklerin hem sayı, hem de para kullanım aktivitelerinde ayrı özel eğitim okullarından gelen deneklere göre daha başarılı olduğu bulunmuştur.

Alanyazında zihin engelli bireylerin sosyal gelişim özelliklerini belirlemeye yönelik çalışma bulunmamaktadır. Bu alanda yapılan ilk araştırma özelliğini taşıyan bu çalışmanın bu alana bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

BÖLÜM III

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, evren ve örneklem, veri toplama ve toplanan verilerin analiz yöntem ve tekniklerine yer verilmiştir.

3. 1. Araştırma Modeli

Araştırma Bolu ilindeki orta düzeyde zihinsel öğrenme yetersizliği olan çocukların sosyal gelişim özelliklerini incelediğinden durum saptama türünde betimsel bir araştırmadır.

3. 2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2003-2004 bahar döneminde Bolu ili sınırları içinde olan resmi özel eğitim okullarına devam eden orta düzeyde zihinsel öğrenme yetersizliği olan çocuklar oluşturmaktadır. Çocuk sayısının az olması nedeniyle Bolu ilinde örneklem alma yoluna gidilmemiş, Bolu Rehberlik ve Araştırma Merkezi'nce tanılanmış ve Bolu ili merkez Emine- Mehmet Baysal Eğitim Uygulama Okulu ve İş Eğitim Merkezi'ne devam eden 50 çocuk araştırma kapsamına alınmıştır.

Çocukların cinsiyetlerine göre dağılımları aşağıdaki tabloda düzenlenmiştir.

Tablo 1- Araştırma Kapsamına Alınan Çocukların Cinsiyetlerine Göre Dağılımları

Öğrenciler		Kız	Erkek	Toplam
Okullar		24	26	50
Bolu	Emine –Mehmet Baysal			

3. 3. Veri Toplama Yöntemi

Veri toplama işlemine başlamadan önce 2003-2004 güz döneminin başlangıcında Bolu Milli Eğitim Müdürlüğü'ne Abant İzzet Baysal Üniversitesi kanalıyla başvurularak Bolu İlindeki zihin engelli çocukların bulundukları özel eğitim okullarında araştırma yapmak için; araştırma kapsamındaki bilgi formları ve anket geniş bir biçimde başvuru dilekçesiyle açıklanarak resmi izin alma yoluna gidilmiştir. Resmi izin alındıktan sonra araştırma kapsamındaki; Bolu'da bulunan özel eğitim okuluna, gidilerek okuldaki müdür ve özel eğitim öğretmenleriyle görüşülüp, çalışma hakkında bilgiler verilmiş ve Ek-1'de gösterilen "Öğretmene Ait Bilgiler, Çocuğa Ait Bilgiler, Aileye Ait Bilgiler"den oluşan bilgi formunun çocuklara uygulanması için uygun gün saptanmıştır.

Çocuklara bilgi formunun uygulanmasının bitiminden sonra özel eğitim öğretmenlerine Ek-2'de gösterilen "Sosyal Gelişim Özellikleri Kayıt Formu" çocukların sayısınca bırakılmış, öğretmenlere bu formu öğrencilerini gözleyerek doldurmaları için 2003-2004 bahar dönemi Mart ayı süresince süre tanınmış, Nisan ayında öğretmenler tarafından doldurulan formlar toplanmıştır. Toplanan tüm veriler SPSS 10 (Statistical Packages for Social Sciences) paket programına kaydedilerek değerlendirmelere geçilmiştir.

3. 3. 1. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verilerinin toplanmasında iki ayrı form kullanılmıştır.

3. 3. 1. 1. Bilgi Formları

a. Anne-baba ve çocuğa ait bilgi formu

Araştırmada Orta Düzeyde Zihinsel Öğrenme Yetersizliği Olan Çocukları ve ailelerini tanımaya yönelik kimlik bilgileriyle, çocuğun erken eğitim alıp almadığı ve okul dışında katıldığı sosyal faaliyet olup olmadığına ilişkin bilgileri toplamak için bir bilgi formu hazırlanmıştır.

Bilgi formunda araştırma kapsamına alınan her *Orta Düzeyde Zihinsel Öğrenme Yetersizliği Olan Çocuk* ve ailesi ile ilgili aşağıda belirtilen durumlar hakkında bilgiler elde edilmiştir.

- a. Çocuğun kimliğine, eğitim durumuna ve sosyal faaliyetlerine yönelik bilgiler
- b. Ana-babaların kimliğine, eğitim durumuna, mesleğine ve gelir durumuna yönelik bilgiler

b. Öğretmenlere ait bilgi formu

Araştırmada Orta Düzeyde Zihinsel Öğrenme Yetersizliği Olan Çocukların öğretmenlerini tanımaya yönelik bilgilere ilişkin bir form hazırlanmıştır.

Bilgi formunda araştırma kapsamına alınan her Orta Düzeyde Zihinsel Öğrenme Yetersizliği Olan Çocuğun öğretmenine ait kimlik bilgileri, mezun olduğu program, en son aldığı derece, kaç yıllık öğretmen olduğu, kaç yıldır özel eğitimde çalıştığı, özel eğitimle ilgili katıldığı kurs, seminer vb. olup olmadığı, sınıfındaki öğrenci sayısına ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Öğretmenlerin cinsiyetlerine göre dağılımları aşağıdaki tabloda düzenlenmiştir.

Tablo 2- Araştırma Kapsamına Alınan Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımları

Öğretmenler	Bayan	Erkek	Toplam
Bolu	8	3	11

Araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin sayısı 11’dir. Öğretmenlerin 3’ü erkek, 8’si bayandır. 10 öğretmen lisans, 1 öğretmen de yüksek lisans mezunudur. Öğretmenlerden 6’sı özel eğitim, 2’si sınıf öğretmenliği, 3’ü de diğer bölümlerden (ölçme değerlendirme, program geliştirme) mezundur. Öğretmenlerin 8’si 1 ile 5 yıl, 1’i 13 ile 17 yıl, 2’si de 18 ve daha fazla yıldır öğretmenlik yapmaktadır. Öğretmenlerin 7’si 1-5 yıldır, 2’si 6-11 yıldır, 2’si de 12 ve daha fazla yıldır özel eğitimde çalışmaktadır. Öğretmenlerden 6’sı özel eğitimle ilgili herhangi bir hizmet içi eğitim kursu ya da seminere katılmamıştır. 5’i ise özel eğitim alanıyla ilgili bir hizmet içi eğitim kursu ya da seminere katılmıştır. Öğretmenlerin sınıflarındaki öğrenci sayıları ise 4 ile 8 arasındadır.

3. 3. 1. 2. Sosyal Gelişim Özellikleri Kayıt Formu

Araştırmacı tarafından İngiltere’de öğretmenlerin kullandığı ESN(S) değerlendirme formu incelenerek hazırlanan “Sosyal Gelişim Özellikleri Kayıt Formu” ilgili uzmanların görüşleri doğrultusunda yeniden düzenlenmiş ve Ek (2) deki şekliyle araştırma kapsamındaki çocuklara uygulanmıştır.

“Sosyal Gelişim Özellikleri Kayıt Formu” dört alt başlıktan oluşmaktadır. Bunlar: 1.Bireyler arası sosyal beceriler, 2.Özbakım becerileri, 3.Ev içi becerileri, 4.Topluma ilişkin bilgileri içeren becerilerdir. Bireyler arası sosyal beceriler “temel etkileşim becerileri, gruba katılma, oyun etkinlikleri, sosyal etkinlikler, sorumluluk”, özbakım becerileri “tuvalet, yemek yeme, giyinme-soyunma”, ev içi becerileri

“mutfak becerileri, ev temizliği, ev yönetimi, bakımı ve onarımı, çamaşır yıkama ve giysilerin bakımı”, topluma ilişkin bilgileri içeren beceriler “bağımsız seyahat becerileri, toplumsal beklentiler, toplumun farkında olma ve yararlanma, telefonu kullanma”, tüketici becerilerinden “para idaresi, alışveriş yapma” dan oluşmaktadır. “Sosyal Gelişim Özellikleri Kayıt Formu” nda yer alan bu beceriler “gözlenmedi, ortaya çıkmaya başladığı gözlemlendi, periyodik olarak gözlemlendi, gerçekleşti, gerileme görüldü” şeklinde değerlendirilmektedir.

3. 4. Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması

“Sosyal Gelişim Özellikleri Kayıt Formu” nun güvenirlik çalışması yapılmıştır. Her alt başlık için sosyal gelişim özellikleri kayıt formunun cronbach- α ile güvenirliliğine bakılmıştır. Bireyler arası sosyal becerilerin güvenirlik katsayısı .8893 (Cronbach α = 0.8893), özbakım becerilerinin güvenirlik katsayısı .9534 (Cronbach α = 0.9534), ev içi becerilerinin güvenirlik katsayısı .9751 (Cronbach α = 0.9751), topluma ilişkin bilgileri içeren becerilerin güvenirlik katsayısı .9642 (Cronbach α = 0.9642) dir. Ayrıca sosyal gelişim özellikleri kayıt formunun ICC (Intra Class Correlation Coefficients) yöntemi ile maddelerarası tutarlıklarına bakılmış ve ICC =0.9835 bulunmuştur.

“Sosyal Gelişim Özellikleri Kayıt Formu” nun geçerlik çalışması da yapılmıştır. Bunun için içerik (kapsam) geçerliği yapılmıştır. İçerik geçerliği, ölçme aracında bulunan soruların (maddelerin) ölçme amacına uygun olup olmadığı, ölçülmek istenen alanı temsil edip etmediği sorunu ile ilgili olup “uzman görüşü” ne göre saptanır (Karasar, 1999).

“Sosyal Gelişim Özellikleri Kayıt Formu” nun içerik geçerliği bir psikolog, bir çocuk gelişimci, bir özel eğitimci, bir çevirmen tarafından incelenerek yapılmıştır.

3. 5. Verilerin Çözümlemesi

Araştırmada verilerin çözümlemesinde bilgisayardan yararlanılmıştır. Bunun için amaç bölümünde yer alan alt problemleri cevaplandırmaya yönelik olarak toplanan veriler, önce kodlanarak form kağıdına geçirilmiş, daha sonra bilgisayar ortamına aktarılan veriler, Ki-kare (LHR), Fisher Kesin Ki-kare testi kullanılarak SPSS 10 (Statistical Packages for Social Sciences) paket programı ile çözümlenmiştir.

BÖLÜM IV

4. BULGULAR

Bu araştırmanın amacı Bolu ilindeki resmi kurumlara devam eden orta düzeyde zihinsel öğrenme yetersizliği olan çocukların sosyal gelişim özelliklerini ve sosyal gelişim özelliklerinin çeşitli değişkenler açısından farklılaşıp farklılaşmadığını değerlendirmektir. Bunun için anketler uygulanmış ve alınan soruların yanıtları aşağıdaki tablolarda özetlenmiştir.

4. 1. Bolu ilindeki orta düzeyde zihinsel öğrenme yetersizliği olan çocukların sosyal gelişim özellikleri yaşa göre farklılaşmakta mıdır?

4.1.1.Bireylerarası sosyal becerilerinin dağılımı yaşa göre farklılaşmakta mıdır?

Bolu ilindeki Çocukların yaş gruplarına göre bireylerarası sosyal becerilerinin dağılımı Tablo- 3’de görülmektedir.

Tablo-3 Bolu İlindeki Çocukların Yaş Gruplarına Göre Bireylerarası Sosyal Becerilerinin Dağılımı

Dağılımlar Maddeler	Yaşlar	gözlenmedi		Ortaya çıkmaya başladığı gözlendi		Periyodik olarak gözlendi		Gerçekleşti		Gerileme görüldü		Toplam	
		S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%
Madde1 Seviilmeye karşı olumlu tepkide bulunur.	6-12	1	2,0	1	2,0	6	12,0	18	36,0	—	—	26	52,0
	13-18	1	2,0	1	2,0	11	22,0	11	22,0	—	—	24	48,0
	Toplam	2	4,0	2	4,0	17	34,0	29	58,0	—	—	50	100,0
$(\chi^2=3,119, P=0,374$ önemsiz)													
Madde2 Bildik insanlara tanıma tepkisi gösterir.	6-12	2	4,0	—	—	7	14,0	17	34,0	—	—	26	52,0
	13-18	1	2,0	—	—	9	18,0	14	28,0	—	—	24	48,0
	Toplam	3	6,0	—	—	16	32,0	31	62,0	—	—	50	100,0
$(\chi^2=0,801, P=0,670$ önemsiz)													

Madde3 Genellikle mutludur.	6-12	3	6,0	2	4,0	8	16,0	13	26,0	–	–	26	52,0
	13-18	2	4,0	2	4,0	9	18,0	11	22,0	–	–	24	48,0
	Toplam	5	10,0	4	8,0	17	34,0	24	48,0	–	–	50	100,0
(x ² =0,347, P=0,951 önemsiz)													
Madde4 Genellikle işbirliği yapar.	6-12	5	10,0	7	14,0	7	14,0	7	14,0	0	,0	26	52,0
	13-18	3	6,0	2	4,0	7	14,0	11	22,0	1	2,0	24	48,0
	Toplam	8	16,0	9	18,0	14	28,0	18	36,0	1	2,0	50	100,0
(x ² =5,650, P=0,227 önemsiz)													
Madde5 Tek başına yapı inşa oyunları oynar.	6-12	9	18,0	2	4,0	3	6,0	12	24,0	–	–	26	52,0
	13-18	9	18,0	0	,0	3	6,0	12	24,0	–	–	24	48,0
	Toplam	18	36,0	2	4,0	6	12,0	24	48,0	–	–	50	100,0
(x ² =2,693, P=0,441 önemsiz)													
Madde6 Diğer çocuklarla ortaklaşa oynar.	6-12	4	8,0	2	4,0	7	14,0	13	26,0	–	–	26	52,0
	13-18	3	6,0	5	10,0	6	12,0	10	20,0	–	–	24	48,0
	Toplam	7	14,0	7	14,0	13	26,0	23	46,0	–	–	50	100,0
(x ² =1,861, P=0,602 önemsiz)													
Madde7 Kendinden emindir.	6-12	8	16,0	9	18,0	3	6,0	6	12,0	–	–	26	52,0
	13-18	7	14,0	10	20,0	4	8,0	3	6,0	–	–	24	48,0
	Toplam	15	30,0	19	38,0	7	14,0	9	18,0	–	–	50	100,0
(x ² =1,202, P=0,753 önemsiz)													
Madde8 Oldukça kararlıdır.	6-12	13	26,0	5	10,0	2	4,0	6	12,0	–	–	26	52,0
	13-18	8	16,0	9	18,0	3	6,0	4	8,0	–	–	24	48,0
	Toplam	21	42,0	14	28,0	5	10,0	10	20,0	–	–	50	100,0
(x ² =2,885, P=0,410 önemsiz)													
Madde9 Basit grup oyunlarına katılmaya hazırdır.	6-12	4	8,0	4	8,0	5	10,0	13	26,0	–	–	26	52,0
	13-18	4	8,0	3	6,0	7	14,0	10	20,0	–	–	24	48,0
	Toplam	8	16,0	7	14,0	12	24,0	23	46,0	–	–	50	100,0
(x ² =0,791, P=0,852 önemsiz)													
Madde10 Uzun bir süre konsantrasyonunu koruyabilir.	6-12	10	20,0	7	14,0	2	4,0	6	12,0	1	2,0	26	52,0
	13-18	12	24,0	1	2,0	3	6,0	8	16,0	0	,0	24	48,0
	Toplam	22	44,0	8	16,0	5	10,0	14	28,0	1	2,0	50	100,0
(x ² =7,038, P=0,134 önemsiz)													
Madde11 Görünüşünden hoşlanır, gurur duyar.	6-12	6	12,0	9	18,0	6	12,0	5	10,0	–	–	26	52,0
	13-18	13	26,0	1	2,0	4	8,0	6	12,0	–	–	24	48,0
	Toplam	19	38,0	10	20,0	10	20,0	11	22,0	–	–	50	100,0
(x ² =10,416, P=0,015 önemsiz)													

Tablo- 3’de Bolu ilindeki ZEC’ların yaş gruplarına göre bireylerarası sosyal becerilerinin dağılımı görülmektedir. Madde-1 “Sevilmeye karşı olumlu tepkide bulunur” ‘de 6-12 yaşta; %2 oranında gözlenmezken, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %12 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %36 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %2 oranında gözlenmemekte, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %22 oranında periyodik olarak

gözlenmekte, %22 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-2 “Bildik insanlara tanıma tepkisi gösterir” ‘de 6-12 yaşta; %4 oranında gözlenmezken, %14 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %34 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %2 oranında gözlenmemekte, %18 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %28 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-3 “Genellikle mutludur” ‘de 6-12 yaşta; %6 oranında gözlenmezken, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %16 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %26 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %4 oranında gözlenmemekte, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %18 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %22 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-4 “Genellikle işbirliği yapar” ‘de 6-12 yaşta; %10 oranında gözlenmezken, %14 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %14 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %14 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %6 oranında gözlenmemekte, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %14 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %22 oranında gerçekleştiği gözlenmekte, %2 oranında gerileme görülmektedir. Madde-5 “Tek başına yapı inşa oyunları oynar” ‘de 6-12 yaşta; %18 oranında gözlenmezken, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %6 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %24 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %18 oranında gözlenmemekte, %0 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %6 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %24 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-6 “Diğer çocuklarla ortaklaşa oynar” ‘da 6-12 yaşta; %8 oranında gözlenmezken, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %14 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %26 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %6 oranında gözlenmemekte, %10 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %12 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %20 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-7 “Kendinden emindir” ‘de 6-12 yaşta; %16 oranında gözlenmezken, %18 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %6 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %12 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %14 oranında gözlenmemekte, %20 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %8 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %6 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-8 “Oldukça kararlıdır” ‘de 6-12 yaşta; %26 oranında gözlenmezken, %10 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %4 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %12 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %16 oranında gözlenmemekte, %18 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %6 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %8 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-9

“Basit grup oyunlarına katılmaya hazırdır” ‘da 6-12 yaşta; %8 oranında gözlenmezken, %8 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %10 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %26 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %8 oranında gözlenmemekte, %6 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %14 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %20 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-10 “Uzun bir süre konsantrasyonunu koruyabilir” ‘da 6-12 yaşta; %20 oranında gözlenmezken, %14 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %4 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %12 oranında gerçekleştiği gözlenmekte, %2 oranında gerileme görülmektedir. 13-18 yaşta; %24 oranında gözlenmemekte, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %6 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %16 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-11”Görünüşünden hoşlanır, gurur duyar” ‘de 6-12 yaşta; %12 oranında gözlenmezken, %18 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %12 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %10 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %26 oranında gözlenmemekte, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %8 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %12 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Yapılan ki-kare istatistiksel analiz sonucu Tablo-3’deki tüm P değerleri önemsiz bulunmuştur.

4.1. 2.Özbakım becerilerinin dağılımı yaşa göre farklılaşmakta mıdır?

Bolu ilindeki çocukların yaş gruplarına göre özbakım becerilerinin dağılımı Tablo-4 ‘de görülmektedir.

Tablo-4 Bolu İlindeki Çocukların Yaş Gruplarına Göre Özbakım Becerilerinin Dağılımı

Dağılımlar Maddeler	Yaşlar	gözlenmedi		Ortaya çıkmaya başladığı gözlendi		Periyodik olarak gözlendi		Gerçekleşti		Gerileme görüldü		Toplam	
		S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%
Madde1 Tuvalet becerisine sahiptir.	6-12	3	6,0	—	—	6	12,0	17	34,0	—	—	26	52,0
	13-18	1	2,0	—	—	6	12,0	17	34,0	—	—	24	48,0
	Toplam	4	8,0	—	—	12	24,0	34	68,0	—	—	50	100,0
($\chi^2=0,966$, P=0,617 önemsiz)													
Madde2 Ellerini yeterli biçimde yıkar.	6-12	1	2,2	5	10,0	4	8,0	16	32,0	—	—	26	52,0
	13-18	0	,0	2	4,0	6	12,0	16	32,0	—	—	24	48,0
	Toplam	1	2,2	7	14,0	10	20,0	32	64,0	—	—	50	100,0
($\chi^2=3,037$, P=0,386 önemsiz)													

Madde3 Yüzünü yeterli biçimde yıkar.	6-12	1	2,0	6	12,0	4	8,0	15	30,0	—	—	26	52,0
	13-18	0	,0	2	4,0	6	12,0	16	32,0	—	—	24	48,0
	Toplam	1	2,0	8	16,0	10	20,0	31	62,0	—	—	50	100,0
(x ² =3,834, P=0,280 önemsiz)													
Madde4 Ellerini ve yüzünü yeterli biçimde kurular.	6-12	1	2,0	6	12,0	4	8,0	15	30,0	—	—	26	52,0
	13-18	0	,0	2	4,0	6	12,0	16	32,0	—	—	24	48,0
	Toplam	1	2,0	8	16,0	10	20,0	31	62,0	—	—	50	100,0
(x ² =3,834, P=0,280 önemsiz)													
Madde5 Saçını yeterli biçimde tarar.	6-12	3	6,0	8	16,0	3	6,0	12	24,0	—	—	26	52,0
	13-18	1	2,0	2	4,0	7	14,0	14	28,0	—	—	24	48,0
	Toplam	4	8,0	10	20,0	10	20,0	26	52,0	—	—	50	100,0
(x ² =6,621, P=0,085 önemsiz)													
Madde6 Mendili yeterli biçimde kullanır.	6-12	1	2,0	3	6,0	6	12,0	16	32,0	—	—	26	52,0
	13-18	2	4,0	1	2,0	7	14,0	14	28,0	—	—	24	48,0
	Toplam	3	6,0	4	8,0	13	26,0	30	60,0	—	—	50	100,0
(x ² =1,517, P=0,678 önemsiz)													
Madde7 Dişlerini yeterli biçimde fırçalar.	6-12	7	14,0	7	14,0	6	12,0	6	12,0	—	—	26	52,0
	13-18	5	10,0	2	4,0	3	6,0	14	28,0	—	—	24	48,0
	Toplam	12	24,0	9	18,0	9	18,0	20	40,0	—	—	50	100,0
(x ² =7,508, P=0,057 önemsiz)													
Madde8 Saçlarını yeterli biçimde yıkayabilir.	6-12	25	50,0	1	2,0	0	,0	0	,0	—	—	26	52,0
	13-18	17	34,0	1	2,0	1	2,0	4	8,0	—	—	24	48,0
	Toplam	42	84,0	2	4,0	1	2,0	4	8,0	—	—	50	100,0
(x ² =9,771, P=0,044 önemli)													
Madde9 Tırnaklarını temiz ve kısa tutabilir.	6-12	18	36,0	2	4,0	4	8,0	2	4,0	—	—	26	52,0
	13-18	8	16,0	2	4,0	1	2,0	13	26,0	—	—	24	48,0
	Toplam	26	52,0	4	8,0	5	10,0	15	30,0	—	—	50	100,0
(x ² =14,809, P=0,002 önemli)													
Madde10 Yeterli biçimde banyo yapabilir.	6-12	24	48,0	1	2,0	1	2,0	0	,0	—	—	26	52,0
	13-18	18	36,0	1	2,0	1	2,0	4	8,0	—	—	24	48,0
	Toplam	42	84,0	2	4,0	2	4,0	4	8,0	—	—	50	100,0
(x ² =6,325, P=0,097 önemsiz)													
Madde11 Kızlar adet döneminde nelerin gerekli olduğunu anlar.	6-12	25	50,0	1	2,0	0	,0	0	,0	—	—	26	52,0
	13-18	18	36,0	1	2,0	1	2,0	4	8,0	—	—	24	48,0
	Toplam	43	86,0	2	4,0	1	2,0	4	8,0	—	—	50	100,0
(x ² =7,996, P=0,046 önemli)													
Madde12 Adet döneminde öz bakımını gerçekleştirebilir.	6-12	26	52,0	0	,0	0	,0	0	,0	—	—	26	52,0
	13-18	18	36,0	1	2,0	1	2,0	4	8,0	—	—	24	48,0
	Toplam	44	88,0	1	2,0	1	2,0	4	8,0	—	—	50	100,0
(x ² =9,700, P=0,021 önemli)													
Madde13 Yeterli biçimde makyaj yapabilir.	6-12	26	52,0	—	—	—	—	0	,0	—	—	26	52,0
	13-18	23	46,0	—	—	—	—	1	2,0	—	—	24	48,0
	Toplam	49	98,0	—	—	—	—	1	2,0	—	—	50	100,0
(Fisher Kesin Ki-Kare, P=0,480 önemsiz)													

Madde14 Erkekler yeterli biçimde traş olabilir.	6-12	26	52,0	0	,0	—	—	0	,0	—	—	26	52,0
	13-18	22	44,0	1	2,0	—	—	1	2,0	—	—	24	48,0
	Toplam	48	96,0	1	2,0	—	—	1	2,0	—	—	50	100,0
$(\chi^2=3,026, P=0,220)$ önemsiz													
Madde15 Paltosunu çıkarır.	6-12	2	4,0	2	4,0	5	10,0	17	34,0	—	—	26	52,0
	13-18	0	,0	0	,0	7	14,0	17	34,0	—	—	24	48,0
	Toplam	2	4,0	2	4,0	12	24,0	34	68,0	—	—	50	100,0
$(\chi^2=5,800, P=0,122)$ önemsiz													
Madde16 Paltosunu giyer.	6-12	3	6,0	2	4,0	5	10,0	16	32,0	—	—	26	52,0
	13-18	1	2,0	0	,0	7	14,0	16	32,0	—	—	24	48,0
	Toplam	4	8,0	4,0	4,0	12	24,0	32	64,0	—	—	50	100,0
$(\chi^2=4,074, P=0,254)$ önemsiz													
Madde17 Hırka, süveter gibi üst giysilerini çıkarır.	6-12	3	6,0	2	4,0	5	10,0	16	32,0	—	—	26	52,0
	13-18	1	2,0	0	,0	6	12,0	17	34,0	—	—	24	48,0
	Toplam	4	8,0	2	4,0	11	22,0	33	66,0	—	—	50	100,0
$(\chi^2=3,860, P=0,277)$ önemsiz													
Madde18 Hırka, süveter gibi üst giysilerini giyer.	6-12	3	6,0	3	6,0	5	10,0	15	30,0	—	—	26	52,0
	13-18	1	2,0	0	,0	7	14,0	16	32,0	—	—	24	48,0
	Toplam	4	8,0	3	6,0	12	24,0	31	62,0	—	—	50	100,0
$(\chi^2=5,493, P=0,139)$ önemsiz													
Madde19 Ayakkabılarını çıkarır.	6-12	1	2,0	1	2,0	7	14,0	17	34,0	—	—	26	52,0
	13-18	1	2,0	0	,0	6	12,0	17	34,0	—	—	24	48,0
	Toplam	2	4,0	1	2,0	13	26,0	34	68,0	—	—	5	100,0
$(\chi^2=1,383, P=0,709)$ önemsiz													
Madde20 Ayakkabılarını giyer.	6-12	3	6,0	1	2,0	7	14,0	15	30,0	—	—	26	52,0
	13-18	2	4,0	0	,0	6	12,0	16	32,0	—	—	24	48,0
	Toplam	5	10,0	1	2,0	13	26,0	31	62,0	—	—	50	100,0
$(\chi^2=1,617, P=0,656)$ önemsiz													
Madde21 Çoraplarını çıkarır.	6-12	6	12,0	—	—	4	8,0	16	32,0	—	—	26	52,0
	13-18	1	2,0	—	—	6	12,0	17	34,0	—	—	24	48,0
	Toplam	7	14,0	—	—	10	20,0	33	66,0	—	—	50	100,0
$(\chi^2=4,315, P=0,116)$ önemsiz													
Madde22 Çoraplarını giyer.	6-12	7	14,0	—	—	4	8,0	15	30,0	—	—	26	52,0
	13-18	2	4,0	—	—	6	12,0	16	32,0	—	—	24	48,0
	Toplam	9	18,0	—	—	10	20,0	31	62,0	—	—	50	100,0
$(\chi^2=3,297, P=0,192)$ önemsiz													
Madde23 Giysilerini ters yüz olması durumunda yüzüne çevirebilir.	6-12	5	10,0	5	10,0	7	14,0	9	18,0	0	,0	26	52,0
	13-18	4	8,0	1	2,0	5	10,0	13	26,0	1	2,0	24	48,0
	Toplam	9	18,0	6	12,0	12	24,0	22	44,0	1	2,0	50	100,0
$(\chi^2=5,395, P=0,249)$ önemsiz													
Madde24 Elbiselerini yeterli biçimde katlar.	6-12	9	18,0	5	10,0	5	10,0	7	14,0	0	,0	26	52,0
	13-18	4	8,0	1	2,0	6	12,0	12	24,0	1	2,0	24	48,0
	Toplam	13	26,0	6	12,0	11	22,0	19	38,0	1	2,0	50	100,0
$(\chi^2=7,613, P=0,107)$ önemsiz													

Madde25 Fermuar açabilir.	6-12	0	,0	7	14,0	5	10,0	14	28,0	—	—	26	52,0
	13-18	2	4,0	0	,0	6	12,0	16	32,0	—	—	24	48,0
	Toplam	2	4,0	7	14,0	11	22,0	30	60,0	—	—	50	100,0
(x ² =12,621, P=0,006 önemli)													
Madde26 Fermuar kapatabilir.	6-12	4	8,0	8	16,0	5	10,0	9	18,0	—	—	26	52,0
	13-18	4	8,0	0	,0	5	10,0	15	30,0	—	—	24	48,0
	Toplam	8	16,0	8	16,0	10	20,0	24	48,0	—	—	50	100,0
(x ² =12,526, P=0,006 önemli)													
Madde27 Düğmeleri çözebilir.	6-12	5	10,0	3	6,0	7	14,0	11	22,0	—	—	26	52,0
	13-18	3	6,0	1	2,0	5	10,0	15	30,0	—	—	24	48,0
	Toplam	8	16,0	4	8,0	12	24,0	26	52,0	—	—	50	100,0
(x ² =2,425, P=0,489 önemsiz)													
Madde28 Düğmeleri ilikleylebilir.	6-12	6	12,0	3	6,0	7	14,0	10	20,0	—	—	26	52,0
	13-18	2	4,0	1	2,0	6	12,0	15	30,0	—	—	24	48,0
	Toplam	8	16,0	4	8,0	13	26,0	25	50,0	—	—	50	100,0
(x ² =4,143, P=0,246 önemsiz)													
Madde29 Kemer tokası açabilir.	6-12	14	28,6	2	4,1	2	4,1	8	16,3	—	—	26	53,1
	13-18	6	12,2	0	,0	3	6,1	14	28,6	—	—	23	46,9
	Toplam	20	40,8	2	4,1	5	10,0	22	44,9	—	—	49	100,0
(x ² =7,739, P=0,052 önemsiz)													
Madde30 Kemer tokası kapatabilir.	6-12	15	30,0	4	8,0	2	4,0	5	10,0	—	—	26	52,0
	13-18	7	14,0	0	,0	2	4,0	15	30,0	—	—	24	48,0
	Toplam	22	44,0	4	8,0	4	8,0	20	40,0	—	—	50	100,0
(x ² =13,674, P=0,003 önemli)													
Madde31 Ayakkabı bağcıklarını çözebilir.	6-12	13	26,0	4	8,0	2	4,0	7	14,0	—	—	26	52,0
	13-18	6	12,0	2	4,0	3	6,0	13	26,0	—	—	24	48,0
	Toplam	19	38,0	6	12,0	5	10,0	20	40,0	—	—	50	100,0
(x ² =5,270, P=0,153 önemsiz)													
Madde32 Ayakkabı bağcıklarını bağlayabilir.	6-12	20	40,0	2	4,0	1	2,0	3	6,0	—	—	26	52,0
	13-18	8	16,0	2	4,0	2	4,0	12	24,0	—	—	24	48,0
	Toplam	28	56,0	4	8,0	3	6,0	15	30,0	—	—	50	100,0
(x ² =11,355, P=0,010 önemli)													
Madde33Bağ.giynm e-soyunma,el-yüz yık.vb.ken.bak.yapar	6-12	3	6,0	4	8,0	4	8,0	15	30,0	—	—	26	52,0
	13-18	2	4,0	1	2,0	6	12,0	15	30,0	—	—	24	48,0
	Toplam	5	10,0	5	10,0	10	20,0	30	60,0	—	—	50	100,0
(x ² =2,451, P=0,484 önemsiz)													
Madde34 Kendi kendine yemek yiyebilir.	6-12	2	4,0	0	,0	6	12,0	18	36,0	—	—	26	52,0
	13-18	0	,0	1	2,0	6	12,0	17	34,0	—	—	24	48,0
	Toplam	2	4,0	1	2,0	12	24,0	35	70,0	—	—	50	100,0
(x ² =4,107, P=0,250 önemsiz)													
Madde35 Kaşığı yeterli biçimde kullanır.	6-12	2	4,0	—	—	6	12,0	18	36,0	—	—	26	52,0
	13-18	0	,0	—	—	6	12,0	18	36,0	—	—	24	48,0
	Toplam	2	4,0	—	—	12	24,0	36	72,0	—	—	50	100,0
(x ² =2,693, P=0,260 önemsiz)													

Madde36 Bıçak ve çatalı yeterli biçimde kullanır.	6-12	12	24,0	1	2,0	6	12,0	7	14,0	–	–	26	52,0
	13-18	6	12,0	2	4,0	1	2,0	15	30,0	–	–	24	48,0
	Toplam	18	36,0	3	6,0	7	14,0	22	44,0	–	–	50	100,0
(x ² =9,238, P=0,026 önemli)													
Madde37 Yiyecekleri kesmek için bıçak kullanır.	6-12	13	26,0	4	8,0	2	4,0	7	14,0	0	,0	26	52,0
	13-18	7	14,0	1	2,0	2	4,0	13	26,0	1	2,0	24	48,0
	Toplam	20	40,0	5	10,0	4	8,0	20	40,0	1	2,0	50	100,0
(x ² =6,890, P=0,142 önemsiz)													
Madde38 Bardağı iki eliyle tutarak içer.	6-12	2	4,0	–	–	4	8,0	20	40,0	–	–	26	52,0
	13-18	0	,0	–	–	7	14,0	17	34,0	–	–	24	48,0
	Toplam	2	4,0	–	–	11	22,0	37	74,0	–	–	50	100,0
(x ² =3,765, P=0,152 önemsiz)													
Madde39 İçecekleri pipet ya da kamaşla içebilir.	6-12	2	4,0	–	–	4	8,0	20	40,0	–	–	26	52,0
	13-18	0	,0	–	–	6	12,0	18	36,0	–	–	24	48,0
	Toplam	2	4,0	–	–	10	20,0	38	76,0	–	–	50	100,0
(x ² =3,201, P=0,072 önemsiz)													
Madde40 Bardağı bir eliyle tutarak içer.	6-12	2	4,0	–	–	4	8,0	20	40,0	–	–	26	52,0
	13-18	0	,0	–	–	6	12,0	18	36,0	–	–	24	48,0
	Toplam	2	4,0	–	–	10	20,0	38	76,0	–	–	50	100,0
(x ² =3,201, P=0,072 önemsiz)													
Madde41 Sırahiden bardağa sıvıları boşaltabilir.	6-12	2	4,0	1	2,0	4	8,0	19	38,0	–	–	26	52,0
	13-18	1	2,0	1	2,0	7	14,0	15	30,0	–	–	24	48,0
	Toplam	3	6,0	2	4,0	11	22,0	34	68,0	–	–	50	100,0
(x ² =1,560, P=0,668 önemsiz)													

Tablo- 4’de Bolu ilindeki ZEC’ların yaş gruplarına göre özbakım becerilerinin dağılımı görülmektedir. Madde-1 “Tuvalet becerisine sahiptir” ‘de 6-12 yaşta; %6 oranında gözlenmezken, %12 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %34 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %2 oranında gözlenmemekte, %12 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %34 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-2 “Ellerini yeterli biçimde yıkar” ‘de 6-12 yaşta; %2,2 oranında gözlenmezken, %10 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %8 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %32 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %12 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %32 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-3 “Yüzünü yeterli biçimde yıkar” ‘de 6-12 yaşta; %2 oranında gözlenmezken, %12 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %8 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %30 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %4 oranında ortaya çıkmaya

başladığı gözlenmekte, %12 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %32 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-4 “Ellerini ve yüzünü yeterli biçimde kurular” ‘de 6-12 yaşta; %2 oranında gözlenmezken, %12 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %8 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %30 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %12 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %32 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-5 “Saçını yeterli biçimde tarar” ‘de 6-12 yaşta; %6 oranında gözlenmezken, %16 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %6 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %24 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %2 oranında gözlenmemekte, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %14 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %28 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-6 “Mendili yeterli biçimde kullanır” ‘da 6-12 yaşta; %2 oranında gözlenmezken, %6 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %12 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %32 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %4 oranında gözlenmemekte, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %14 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %28 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-7 “Dişlerini yeterli biçimde fırçalar” ‘de 6-12 yaşta; %14 oranında gözlenmezken, %14 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %12 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %12 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %10 oranında gözlenmemekte, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %6 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %28 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-8 “Saçlarını yeterli biçimde yıkayabilir” ‘de 6-12 yaşta; %50 oranında gözlenmezken, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %34 oranında gözlenmemekte, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %8 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-9 “Tırnaklarını temiz ve kısa tutabilir” ‘de 6-12 yaşta; %36 oranında gözlenmezken, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %8 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %4 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %16 oranında gözlenmemekte, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %26 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-10 “Yeterli biçimde banyo yapabilir” ‘da 6-12 yaşta; %48 oranında gözlenmezken, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %2 oranında periyodik olarak gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %36 oranında gözlenmemekte, %2

oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %8 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-11 “Kızlar adet döneminde nelerin gerekli olduğunu anlar” ‘de 6-12 yaşta; %50 oranında gözlenmezken, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %36 oranında gözlenmemekte, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %8 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-12 “Adet döneminde özbakımını gerçekleştirebilir” ‘de 6-12 yaşta; %52 oranında gözlenmemektedir. 13-18 yaşta; %36 oranında gözlenmemekte, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %8 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-13 “Yeterli biçimde makyaj yapabilir” ‘de 6-12 yaşta; %52 oranında gözlenmemektedir. 13-18 yaşta; %46 oranında gözlenmemekte, %2 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-14 “Erkekler yeterli biçimde traş olabilir” ‘de 6-12 yaşta; %52 oranında gözlenmemektedir. 13-18 yaşta; %44 oranında gözlenmemekte, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %2 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-15 “Paltosunu çıkarır” ‘de 6-12 yaşta; %4 oranında gözlenmezken, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %10 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %34 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %14 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %34 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-16 “Paltosunu giyer” ‘da 6-12 yaşta; %6 oranında gözlenmezken, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %10 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %32 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %2 oranında gözlenmemekte, %14 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %32 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-17 “Hırka ,süveter gibi üst giysilerini çıkarır” ‘de 6-12 yaşta; %6 oranında gözlenmezken, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %10 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %32 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %2 oranında gözlenmemekte, %12 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %34 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-18 “Hırka ,süveter gibi üst giysilerini giyer” ‘de 6-12 yaşta; %6 oranında gözlenmezken, %6 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %10 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %30 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %2 oranında gözlenmemekte, %14 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %32 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-19 “Ayakkabılarını çıkarır” ‘da 6-12 yaşta; %2 oranında gözlenmezken, %2 oranında

ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %14 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %34 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %2 oranında gözlenmemekte, %12 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %34 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-20 “Ayakkabılarını giyer” ‘de 6-12 yaşta; %6 oranında gözlenmezken, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %14 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %30 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %4 oranında gözlenmemekte, %12 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %32 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-21 “Çoraplarını çıkarır” ‘de 6-12 yaşta; %12 oranında gözlenmezken, %8 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %32 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %2 oranında gözlenmemekte, %12 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %34 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-22 “ Çoraplarını giyer” ‘de 6-12 yaşta; %14 oranında gözlenmezken, %8 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %30 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %4 oranında gözlenmemekte, %12 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %32 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-23 “Giysilerini ters yüz olması durumunda yüzüne çevirebilir” ‘de 6-12 yaşta; %10 oranında gözlenmezken, %10 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %14 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %18 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %8 oranında gözlenmemekte, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %10 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %26 oranında gerçekleştiği gözlenmekte, %2 oranında gerileme görüldüğü gözlenmektedir. Madde-24 “Elbiselerini yeterli biçimde katlar” ‘de 6-12 yaşta; %18 oranında gözlenmezken, %10 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %10 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %14 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %8 oranında gözlenmemekte, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %12 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %24 oranında gerçekleştiği gözlenmekte, %2 oranında gerileme görüldüğü gözlenmektedir. Madde-25 “Fermuar açabilir” ‘de 6-12 yaşta; %14 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %10 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %28 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %4 oranında gözlenmemekte, %12 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %32 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-26 “Fermuar kapatabilir” ‘da 6-12 yaşta; %8 oranında gözlenmezken, %16 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %10 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %18 oranında

gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %8 oranında gözlenmemekte, %10 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %30 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-27 “Düğmeleri çözebilir” ‘de 6-12 yaşta; %10 oranında gözlenmezken, %6 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %14 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %22 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %5 oranında gözlenmemekte, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %10 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %30 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-28 “Düğmeleri ilikleyebilir” ‘de 6-12 yaşta; %12 oranında gözlenmezken, %6 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %14 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %20 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %4 oranında gözlenmemekte, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %12 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %30 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-29 “ Kemer tokası açabilir” ‘da 6-12 yaşta; %28,6 oranında gözlenmezken, %4,1 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %4,1 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %16,3 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %12,2 oranında gözlenmemekte, %6,1 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %28,6 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-30 “ Kemer tokası kapatabilir” ‘da 6-12 yaşta; %30 oranında gözlenmezken, %8 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %4 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %10 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %14 oranında gözlenmemekte, %4 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %30 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-31 “Ayakkabı bağcıklarını çözebilir” ‘de 6-12 yaşta; %26 oranında gözlenmezken, %8 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %4 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %14 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %12 oranında gözlenmemekte, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %6 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %26 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-32 “Ayakkabı bağcıklarını bağlayabilir” ‘de 6-12 yaşta; %40 oranında gözlenmezken, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %6 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %16 oranında gözlenmemekte, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %4 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %24 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-33 “Bağımsız olarak giyinme-soyunma, el-yüz yıkama, tuvalet becerisi vb. kendine bakımı yapar” ‘de 6-12 yaşta; %6 oranında

gözlenmezken, %8 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %8 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %30 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %4 oranında gözlenmemekte, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %12 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %30 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-34 “Kendi kendine yemek yiyebilir” de 6-12 yaşta; %4 oranında gözlenmezken, %12 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %36 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %12 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %34 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-35 “Kaşığı yeterli biçimde kullanır” ‘de 6-12 yaşta; %4 oranında gözlenmezken, %12 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %36 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %12 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %36 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-36 “Bıçak ve çatalı yeterli biçimde kullanır” ‘da 6-12 yaşta; %24 oranında gözlenmezken, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %12 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %14 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %12 oranında gözlenmemekte, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %30 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-37 “Yiyecekleri kesmek için bıçak kullanır” ‘de 6-12 yaşta; %26 oranında gözlenmezken, %8 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %4 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %14 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %14 oranında gözlenmemekte, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %4 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %26 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-38 “Bardağı iki eliyle tutarak içer” ‘de 6-12 yaşta; %4 oranında gözlenmezken, %8 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %40 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %14 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %34 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-39 “İçecekleri pipet ya da kamışla içebilir” ‘da 6-12 yaşta; %4 oranında gözlenmezken, %8 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %40 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %12 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %36 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-40 “Bardağı bir eliyle tutarak içer” ‘da 6-12 yaşta; %4 oranında gözlenmezken, %8 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %40 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %12 oranında gözlenmemekte, %36 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-41 “Sürahiden bardağa sıvıları boşaltabilir” ‘de

6-12 yaşta; %4 oranında gözlenmezken, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %8 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %38 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %2 oranında gözlenmemekte, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %14 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %30 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Tablo-4'deki madde-8 "Saçlarını yeterli biçimde yıkayabilir" 'in, madde-9 "Tırnaklarını temiz ve kısa tutabilir" 'un madde-11 "Kızlar adet döneminde nelerin gerekli olduğunu anlar" 'in, madde-12 "Adet döneminde özbakımını gerçekleştirebilir" 'nin, madde-25 "Fermuar açabilir" 'in, madde-26 "Fermuar kapatabilir" 'nın, madde-30 "Kemer tokası kapatabilir" 'un, madde-32 "Ayakkabı bağcıklarını bağlayabilir" 'nin, madde-36 "Bıçak ve çatalı yeterli biçimde kullanır" 'nın, P değeri önemli, diğer tüm P değerleri önemsiz bulunmuştur.

4.1.3. Ev içi becerilerinin dağılımı yaşa göre farklılaşmakta mıdır?

Bolu ilindeki Çocukların yaş gruplarına göre ev içi becerilerinin dağılımı Tablo- 5'de görülmektedir.

Tablo-5 Bolu İlindeki Çocukların Yaş Gruplarına Göre Ev İçi Becerilerinin Dağılımı

Dağılımlar Maddeler	Yaşlar	gözlenmedi		Ortaya çıkmaya başladığı gözlendi		Periyodik olarak gözlendi		Gerçekleşti		Gerileme görüldü		Toplam	
		S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%
Madde1 Basit işlerde sorumluluk üstlenebilir.	6-12	9	18,0	3	6,0	6	12,0	8	16,0	—	—	26	52,0
	13-18	2	4,0	3	6,0	7	14,0	12	24,0	—	—	24	48,0
	Toplam	11	22,0	6	12,0	13	26,0	20	40	—	—	50	100,0
($\chi^2=5,621$, $P=0,132$ önemsiz)													
Madde2 Etkinlik başlatır (ev içi Becerileri ile ilgili).	6-12	11	22,0	4	8,0	6	12,0	5	10,0	—	—	26	52,0
	13-18	7	14,0	4	8,0	4	8,0	9	18,0	—	—	24	48,0
	Toplam	18	36,0	8	16,0	10	20,0	14	28,0	—	—	50	100,0
($\chi^2=2,378$, $P=0,498$ önemsiz)													
Madde3 Yeterli biçimde toz alabilir.	6-12	10	20,0	9	18,0	2	4,0	5	10,0	—	—	26	52,0
	13-18	3	6,0	2	4,0	6	12,0	13	26,0	—	—	24	48,0
	Toplam	13	26,0	11	22,0	8	16,0	18	36,0	—	—	50	100,0
($\chi^2=14,491$, $P=0,002$ önemli)													

Madde4 Yeterli biçimde süpürge yapılabilir.	6-12	21	42,0	2	4,0	1	2,0	2	4,0	—	—	26	52,0
	13-18	6	12,0	2	4,0	4	8,0	12	24,0	—	—	24	48,0
	Toplam	27	54,0	4	8,0	5	10,0	14	28,0	—	—	50	100,0
(x ² =18,598, P=0,0001 önemli)													
Madde5 Çalı süpürgesini kullanabilir.	6-12	21	42,0	2	4,0	1	2,0	2	4,0	—	—	26	52,0
	13-18	7	14,0	2	4,0	3	6,0	12	24,0	—	—	24	48,0
	Toplam	28	56,0	4	8,0	4	8,0	14	28,0	—	—	50	100,0
(x ² =16,217, P=0,001 önemli)													
Madde6 Elektrik süpürgesini kullanabilir.	6-12	22	44,0	1	2,0	1	2,0	2	4,0	—	—	26	52,0
	13-18	6	12,0	3	6,0	3	6,0	12	24,0	—	—	24	48,0
	Toplam	28	56,0	4	8,0	4	8,0	14	28,0	—	—	50	100,0
(x ² =19,658, P=0,0001 önemli)													
Madde7 Yeterli biçimde mobilya cilası yapılabilir.	6-12	25	50,0	—	—	—	—	1	2,0	0	,0	26	52,0
	13-18	18	36,0	—	—	—	—	5	10,0	1	2,0	24	48,0
	Toplam	43	86,0	—	—	—	—	6	12,0	1	2,0	50	100,0
(x ² =5,362, P=0,068 önemsiz)													
Madde8 Yeterli biçimde ayakkabı cilası yapılabilir.	6-12	24	48,0	1	2,0	0	,0	1	2,0	0	,0	26	52,0
	13-18	10	20,0	5	10,0	1	2,0	7	14,0	1	2,0	24	48,0
	Toplam	34	68,0	6	12,0	1	2,0	8	16,0	1	2,0	50	100,0
(x ² =16,605, P=0,002 önemli)													
Madde9 Yardımlı yatağını yapılabilir.	6-12	21	42,0	1	2,0	2	4,0	2	4,0	—	—	26	52,0
	13-18	11	22,0	1	2,0	3	6,0	9	18,0	—	—	24	48,0
	Toplam	32	64,0	2	4,0	5	10,0	11	22,0	—	—	50	100,0
(x ² =8,117, P=0,044 önemli)													
Madde10 Bağımsız olarak yatağını yapılabilir.	6-12	22	44,0	0	,0	2	4,0	2	4,0	—	—	26	52,0
	13-18	10	20,0	1	2,0	1	2,0	12	24,0	—	—	24	48,0
	Toplam	32	64,0	1	2,0	3	6,0	14	28,0	—	—	50	100,0
(x ² =14,183, P=0,003 önemli)													
Madde11 Tabak gibi basit bulaşıkları yıkayabilir.	6-12	21	42,0	3	6,0	0	,0	2	4,0	—	—	26	52,0
	13-18	4	8,0	4	8,0	2	4,0	14	28,0	—	—	24	48,0
	Toplam	25	50,0	7	14,0	2	4,0	16	32,0	—	—	50	100,0
(x ² =25,634, P=0,0001 önemli)													
Madde12 Tabak gibi basit bulaşıkları kurulayabilir.	6-12	19	38,0	5	10,0	0	,0	2	4,0	—	—	26	52,0
	13-18	4	8,0	4	8,0	2	4,0	14	28,0	—	—	24	48,0
	Toplam	23	46,0	9	18,0	2	4,0	16	32,0	—	—	50	100,0
(x ² =23,559, P=0,0001 önemli)													
Madde13 Küçük elbiselerini uygun şekilde elinde yıkayabilir.	6-12	23	46,0	1	2,0	—	—	2	4,0	—	—	26	52,0
	13-18	16	32,0	1	2,0	—	—	6	12,0	—	—	24	48,0
	Toplam	39	78,0	2	4,0	—	—	8	16,0	—	—	50	100,0
(x ² =4,663, P=0,198 önemli)													
Madde14 Bulaşık makinesini kendi başına kullanabilir.	6-12	25	50,0	—	—	0	,0	1	2,0	—	—	26	52,0
	13-18	23	46,0	—	—	1	2,0	0	,0	—	—	24	48,0
	Toplam	48	96,0	—	—	1	2,0	1	2,0	—	—	50	100,0
(x ² =2,776, P=0,250 önemsiz)													

Madde15 Basit şeylerin ütülenmesinde ütüyi doğru ve güvenli şekilde kullanabilir.	6-12	25	50,0	0	,0	—	—	1	2,0	—	—	26	52,0
	13-18	19	38,0	1	2,0	—	—	4	8,0	—	—	24	48,0
	Toplam	44	88,0	1	2,0	—	—	5	10,0	—	—	50	100,0
(x ² =4,054, P=0,132 önemsiz)													
Madde16 .Doğru bir biçimde masayı hazırlayabilir.	6-12	24	48,0	0	,0	0	,0	2	4,0	—	—	26	52,0
	13-18	10	20,0	6	12,0	1	2,0	7	14,0	—	—	24	48,0
	Toplam	34	68,0	6	12,0	1	2,0	9	18,0	—	—	50	100,0
(x ² =18,506, P=0,0001 önemli)													
Madde17 Pişirme malzemelerini yeterli biçimde çırpabilir ve karıştırabilir.	6-12	22	44,0	2	4,0	0	,0	2	4,0	—	—	26	52,0
	13-18	15	30,0	2	4,0	1	2,0	6	12,0	—	—	24	48,0
	Toplam	37	74,0	4	8,0	1	2,0	8	16,0	—	—	50	100,0
(x ² =4,732, P=0,193 önemsiz)													
Madde18 Oklava ya da merdaneyi amacına uygun kullanabilir.	6-12	25	50,0	—	—	—	—	1	2,0	—	—	26	52,0
	13-18	23	46,0	—	—	—	—	1	2,0	—	—	24	48,0
	Toplam	48	96,0	—	—	—	—	2	4,0	—	—	50	100,0
(Fisher Kesin Ki-Kare, P=1,000 önemsiz)													
Madde19 Rende kullanabilir.	6-12	23	46,0	1	2,0	0	,0	2	4,0	—	—	26	52,0
	13-18	7	14,0	5	10,0	1	2,0	11	22,0	—	—	24	48,0
	Toplam	30	60,0	6	12,0	1	2,0	13	26,0	—	—	50	100,0
(x ² =20,069, P=0,0001 önemli)													
Madde20 Konserve açacağı kullanabilir.	6-12	25	50,0	—	—	0	,0	1	2,0	—	—	26	52,0
	13-18	20	40,0	—	—	2	4,0	2	4,0	—	—	24	48,0
	Toplam	45	90,0	—	—	2	4,0	3	6,0	—	—	50	100,0
(x ² =3,589, P=0,166 önemsiz)													
Madde21 Bıçağı güvenli olarak kullanabilir.	6-12	15	30,0	7	14,0	2	4,0	2	4,0	0	,0	26	52,0
	13-18	6	12,0	5	10,0	1	2,0	11	22,0	1	2,0	24	48,0
	Toplam	21	42,0	12	24,0	3	6,0	13	26,0	1	2,0	50	100,0
(x ² =12,825, P=0,012 önemli)													
Madde22 Bir şey sürmek için bıçağı kullanabilir.	6-12	15	30,0	7	14,0	2	4,0	2	4,0	0	,0	26	52,0
	13-18	6	12,0	5	10,0	1	2,0	11	22,0	1	2,0	24	48,0
	Toplam	21	42,0	12	24,0	3	6,0	13	26,0	1	2,0	50	100,0
(x ² =12,825, P=0,012 önemli)													
Madde23 Kesmek için bıçağı kullanabilir.	6-12	15	30,0	7	14,0	2	4,0	2	4,0	0	,0	26	52,0
	13-18	6	12,0	5	10,0	1	2,0	11	22,0	1	2,0	24	48,0
	Toplam	21	42,0	12	24,0	3	6,0	13	26,0	1	2,0	50	100,0
(x ² =12,825, P=0,012 önemli)													
Madde24 Soymak için bıçağı kullanabilir.	6-12	16	32,0	7	14,0	1	2,0	2	4,0	0	,0	26	52,0
	13-18	7	14,0	4	8,0	1	2,0	11	22,0	1	2,0	24	48,0
	Toplam	23	46,0	11	22,0	2	4,0	13	26,0	1	2,0	50	100,0
(x ² =12,612, P=0,013 önemli)													

Madde25 Kibriti güvenli olarak kullanabilir.	6-12	22	44,9	1	2,0	—	—	2	4,1	—	—	26	52,0
	13-18	12	24,5	4	8,2	—	—	8	16,3	—	—	24	48,0
	Toplam	34	69,4	5	10,2	—	—	10	20,4	—	—	50	100,0
(x ² =8,747, P=0,013 önemli)													
Madde26 Gaz ocağını güvenli yakabilir.	6-12	25	50,0	0	,0	0	,0	1	2,0	—	—	26	52,0
	13-18	14	28,0	3	6,0	1	2,0	6	12,0	—	—	24	48,0
	Toplam	39	78,0	3	6,0	1	2,0	7	14,0	—	—	50	100,0
(x ² =12,573, P=0,006 önemli)													
Madde27 Kullanımdan önce fişi prize takabilir ve düğmeyi açabilir.	6-12	21	42,0	3	6,0	0	,0	2	4,0	—	—	26	52,0
	13-18	7	14,0	4	8,0	2	4,0	11	22,0	—	—	24	48,0
	Toplam	28	56,0	7	14,0	2	4,0	13	26,0	—	—	50	100,0
(x ² =17,021, P=0,001 önemli)													
Madde28 Kullanımdan sonra cihazın düğmesini kapatabilir fişi prizden çekebilir.	6-12	21	42,0	3	6,0	0	,0	2	4,0	—	—	26	52,0
	13-18	7	14,0	3	6,0	3	6,0	11	22,0	—	—	24	48,0
	Toplam	28	56,0	6	12,0	3	6,0	13	26,0	—	—	50	100,0
(x ² =18,264, P=0,0001 önemli)													
Madde29 Elektrikli çaydanlık (kettle) kullanabilir.	6-12	25	50,0	0	,0	—	—	1	2,0	—	—	26	52,0
	13-18	22	44,0	1	2,0	—	—	1	2,0	—	—	24	48,0
	Toplam	47	94,0	1	2,0	—	—	2	4,0	—	—	50	100,0
(x ² =1,498, P=0,473 önemsiz)													
Madde30 Elektrik sobasını kullanabilir.	6-12	24	48,0	1	2,0	—	—	1	2,0	—	—	26	52,0
	13-18	16	32,0	0	,0	—	—	8	16,0	—	—	24	48,0
	Toplam	40	80,0	1	2,0	—	—	9	18,0	—	—	50	100,0
(x ² =9,115, P=0,010 önemli)													
Madde31 Sıcak şeyleri güvenli olarak eline alabilir.Örneğin; fırın eldiveni vb.	6-12	23	46,0	1	2,0	0	,0	2	4,0	—	—	26	52,0
	13-18	12	24,0	2	4,0	2	4,0	8	16,0	—	—	24	48,0
	Toplam	35	70,0	3	6,0	2	4,0	10	20,0	—	—	50	100,0
(x ² =10,404, P=0,015 önemli)													
Madde32 Sıcak içecek hazırlar.	6-12	18	36,0	6	12,0	0	,0	2	4,0	—	—	26	52,0
	13-18	6	12,0	3	6,0	1	2,0	14	28,0	—	—	24	48,0
	Toplam	24	48,0	9	18,0	1	2,0	16	32,0	—	—	50	100,0
(x ² =18,729, P=0,0001 önemli)													
Madde33 Ocağın üstünde çorba vb. ısıtabilir.	6-12	22	44,0	2	4,0	0	,0	2	4,0	0	,0	26	52,0
	13-18	10	20,0	2	4,0	2	4,0	9	18,0	1	2,0	24	48,0
	Toplam	32	64,0	4	8,0	2	4,0	11	22,0	1	2,0	50	100,0
(x ² =13,509, P=0,009 önemli)													
Madde34 Sandviç hazırlayabilir.	6-12	22	44,0	2	4,0	—	—	2	4,0	—	—	26	52,0
	13-18	12	24,0	3	6,0	—	—	9	18,0	—	—	24	48,0
	Toplam	34	68,0	5	10,0	—	—	11	22,0	—	—	50	100,0
(x ² =7,925, P=0,019 önemli)													

Madde35.Haşlanmış yumurta,tost vb. basit yemekleri hazırlayabilir.	6-12	22	44,0	2	4,0	0	,0	2	4,0	–	–	26	52,0
	13-18	11	22,0	4	8,0	1	2,0	8	16,0	–	–	24	48,0
	Toplam	33	66,0	6	12,0	1	2,0	10	20,0	–	–	50	100,0
(x ² =9,579, P=0,023 önemli)													
Madde36 Sıralı resim kartlarından oluşan basit yemek tariflerini uygulayabilir.	6-12	24	49,0	–	–	–	–	1	2,0	–	–	26	52,0
	13-18	24	49,0	–	–	–	–	0	,0	–	–	24	48,0
	Toplam	48	98,0	–	–	–	–	1	2,0	–	–	50	100,0
Fisher Kesin Ki-Kare, P=1,000 önemsiz)													

Tablo- 5’de Bolu ilindeki ZEÇ’ların yaş gruplarına göre ev içi becerilerinin dağılımı görülmektedir. Madde-1 “Basit işlerde sorumluluk üstlenebilir” ‘de 6-12 yaşta; %18 oranında gözlenmezken, %6 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %12 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %16 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %4 oranında gözlenmemekte, %6 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %14 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %24 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-2 “Etkinlik başlatır” ‘de 6-12 yaşta; %22 oranında gözlenmezken, %8 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %12 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %10 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %14 oranında gözlenmemekte, %8 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %8 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %18 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-3 “Yeterli biçimde toz alabilir” ‘de 6-12 yaşta; %20 oranında gözlenmezken, %18 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %4 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %10 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %6 oranında gözlenmemekte, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %12 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %26 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-4 “Yeterli biçimde süpürge yapabilir” ‘de 6-12 yaşta; %42 oranında gözlenmezken, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %4 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %12 oranında gözlenmemekte, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %8 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %24 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-5 “Çalı süpürgesini kullanabilir” ‘de 6-12 yaşta; %42 oranında gözlenmezken, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %4 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %14 oranında gözlenmemekte, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı

gözlenmekte, %6 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %24 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-6 “Elektrik süpürGESİNİ kullanabilir” ‘de 6-12 yaşta; %44 oranında gözlenmezken, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %4 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %12 oranında gözlenmemekte, %6 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %6 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %24 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-7 “Yeterli biçimde mobilya cılası yapabilir” ‘de 6-12 yaşta; %50 oranında gözlenmezken, %2 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %36 oranında gözlenmemekte, %10 oranında gerçekleştiği gözlenmekte, %2 oranında gerileme görüldüğü gözlenmektedir. Madde-8 “Yeterli biçimde ayakkabı cılası yapabilir” ‘de 6-12 yaşta; %48 oranında gözlenmezken, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %2 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %20 oranında gözlenmemekte, %10 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %14 oranında gerçekleştiği gözlenmekte, %2 oranında gerileme görüldüğü gözlenmektedir. Madde-9 “Yardımla yatağını yapabilir” ‘de 6-12 yaşta; %42 oranında gözlenmezken, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %4 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %4 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %22 oranında gözlenmemekte, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %6 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %18 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-10 “Bağımsız olarak yatağını yapabilir” ‘de 6-12 yaşta; %44 oranında gözlenmezken, %4 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %4 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %20 oranında gözlenmemekte, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %24 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-11 “Tabak gibi basit bulaşıkları yıkayabilir” ‘de 6-12 yaşta; %42 oranında gözlenmezken, %6 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %4 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %8 oranında gözlenmemekte, %8 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %4 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %28 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-12 “Tabak gibi basit bulaşıkları kurulayabilir” ‘de 6-12 yaşta; %38 oranında gözlenmezken, %10 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %4 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %8 oranında gözlenmemekte, %8 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %4 oranında periyodik olarak

gözlenmekte, %28 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-13 “Küçük elbiselerini uygun şekilde elinde yıkayabilir” ‘de 6-12 yaşta; %46 oranında gözlenmezken, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %4 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %32 oranında gözlenmemekte, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %12 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-14 “Bulaşık makinesini kendi başına kullanabilir” ‘de 6-12 yaşta; %50 oranında gözlenmezken, %2 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %46 oranında gözlenmemekte, %2 oranında periyodik olarak gözlenmektedir. Madde-15 “Basit şeylerin ütülenmesinde ütüü doğru ve güvenli şekilde kullanabilir” ‘de 6-12 yaşta; %50 oranında gözlenmezken, %2 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %38 oranında gözlenmemekte, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %8 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-16 “Doğru bir biçimde masayı hazırlayabilir” ‘de 6-12 yaşta; %48 oranında gözlenmezken, %4 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %20 oranında gözlenmemekte, %12 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %14 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-17 “Pişirme malzemelerini yeterli biçimde çırpabilir ve karıştırabilir” ‘de 6-12 yaşta; %44 oranında gözlenmezken, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %4 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %30 oranında gözlenmemekte, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %12 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-18 “Oklava ya da merdaneyi amacına uygun kullanabilir” ‘de 6-12 yaşta; %50 oranında gözlenmezken, %2 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %46 oranında gözlenmemekte, %2 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-19 “Rende kullanabilir” ‘de 6-12 yaşta; %46 oranında gözlenmezken, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %4 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %14 oranında gözlenmemekte, %10 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %22 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-20 “Konserve açacağı kullanabilir” ‘de 6-12 yaşta; %50 oranında gözlenmezken, %2 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %40 oranında gözlenmemekte, %4 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %4 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-21 “Bıçağı güvenli olarak kullanabilir” ‘de 6-12 yaşta; %30 oranında gözlenmezken, %14 oranında ortaya çıkmaya başladığı

gözlenmekte, %4 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %4 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %12 oranında gözlenmemekte, %10 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %22 oranında gerçekleştiği gözlenmekte, %2 oranında gerileme görülmektedir. Madde-22 “Bir şey sürmek için bıçağı kullanabilir” ‘de 6-12 yaşta; %30 oranında gözlenmezken, %14 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %4 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %4 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %12 oranında gözlenmemekte, %10 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %22 oranında gerçekleştiği gözlenmekte, %2 oranında gerileme görüldüğü gözlenmektedir. Madde-23 “Kesmek için bıçağı kullanabilir” ‘de 6-12 yaşta; %30 oranında gözlenmezken, %14 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %4 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %4 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %12 oranında gözlenmemekte, %10 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %22 oranında gerçekleştiği gözlenmekte, %2 oranında gerileme görüldüğü gözlenmektedir. Madde-24 “Soymak için bıçağı kullanabilir” ‘de 6-12 yaşta; %32 oranında gözlenmezken, %14 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %4 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %14 oranında gözlenmemekte, %8 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %22 oranında gerçekleştiği gözlenmekte, %2 oranında gerileme görüldüğü gözlenmektedir. Madde-25 “Kibriti güvenli olarak kullanabilir” ‘de 6-12 yaşta; %44,9 oranında gözlenmezken, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %4,1 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %24,5 oranında gözlenmemekte, %8,2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %16,3 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-26 “Gaz ocağını güvenle yakabilir” ‘da 6-12 yaşta; %50 oranında gözlenmezken, %2 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %28 oranında gözlenmemekte, %6 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %12 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-27 “Kullanımdan önce fişi prize takabilir ve düğmeyi açabilir” ‘de 6-12 yaşta; %42 oranında gözlenmezken, %6 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %4 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %14 oranında gözlenmemekte, %8 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %4 oranında

periyodik olarak gözlenmekte, %22 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-28 “Kullanımdan sonra cihazın düğmesini kapatabilir, fişi prizden çekebilir” ‘de 6-12 yaşta; %42 oranında gözlenmezken, %6 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %4 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %14 oranında gözlenmemekte, %6 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %6 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %22 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-29 “Elektrikli çaydanlık (kettle) kullanabilir” ‘de 6-12 yaşta; %50 oranında gözlenmezken, %2 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %44 oranında gözlenmemekte, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %2 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-30 “Elektrik sobasını kullanabilir” ‘de 6-12 yaşta; %48 oranında gözlenmezken, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %2 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %32 oranında gözlenmemekte, %16 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-31 “Sıcak şeyleri güvenli olarak eline alabilir Örn; fırın eldiveni vb.” ‘de 6-12 yaşta; %46 oranında gözlenmezken, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %4 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %24 oranında gözlenmemekte, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %4 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %16 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-32 “Sıcak içecek hazırlar” ‘de 6-12 yaşta; %36 oranında gözlenmezken, %12 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %4 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %12 oranında gözlenmemekte, %6 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %28 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-33 “Ocağın üstünde çorba vb. ısıtabilir” ‘de 6-12 yaşta; %44 oranında gözlenmezken, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %4 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %20 oranında gözlenmemekte, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %4 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %18 oranında gerçekleştiği gözlenmekte, %2 oranında gerileme görüldüğü gözlenmektedir. Madde-34 “Sandviç hazırlayabilir” ‘de 6-12 yaşta; %44 oranında gözlenmezken, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %4 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %24 oranında gözlenmemekte, %6 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %18 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-35 “Haşlanmış yumurta, tost vb. basit yemekleri hazırlayabilir” ‘de 6-12 yaşta; %44 oranında gözlenmezken, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %4

oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %22 oranında gözlenmemekte, %8 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %16 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-36 “Sıralı resim kartlarından oluşan basit yemek tariflerini uygulayabilir” ‘da 6-12 yaşta; %49 oranında gözlenmezken, %2 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %49 oranında gözlenmemektedir. Yapılan ki-kare istatistiksel analiz sonucu Tablo-5’deki madde-3 “Yeterli biçimde toz alabilir” ,ün, madde-4 “Yeterli biçimde süpürge yapabilir” ,ün, madde-5 “Çalı süpürgesini kullanabilir” ,in, madde-6 “Elektrik süpürgesini kullanabilir” ,nin, madde-8 “Yeterli biçimde ayakkabı cilası yapabilir” ,in, madde-9 “Yardımla yatağını yapabilir” ,un, madde-10 “Bağımsız olarak yatağını yapabilir” ,un, madde-11 “Tabak gibi basit bulaşıkları yıkayabilir” ,in, madde-12 “Tabak gibi basit bulaşıkları kurulayabilir” ,nin, madde-13 “Küçük elbiselerini uygun şekilde elinde yıkayabilir” ,ün, madde-16 “Doğru biçimde masayı hazırlayabilir” ,nin, madde-19 “Rende kullanabilir” ,un, madde-21 “Bıçağı güvenli olarak kullanabilir” ,in, madde-22 “Bir şey sürmek için bıçağı kullanabilir” ,nin, madde-23 “Kesmek için bıçağı kullanabilir” ,ün, madde-24 “Soymak için bıçağı kullanabilir” ,ün, madde-25 “Kibriti güvenli olarak kullanabilir” ,in, madde-26 “Gaz ocağını güvenle yakabilir” ,nin, madde-27 “Kullanımdan önce fişi prize takabilir ve düğmeyi açabilir” ,nin, madde-28 “Kullanımdan sonra cihazın düğmesini kapatabilir, fişi prizden çekebilir” ,in, madde-30 “Elektrik sobasını kullanabilir” ,un, madde-31 “Sıcak şeyleri güvenli olarak eline alabilir. Örn:fırın eldiveni, vb.” ,in, madde-32 “Sıcak içecek hazırlar” ,nin, madde-33 “Ocağın üstünde çorba vb. ısıtabilir” ,ün, madde-34 “Sandviç hazırlayabilir” ,ün, madde-35 “Haşlanmış yumurta, tost vb. basit yemekleri hazırlayabilir” ,in P değeri önemli, diğer tüm P değerleri önemsiz bulunmuştur.

4.1.4. Topluma ilişkin bilgileri içeren becerilerinin dağılımı yaşa göre farklılaşmakta mıdır?

Bolu ilindeki çocukların yaş gruplarına göre topluma ilişkin bilgileri içeren becerilerin dağılımı Tablo-6’da görülmektedir.

Tablo-6 Bolu İlindeki Çocukların Yaş Gruplarına Göre Topluma İlişkin Bilgileri İçeren Becerilerin Dağılımı

Dağılımlar Maddeler	Yaşlar	gözlendi		Ortaya çıkmaya başladığı gözlendi		Periyodik olarak gözlendi		Gerçekleşti		Gerileme görüldü		Toplam	
		S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%
Madde1 Doğru ve anlaşılır şekilde adını söyleyebilir ve yazabilir.	6-12	21	42,0	2	4,0	1	2,0	2	4,0	—	—	26	52,0
	13-18	10	20,0	3	6,0	4	8,0	7	14,0	—	—	24	48,0
	Toplam	31	62,0	5	10,0	5	10,0	9	18,0	—	—	50	100,0
$(\chi^2=8,980, P=0,03 \text{ önemli})$													
Madde2 Doğru ve anlaşılır şekilde adresini söyleyebilir ve yazabilir.	6-12	22	44,0	2	4,0	1	2,0	1	2,0	—	—	26	52,0
	13-18	11	22,0	3	6,0	3	6,0	7	14,0	—	—	24	48,0
	Toplam	33	66,0	5	10,0	4	8,0	8	16,0	—	—	50	100,0
$(\chi^2=9,968, P=0,019 \text{ önemli})$													
Madde3 Doğru ve anlaşılır şekilde telefon numarasını söyleyebilir ve yazabilir.	6-12	23	46,0	1	2,0	1	2,0	1	2,0	—	—	26	52,0
	13-18	11	22,0	3	6,0	3	6,0	7	14,0	—	—	24	48,0
	Toplam	34	68,0	4	8,0	4	8,0	8	16,0	—	—	50	100,0
$(\chi^2=11,403, P=0,010 \text{ önemli})$													
Madde4 Doğru ve anlaşılır şekilde okulun adını söyleyebilir ve yazabilir.	6-12	23	46,0	1	2,0	1	2,0	1	2,0	—	—	26	52,0
	13-18	11	22,0	3	6,0	3	6,0	7	14,0	—	—	24	48,0
	Toplam	34	68,0	4	8,0	4	8,0	8	16,0	—	—	50	100,0
$(\chi^2=11,403, P=0,010 \text{ önemli})$													
Madde5 Kaybolduğunda yardım isteyebilir.	6-12	24	48,0	0	,0	1	2,0	1	2,0	—	—	26	52,0
	13-18	11	22,0	1	2,0	2	4,0	10	20,0	—	—	24	48,0
	Toplam	35	70,0	1	2,0	3	6,0	11	22,0	—	—	50	100,0
$(\chi^2=15,140, P=0,002 \text{ önemli})$													
Madde6 Aşağıdaki kelime ve sembolleri tanıyabilir ve anlayabilir.	6-12	22	44,0	3	6,0	—	—	1	2,0	—	—	26	52,0
	13-18	17	34,0	2	4,0	—	—	5	10,0	—	—	24	48,0
	Toplam	39	78,0	5	10,0	—	—	6	12,0	—	—	50	100,0
$(\chi^2=3,675, P=0,159 \text{ önemsiz})$													
Madde7 Ev telefonunu gözetimle ve yardımla kullanabilir.	6-12	21	42,0	3	6,0	2	4,0	0	,0	—	—	26	52,0
	13-18	14	28,0	1	2,0	3	6,0	6	12,0	—	—	24	48,0
	Toplam	35	70,0	4	8,0	5	10,0	6	12,0	—	—	50	100,0
$(\chi^2=10,875, P=0,012 \text{ önemli})$													
Madde8 Ev telefonunu yardımsız, gözetimsiz kullanabilir.	6-12	26	52,0	0	,0	—	—	0	,0	—	—	26	52,0
	13-18	20	40,0	1	2,0	—	—	3	6,0	—	—	24	48,0
	Toplam	36	72,0	1	2,0	—	—	3	6,0	—	—	50	100,0
$(\chi^2=6,250, P=0,044 \text{ önemli})$													
Madde9 Umumi telefonu gözetimle ve yardımla kullanabilir.	6-12	25	51,0	0	,0	—	—	0	,0	—	—	25	51,0
	13-18	17	34,7	1	2,0	—	—	6	12,2	—	—	24	49,0
	Toplam	42	85,7	1	2,0	—	—	6	12,2	—	—	49	100,0
$(\chi^2=11,217, P=0,004 \text{ önemli})$													

Madde10 Umumi telefonu yardımsız, gözetimsiz kullanılabilir.	6-12	26	52,0	0	,0	—	—	0	,0	—	—	26	52,0
	13-18	20	40,0	1	2,0	—	—	3	6,0	—	—	24	48,0
	Toplam	46	92,0	1	2,0	—	—	3	6,0	—	—	50	100,0
$(\chi^2=6,250, P=0,044 \text{ önemli})$													
Madde11 Telefondaki değişik tonların anlamını bilir (meşgul ton, arıza tonu vb.).	6-12	26	52,0	0	,0	—	—	0	,0	—	—	26	52,0
	13-18	19	38,0	1	2,0	—	—	4	8,4	—	—	24	48,0
	Toplam	45	90,0	1	2,0	—	—	4	8,4	—	—	50	100,0
$(\chi^2=7,945, P=0,019 \text{ önemli})$													
Madde12 Tehlike anında 155'in kullanılacağını bilir.	6-12	26	52,0	—	—	—	—	0	,0	—	—	26	52,0
	13-18	19	38,0	—	—	—	—	5	10,0	—	—	24	48,0
	Toplam	45	90,0	—	—	—	—	5	10,0	—	—	50	100,0
$(\chi^2=\text{Fisher Kesin Ki-kare}, P=0,020 \text{ önemli})$													
Madde13 Okul dışında kabul edilir biçimde kontrollü bir güven ile davranır.	6-12	24	48,0	0	,0	1	2,0	1	2,0	—	—	26	52,0
	13-18	15	30,0	3	6,0	1	2,0	5	10,0	—	—	24	48,0
	Toplam	39	78,0	3	6,0	2	4,0	6	12,0	—	—	50	100,0
$(\chi^2=9,086, P=0,028 \text{ önemli})$													
Madde14 Yaya geçidini doğru biçimde kullanır. Yaya geçidinde ytl.	6-12	23	46,0	0	,0	1	2,0	2	4,0	0	,0	26	52,0
	13-18	9	18,0	2	4,0	1	2,0	11	22,0	1	2,0	24	48,0
	Toplam	32	64,0	2	4,0	2	4,0	13	26,0	1	2,0	50	100,0
$(\chi^2=17,275, P=0,002 \text{ önemli})$													
Madde15 Yaya geçidini tanır.	6-12	23	46,0	0	,0	1	2,0	2	4,0	0	,0	26	52,0
	13-18	10	20,0	1	2,0	1	2,0	11	22,0	1	2,0	24	48,0
	Toplam	33	66,0	1	2,0	2	4,0	13	26,0	1	2,0	50	100,0
$(\chi^2=14,815, P=0,005 \text{ önemli})$													
Madde16 Basit yol güvenliğini anlar.	6-12	23	46,0	0	,0	1	2,0	2	4,0	0	,0	26	52,0
	13-18	9	18,0	1	2,0	1	2,0	12	24,0	1	2,0	24	48,0
	Toplam	32	64,0	1	2,0	2	4,0	14	28,0	1	2,0	50	100,0
$(\chi^2=16,955, P=0,002 \text{ önemli})$													
Madde17 Trafik ışıklarının anlamını bilir.	6-12	19	38,0	4	8,0	1	2,0	2	4,0	0	,0	26	52,0
	13-18	5	10,0	3	6,0	1	2,0	14	28,0	1	2,0	24	48,0
	Toplam	24	48,0	7	14,0	2	4,0	16	32,0	1	2,0	50	100,0
$(\chi^2=20,281, P=0,0001 \text{ önemli})$													
Madde18 Okula tek başına yürüyerek gidebilir.	6-12	24	48,0	—	—	1	2,0	1	2,0	—	—	26	52,0
	13-18	17	34,0	—	—	0	,0	7	14,0	—	—	24	48,0
	Toplam	41	82,0	—	—	1	2,0	8	16,0	—	—	50	100,0
$(\chi^2=7,569, P=0,023 \text{ önemli})$													
Madde19 Okula tek başına toplu taşıma araçlarını kullanarak gidebilir.	6-12	24	48,0	0	,0	1	2,0	1	2,0	—	—	26	52,0
	13-18	8	16,0	1	2,0	3	6,0	12	24,0	—	—	24	48,0
	Toplam	32	64,0	1	2,0	4	8,0	13	26,0	—	—	50	100,0
$(\chi^2=21,696, P=0,0001 \text{ önemli})$													
Madde20 Okul çevresindeki belirli yerleri tanıyabilir.	6-12	17	34,0	4	8,0	1	2,0	4	8,0	—	—	26	52,0
	13-18	3	6,0	2	4,0	9	18,0	10	20,0	—	—	24	48,0
	Toplam	20	40,0	6	12,0	10	20,0	14	28,0	—	—	50	100,0
$(\chi^2=21,435, P=0,0001 \text{ önemli})$													

Madde21 Okul çevresindeki dükkan vb. yerlere gidecek kadar bağımsız hareket e.	6-12	21	42,0	2	4,0	1	2,0	2	4,0	—	—	26	52,0
	13-18	13	26,0	1	2,0	5	10,0	5	10,0	—	—	24	48,0
	Toplam	34	68,0	3	6,0	6	12,0	7	14,0	—	—	50	100,0
$(\chi^2=6,399, P=0,094$ önemsiz)													
Madde22 Okulda yeterince bağımsız hareket eder.	6-12	4	8,0	3	6,0	8	16,0	11	22,0	—	—	26	52,0
	13-18	2	4,0	2	4,0	8	16,0	12	24,0	—	—	24	48,0
	Toplam	6	12,0	5	10,0	16	32,0	23	46,0	—	—	50	100,0
$(\chi^2=0,844, P=0,839$ önemli)													
Madde23 Basit alışverişi tek başına yapabilir. İstekte bulunabilir.	6-12	21	42,0	3	6,0	1	2,0	1	2,0	—	—	26	52,0
	13-18	14	28,0	2	4,0	0	,0	8	16,0	—	—	24	48,0
	Toplam	35	70,0	5	10,0	1	2,0	9	18,0	—	—	50	100,0
$(\chi^2=9,115, P=0,028$ önemli)													
Madde24 Hesabı ödeyebilir.	6-12	23	46,0	2	4,0	—	—	1	2,0	—	—	26	52,0
	13-18	16	32,0	1	2,0	—	—	7	14,0	—	—	24	48,0
	Toplam	39	78,0	3	6,0	—	—	8	16,0	—	—	50	100,0
$(\chi^2=6,585, P=0,037$ önemli)													
Madde25 Umumi tuvaleti güvenli bir biçimde kullanabilir.	6-12	20	40,0	1	2,0	3	6,0	2	4,0	—	—	26	52,0
	13-18	11	22,0	1	2,0	4	8,0	8	16,0	—	—	24	48,0
	Toplam	31	62,0	2	4,0	7	14,0	10	20,0	—	—	50	100,0
$(\chi^2=6,569, P=0,087$ önemsiz)													

Tablo- 6'da Bolu ilindeki ZEC'ların yaş gruplarına göre topluma ilişkin bilgileri içeren becerilerin dağılımı görülmektedir. Madde-1 "Doğru ve anlaşılır şekilde adını söyleyebilir ve yazabilir" 'de 6-12 yaşta; %42 oranında gözlenmezken, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %4 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir.13-18 yaşta; %20 oranında gözlenmemekte, %6 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %8 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %14 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-2 "Doğru ve anlaşılır şekilde adresini söyleyebilir ve yazabilir" 'de 6-12 yaşta; %44 oranında gözlenmezken, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %2 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir.13-18 yaşta; %22 oranında gözlenmemekte, %6 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %6 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %14 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-3 "Doğru ve anlaşılır şekilde telefon numarasını söyleyebilir ve yazabilir" 'de 6-12 yaşta; %46 oranında gözlenmezken, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %2 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %22 oranında gözlenmemekte, %6 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %6 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %14 oranında

gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-4 “Doğru ve anlaşılır şekilde okulun adını söyleyebilir ve yazabilir” ‘de 6-12 yaşta; %46 oranında gözlenmezken, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %2 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %22 oranında gözlenmemekte, %6 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %6 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %14 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-5 “Kaybolduğunda yardım isteyebilir” ‘de 6-12 yaşta; %48 oranında gözlenmezken, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %2 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %22 oranında gözlenmemekte, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %4 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %20 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-6 “Aşağıdaki sembolleri tanıyabilir ve anlayabilir bayanlar,baylar, bekle, tehlike vb. ” ‘da 6-12 yaşta; %44 oranında gözlenmezken, %6 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %2 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %34 oranında gözlenmemekte, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %10 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-7 “Ev telefonunu yardımla ve gözetimle kullanabilir” ‘de 6-12 yaşta; %42 oranında gözlenmezken, %6 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %4 oranında periyodik olarak gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %28 oranında gözlenmemekte, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %6 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %12 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-8 “Ev telefonunu yardımsız ve gözetimsiz kullanabilir” ‘de 6-12 yaşta; %52 oranında gözlenmemektedir. 13-18 yaşta; %40 oranında gözlenmemekte, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %6 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-9 “Umumi telefonu yardımla ve gözetimle kullanabilir” ‘de 6-12 yaşta; %51 oranında gözlenmemektedir. 13-18 yaşta; %34,7 oranında gözlenmemekte, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %12,2 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-10 “Umumi telefonu yardımsız ve gözetimsiz kullanabilir” ‘de 6-12 yaşta; %52 oranında gözlenmemektedir. 13-18 yaşta; %40 oranında gözlenmemekte, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %6 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-11“ Telefondaki değişik tonların anlamını bilir (meşgul ton, arıza tonu vb.).” ‘de 6-12 yaşta; %52 oranında gözlenmemektedir. 13-18 yaşta; %38 oranında gözlenmemekte, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %8,4 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-12 “Tehlike anında 155’in kullanılacağını bilir” ‘de 6-12 yaşta; %52 oranında gözlenmemektedir. 13-18 yaşta; %38 oranında gözlenmemekte, %10 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-13 “Okul dışında kabul edilir

biçimde kontrollü bir güven ile davranır.” ‘de 6-12 yaşta; %48 oranında gözlenmezken, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %2 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 3-18 yaşta; %30 oranında gözlenmemekte, %6 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %10 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-14 “Yaya geçidini doğru biçimde kullanır,Yaya geçidinde yürür.” ‘de 6-12 yaşta; %46 oranında gözlenmezken, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %4 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %18 oranında gözlenmemekte, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %22 oranında gerçekleştiği gözlenmekte, %2 oranında gerileme görüldüğü gözlenmektedir. Madde-15 “Yaya geçidini tanır.” ‘de 6-12 yaşta; %46 oranında gözlenmezken, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %4 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %20 oranında gözlenmemekte, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %22 oranında gerçekleştiği gözlenmekte, %2 oranında gerileme görüldüğü gözlenmektedir. Madde-16 “Basit yol güvenliğini anlar.” ‘da 6-12 yaşta; %46 oranında gözlenmezken, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %4 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %18 oranında gözlenmemekte, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %24 oranında gerçekleştiği gözlenmekte, %2 oranında gerileme görüldüğü gözlenmektedir. Madde-17 “Trafik ışıklarının anlamını bilir.” ‘de 6-12 yaşta; %38 oranında gözlenmezken, %8 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %4 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %10 oranında gözlenmemekte, %6 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %28 oranında gerçekleştiği gözlenmekte, %2 oranında gerileme görüldüğü gözlenmektedir. Madde-18 “Okula tek başına yürüyerek gidebilir.” ‘de 6-12 yaşta; %48 oranında gözlenmezken, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %2 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %34 oranında gözlenmemekte, %14 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-19 “Okula tek başına toplu taşıma araçlarını kullanarak gidebilir.” ‘de 6-12 yaşta; %48 oranında gözlenmezken, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %2 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %16 oranında gözlenmemekte, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %6 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %24 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-20 “okul çevresindeki belirli yerleri tanıyabilir.” ‘de 6-12 yaşta; %34 oranında gözlenmezken,

%8 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %8 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %6 oranında gözlenmemekte, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %18 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %20 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-21 “Okul çevresindeki dükkan vb. yerlere gidecek kadar bağımsız hareket eder.” ‘de 6-12 yaşta; %42 oranında gözlenmezken, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %4 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %26 oranında gözlenmemekte, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %10 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %10 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-22 “Okulda yeterince bağımsız hareket eder.” ‘de 6-12 yaşta; %8 oranında gözlenmezken, %6 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %16 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %22 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %4 oranında gözlenmemekte, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %16 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %24 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-23 “Basit alışverişi tek başına yapabilir. İstekte bulunabilir.” ‘de 6-12 yaşta; %42 oranında gözlenmezken, %6 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %2 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %28 oranında gözlenmemekte, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %16 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-24 “Hesabı ödeyebilir.” ‘de 6-12 yaşta; %46 oranında gözlenmezken, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %2 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %32 oranında gözlenmemekte, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %14 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-25 “Umumi tuvaleti güvenli bir biçimde kullanabilir.” ‘de 6-12 yaşta; %40 oranında gözlenmezken, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %6 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %4 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 13-18 yaşta; %22 oranında gözlenmemekte, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %8 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %16 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Yapılan ki-kare istatistiksel analiz sonucu, Tablo-6’daki madde-1 “Doğru ve anlaşılır şekilde adını söyleyebilir ve yazabilir”,in, madde-2 “Doğru ve anlaşılır şekilde adresini söyleyebilir ve yazabilir”,nin, madde-3 “Doğru ve anlaşılır şekilde telefon numarasını söyleyebilir ve yazabilir”,ün, madde-4 “Doğru ve anlaşılır şekilde okulun adını söyleyebilir ve yazabilir”,ün, madde-5 “Kaybolduğunda yardım isteyebilir”,in, madde-7 “Ev telefonunu gözetimle ve yardımla kullanabilir”,nin, madde-8 “Ev telefonunu yardımsız gözetimsiz

kullanabilir”,nin, madde-9 “Umumi telefonu yardımla ve gözetimle kullanabilir”,un, madde-10“Umumi telefonu yardımsız gözetimsiz kullanabilir”,nun, madde-11 “Telefondaki değişik tonların anlamını bilir (meşgul ton, arıza tonu vb.”,in, madde-12 “Tehlike anında 155’in kullanılacağını bilir”,nin, madde-13 “Okul dışında kabul edilir biçimde kontrollü bir güven ile davranır”,ün, madde-14 “Yaya geçidini doğru biçimde kullanır.Yaya geçidinde yürür”,ün, madde-15 “Yaya geçidini tanır”,in, madde-16 “Basit yol güvenliğini anlar”,nın, madde-17 “Trafik ışıklarının anlamını bilir”,nin, , madde-18 “Okula tek başına yürüyerek gidebilir”,in, madde-19 “Okula tek başına toplu taşıma araçlarını kullanarak gidebilir”,un, madde-20 “Okul çevresindeki belirli yerleri tanıyabilir”,nin, madde-22 “Okulda yeterince bağımsız hareket eder”,nin, madde-23 “Basit alışverişi tek başına yapabilir. İstekte bulunabilir”,ün, madde-24 “Hesabı ödeyebilir”,ün, P değerleri önemli, diğer tüm P değerleri önemsiz bulunmuştur.

4. 2. Bolu ilindeki orta düzeyde zihinsel öğrenme yetersizliği olan çocukların sosyal gelişim özellikleri cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?

4.2.1. Bireylerarası sosyal becerilerinin dağılımı cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?

Bolu ilindeki çocukların cinsiyetlerine göre bireyler arası sosyal becerilerin dağılımı Tablo-7’de görülmektedir.

Tablo-7 Bolu İlindeki Çocukların Cinsiyetlerine Göre Bireyler arası Sosyal Becerilerinin Dağılımı

Dağılımlar Maddeler	Cinsiyet.	gözlenmedi		Ortaya çıkmaya başladığı gözlendi		Periyodik olarak gözlendi		Gerçekleşti		Gerileme görüldü		Toplam	
		S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%
Madde1 Sevmeye karşı olumlu tepkide bulunur.	Kız	0	,0	2	4,0	6	12,0	16	32,0	—	—	24	48,0
	Erkek	2	4,0	0	,0	11	22,0	13	26,0	—	—	26	52,0
	Toplam	2	4,0	2	4,0	17	34,0	29	58,0	—	—	50	100,0
$\chi^2=7,269$, $P=0,064$ önemsiz)													
Madde2 Bildik insanlara tanıma tepkisi gösterir.	Kız	1	2,0	—	—	5	10,0	18	36,0	—	—	24	48,0
	Erkek	2	4,0	—	—	11	22,0	13	26,0	—	—	26	52,0
	Toplam	3	6,0	—	—	16	32,0	31	62,0	—	—	50	100,0
$(\chi^2=3,376$, $P=0,185$ önemsiz)													

Madde3 Genellikle mutludur.	Kız	2	4,0	2	4,0	7	14,0	13	26,0	-	-	24	48,0
	Erkek	3	6,0	2	4,0	10	20,0	11	22,0	-	-	26	52,0
	Toplam	5	10,0	4	8,0	17	34,0	24	48,0	-	-	50	100,0
$(\chi^2=0,820, P=0,845 \text{ önemsiz})$													
Madde4 genellikle işbirliği yapar.	Kız	4	8,0	5	10,0	4	8	10	20,0	1	2,0	24	48,0
	Erkek	4	8,0	4	8,0	10	20,0	8	16,0	0	,0	26	52,0
	Toplam	8	16,0	9	18,0	14	28,0	18	36,0	1	2,0	50	100,0
$(\chi^2=4,297, P=0,367 \text{ önemsiz})$													
Madde5 Tek başına yapı inşa oyunları oynar.	Kız	7	14,0	1	2,0	2	4,0	14	28,0	-	-	24	48,0
	Erkek	11	22,0	1	2,0	4	8,0	10	20,0	-	-	26	52,0
	Toplam	18	36,0	2	4,0	6	12,0	24	48,0	-	-	50	100,0
$(\chi^2=2,166, P=0,539 \text{ önemsiz})$													
Madde6 Diğer çocuklarla ortaklaşa oynar.	Kız	4	8,0	3	6,0	3	6,0	14	28,0	-	-	24	48,0
	Erkek	3	6,0	4	8,0	10	20,0	9	18,0	-	-	26	52,0
	Toplam	7	14,0	7	14,0	13	26,0	23	46,0	-	-	50	100,0
$(\chi^2=5,279, P=0,152 \text{ önemsiz})$													
Madde7 Kendinden emindir.	Kız	6	12,0	7	14,0	4	8,0	7	14,0	-	-	24	48,0
	Erkek	9	18,0	12	24,0	3	6,0	2	4,0	-	-	26	52,0
	Toplam	15	30,0	19	38,0	7	14,0	9	18,0	-	-	50	100,0
$(\chi^2=4,941, P=0,176 \text{ önemsiz})$													
Madde8 Oldukça kararlıdır.	Kız	7	14,0	7	14,0	3	6,0	7	14,0	-	-	24	48,0
	Erkek	14	28,0	7	14,0	2	4,0	3	6,0	-	-	26	52,0
	Toplam	21	42,0	14	28,0	5	10,0	10	20,0	-	-	50	100,0
$(\chi^2=4,146, P=0,246 \text{ önemsiz})$													
Madde9 Basit grup oyunlarına katılmaya hazırdır.	Kız	5	10,0	3	6,0	4	8,0	12	24,0	-	-	24	48,0
	Erkek	3	6,0	4	8,0	8	16,0	11	22,0	-	-	26	52,0
	Toplam	8	16,0	7	14,0	12	24,0	23	46,0	-	-	50	100,0
$(\chi^2=1,971, P=0,578 \text{ önemsiz})$													
Madde10 Uzun bir süre konsantrasyonunu koruyabilir.	Kız	10	20,0	3	6,0	1	2,0	9	18,0	1	2,0	24	48,0
	Erkek	12	24,0	5	10,0	4	8,0	5	10,0	0	,0	26	52,0
	Toplam	22	44,0	8	16,0	5	10,0	14	28,0	1	2,0	50	100,0
$(\chi^2=5,080, P=0,279 \text{ önemsiz})$													
Madde11 Görünüşünden hoşlanır, gurur duyar.	Kız	7	14,0	4	8,0	6	12,0	7	14,0	-	-	24	48,0
	Erkek	12	24,0	6	12,0	4	8,0	4	8	-	-	26	52,0
	Toplam	19	38,0	10	20,0	10	20,0	11	22,0	-	-	50	100,0
$(\chi^2=2,885, P=0,410 \text{ önemsiz})$													

Tablo-7’de Bolu ilindeki ZEÇ’ların bireyler arası sosyal becerilerinin dağılımı görülmektedir. Madde-1 “Sevilmeye karşı olumlu tepkide bulunur” ‘de kızlarda; %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %12 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %32 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %4 oranında gözlenmemekte, %22 oranında periyodik olarak

gözlenmekte, %26 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-2 “Bildik insanlara tanıma tepkisi gösterir” ‘de kızlarda; %2 oranında gözlenmezken, %10 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %36 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %4 oranında gözlenmemekte, %22 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %26 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-3 “Genellikle mutludur” ‘de kızlarda; %4 oranında gözlenmezken, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %14 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %26 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %6 oranında gözlenmemekte, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %20 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %22 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-4 “Genellikle işbirliği yapar” ‘de kızlarda; %8 oranında gözlenmezken, %10 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %8 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %20 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmekte, %2 oranında gerileme görülmektedir. Erkeklerde; %8 oranında gözlenmemekte, %8 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %20 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %16 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-5 “Tek başına yapı inşa oyunları oynar” ‘de kızlarda; %14 oranında gözlenmezken, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %4 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %28 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %22 oranında gözlenmemekte, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %8 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %20 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-6 “Diğer çocuklarla ortaklaşa oynar” ‘da kızlarda; %8 oranında gözlenmezken, %6 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %6 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %28 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %6 oranında gözlenmemekte, %8 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %20 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %18 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-7 “Kendinden emindir” ‘de kızlarda; %12 oranında gözlenmezken, %14 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %8 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %14 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %18 oranında gözlenmemekte, %24 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %6 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %4 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-8 “Oldukça kararlıdır” ‘de kızlarda; %14 oranında gözlenmezken, %14 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %6 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %14 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %28 oranında

gözlenmemekte, %14 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %4 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %6 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-9 “Basit grup oyunlarına katılmaya hazırdır” ‘da kızlarda; %10 oranında gözlenmezken, %6 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %8 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %24 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %6 oranında gözlenmemekte, %8 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %16 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %22 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-10 “Uzun bir süre konsantrasyonunu koruyabilir” ‘da kızlarda;; %20 oranında gözlenmezken, %6 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %18 oranında gerçekleştiği gözlenmekte, %2 oranında gerileme görülmektedir. Erkeklerde; %24 oranında gözlenmemekte, %10 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %8 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %10 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-11”Görünüşünden hoşlanır, gurur duyar” ‘de kızlarda; %14 oranında gözlenmezken, %8 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %12 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %14 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %24 oranında gözlenmemekte, %12 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %8 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %8 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Yapılan ki-kare istatistiksel analiz sonucu Tablo-7’deki tüm P değerleri önemsiz bulunmuştur.

4.2.2. Özbakım becerilerinin dağılımı cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?

Bolu ilindeki çocukların cinsiyetlerine göre özbakım becerilerinin dağılımı Tablo-8’de görülmektedir.

Tablo-8 Bolu İlindeki Çocukların Cinsiyetlerine Göre Özbakım Becerilerinin Dağılımı

Dağılımlar Maddeler	Cinsiyet.	Gözlenmedi		Ortaya çıkmaya başladığı gözlendi		Periyodik olarak gözlendi		Gerçekleşti		Gerileme görüldü		Toplam	
		S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%
Maddel Tuvalet becerisine sahiptir.	Kız	1	2,0	—	—	3	6,0	20	40,0	—	—	24	48,0
	Erkek	3	6,0	—	—	9	18,0	14	28,0	—	—	26	52,0
	Toplam	4	8,0	—	—	12	24,0	34	68,0	—	—	50	100,0
(x ² =5,170, P=0,075 önemsiz)													

Madde2 Ellerini yeterli biçimde yıkar.	Kız	0	,0	4	8,0	3	6,0	17	34,0	-	-	24	48,0
	Erkek	1	2,0	3	6,0	7	14,0	15	30,0	-	-	26	52,0
	Toplam	1	2,0	7	14,0	10	20,0	32	64,0	-	-	50	100,0
(x ² =3,220, P=0,359 önemsiz)													
Madde3 Yüzünü yeterli biçimde yıkar.	Kız	0	,0	5	10,0	3	6,0	16	32,0	-	-	24	48,0
	Erkek	1	2,0	3	6,0	7	14,0	15	30,0	-	-	26	52,0
	Toplam	1	2,0	8	16,0	10	20,0	31	62,0	-	-	50	100,0
(x ² =3,490, P=0,322 önemsiz)													
Madde4 Ellerini ve yüzünü yeterli biçimde kurular.	Kız	0	,0	5	10,0	3	6,0	16	32,0	-	-	24	48,0
	Erkek	1	2,0	3	6,0	7	14,0	15	30,0	-	-	26	52,0
	Toplam	1	2,0	8	16,0	10	20,0	31	62,0	-	-	50	100,0
(x ² =3,490, P=0,322 önemsiz)													
Madde5 Saçını yeterli biçimde tarar.	Kız	1	2,0	5	10,0	4	8,0	14	28,0	-	-	24	48,0
	Erkek	3	6,0	5	10,0	6	12,0	12	24,0	-	-	26	52,0
	Toplam	4	8,0	10	20,0	10	20,0	26	52,0	-	-	50	100,0
(x ² =1,523, P=0,677 önemsiz)													
Madde6 Mendili yeterli biçimde kullanır.	Kız	1	2,0	2	4,0	6	12,0	15	30,0	-	-	24	48,0
	Erkek	2	4,0	2	4,0	7	14,0	15	30,0	-	-	26	52,0
	Toplam	3	6,0	4	8,0	13	26,0	30	60,0	-	-	50	100,0
(x ² =0,337, P=0,953 önemsiz)													
Madde7 Dişlerini yeterli biçimde fırçalar.	Kız	5	10,0	7	14,0	3	6,0	9	18,0	-	-	24	48,0
	Erkek	7	14,0	2	4,0	6	12,0	11	22,0	-	-	26	52,0
	Toplam	12	24,0	9	18,0	9	18,0	20	40,0	-	-	50	100,0
(x ² =4,417, P=0,220 önemsiz)													
Madde8 Saçlarını yeterli biçimde yıkayabilir.	Kız	20	40,0	2	4,0	0	,0	1	2,0	-	-	24	48,0
	Erkek	22	44,0	0	,0	1	2,0	3	6,0	-	-	26	52,0
	Toplam	42	84,0	2	4,0	1	2,0	4	8,0	-	-	50	100,0
(x ² =6,607, P=0,158 önemsiz)													
Madde9 Tırnaklarını temiz ve kısa tutabilir.	Kız	13	26,0	2	4,0	2	4,0	7	14,0	-	-	24	48,0
	Erkek	13	26,0	2	4,0	3	6,0	8	16,0	-	-	26	52,0
	Toplam	26	52,0	4	8,0	5	10,0	15	30,0	-	-	50	100,0
(x ² =0,188, P=0,979 önemsiz)													
Madde10 Yeterli biçimde banyo yapabilir.	Kız	17	34,0	2	4,0	1	2,0	4	8,0	-	-	24	48,0
	Erkek	25	50,0	0	,0	1	2,0	0	,0	-	-	26	52,0
	Toplam	42	84,0	2	4,0	2	4,0	4	8,0	-	-	50	100,0
(x ² =9,771, P=0,021 önemli)													
Madde11 Kızlar adet döneminde nelerin gerekli olduğunu anlar.	Kız	17	34,0	2	4,0	1	2,0	4	8,0	-	-	24	48,0
	Erkek	26	52,0	0	,0	0	,0	0	,0	-	-	26	52,0
	Toplam	43	86,0	2	4,0	1	2,0	4	8,0	-	-	50	100,0
(x ² =11,522, P=0,009 önemli)													
Madde12 Adet döneminde öz bakımını gerçekleştirebilir.	Kız	18	36,0	1	2,0	1	2,0	4	8,0	-	-	24	48,0
	Erkek	26	52,0	0	,0	0	,0	0	,0	-	-	26	52,0
	Toplam	44	88,0	1	2,0	1	2,0	4	8,0	-	-	50	100,0
(x ² =9,700, P=0,021 önemli)													

Madde13 Yeterli biçimde makyaj yapabilir	Kız	23	46,0	-	-	-	-	1	2,0	-	-	24	48,0
	Erkek	26	52,0	-	-	-	-	0	,0	-	-	26	52,0
	Toplam	49	98,0	-	-	-	-	1	2,0	-	-	50	100,0
Fisher Kesin Ki-kare, P=0,480 önemsiz)													
Madde14 Erkekler yeterli biçimde traş olabilir.	Kız	24	48,0	0	,0	-	-	0	,0	-	-	24	48,0
	Erkek	24	48,0	1	2,0	-	-	1	2,0	-	-	26	52,0
	Toplam	48	96,0	1	2,0	-	-	1	2,0	-	-	50	100,0
(x ² =2,693, P=0,260 önemsiz)													
Madde15 Paltosunu çıkarır.	Kız	0	,0	1	2,0	4	8,0	19	38,0	-	-	24	48,0
	Erkek	2	4,0	1	2,0	8	16,0	15	30,0	-	-	26	52,0
	Toplam	2	4,0	2	4,0	12	24,0	34	68,0	-	-	50	100,0
(x ² =4,955, P=0,210 önemsiz)													
Madde16 Paltosunu giyer.	Kız	1	2,0	1	2,0	4	8,0	18	36,0	-	-	24	48,0
	Erkek	3	6,0	1	2,0	8	16,0	14	28,0	-	-	26	52,0
	Toplam	4	8,0	2	4,0	12	24,0	32	64,0	-	-	50	100,0
(x ² =2,827, P=0,419 önemsiz)													
Madde17 Hırka, süveter gibi üst giysilerini çıkarır.	Kız	1	2,0	1	2,0	4	8,0	18	36,0	-	-	24	48,0
	Erkek	3	6,0	1	2,0	7	14,0	15	30,0	-	-	26	52,0
	Toplam	4	8,0	2	4,0	11	22,0	33	66,0	-	-	50	100,0
(x ² =2,068, P=0,558 önemsiz)													
Madde18 Hırka, süveter gibi üst giysilerini giyer.	Kız	1	2,0	2	4,0	4	8,0	17	34,0	-	-	24	48,0
	Erkek	3	6,0	1	2,0	8	16,0	14	28,0	-	-	26	52,0
	Toplam	4	8,0	3	6,0	12	24,0	31	62,0	-	-	50	100,0
(x ² =2,956, P=0,398 önemsiz)													
Madde19 Ayakkabılarını çıkarır.	Kız	1	2,0	1	2,0	4	8,0	18	36,0	-	-	24	48,0
	Erkek	1	2,0	0	,0	9	18,0	16	32,0	-	-	26	52,0
	Toplam	2	4,0	1	2,0	13	26,0	34	68,0	-	-	50	100,0
(x ² =3,398, P=0,334 önemsiz)													
Madde20 Ayakkabılarını giyer.	Kız	3	6,0	1	2,0	4	8,0	16	32,0	-	-	24	48,0
	Erkek	2	4,0	0	,0	9	18,0	15	30,0	-	-	26	52,0
	Toplam	5	10,0	1	2,0	13	26,0	31	62,0	-	-	50	100,0
(x ² =3,513, P=0,319 önemsiz)													
Madde21 Çoraplarını çıkarır.	Kız	3	6,0	-	-	3	6,0	18	36,0	-	-	24	48,0
	Erkek	4	8,0	-	-	7	14,0	15	30,0	-	-	26	52,0
	Toplam	7	14,0	-	-	10	20,0	33	66,0	-	-	50	100,0
(x ² =1,982, P=0,371 önemsiz)													
Madde22 Çoraplarını giyer.	Kız	5	10,0	-	-	3	6,0	16	32,0	-	-	24	48,0
	Erkek	4	8,0	-	-	7	14,0	15	30,0	-	-	26	52,0
	Toplam	9	18,0	-	-	10	20,0	31	62,0	-	-	50	100,0
(x ² =1,709, P=0,425 önemsiz)													

Madde23 Giysilerin ter yüz olması durumunda yüzüne çevirebilir.	Kız	4	8,0	3	6,0	6	12,0	11	22,0	0	,0	24	48,0
	Erkek	5	10,0	3	6,0	6	12,0	11	22,0	1	2,0	26	52,0
	Toplam	9	18,0	6	12,0	12	24,0	22	44,0	1	2,0	50	100,0
$(\chi^2=1,418, P=0,841$ önemsiz)													
Madde24 Elbiselerini yeterli biçimde katlar.	Kız	4	8,0	4	8,0	7	14,0	9	18,0	0	,0	24	48,0
	Erkek	9	18,0	2	4,0	4	8,0	10	20,0	1	2,0	26	52,0
	Toplam	13	26,0	6	12,0	11	22,0	19	38,0	1	2,0	50	100,0
$(\chi^2=4,841, P=0,304$ önemsiz)													
Madde25 Fermuar açabilir.	Kız	2	4,0	4	8,0	4	8,0	14	28,0	-	-	24	48,0
	Erkek	0	,0	3	6,0	7	14,0	16	32,0	-	-	26	52,0
	Toplam	2	4,0	7	14,0	11	22,0	30	60,0	-	-	50	100,0
$(\chi^2=3,798, P=0,284$ önemsiz)													
Madde26 Fermuar kapatabilir.	Kız	6	12,0	5	10,0	3	6,0	10	20,0	-	-	24	48,0
	Erkek	2	4,0	3	6,0	7	14,0	14	28,0	-	-	26	52,0
	Toplam	8	16,0	8	16,0	10	20,0	24	48,0	-	-	50	100,0
$(\chi^2=4,834, P=0,184$ önemsiz)													
Madde27 Düğmeleri çözebilir.	Kız	4	8,0	3	6,0	5	10,0	12	24,0	-	-	24	48,0
	Erkek	4	8,0	1	2,0	7	14,0	14	28,0	-	-	26	52,0
	Toplam	8	16,0	4	8,0	12	24,0	26	52,0	-	-	50	100,0
$(\chi^2=1,455, P=0,693$ önemsiz)													
Madde28 Düğmeleri ilikleylebilir.	Kız	4	8,0	3	6,0	6	12,0	11	22,0	-	-	24	48,0
	Erkek	4	8,0	1	2,0	7	14,0	14	28,0	-	-	26	52,0
	Toplam	8	16,0	4	8,0	13	26,0	25	50,0	-	-	50	100,0
$(\chi^2=1,404, P=0,705$ önemsiz)													
Madde29 Kemer tokası açabilir.	Kız	11	22,4	1	2,0	2	4,1	10	20,4	-	-	24	49,0
	Erkek	9	18,4	1	2,0	3	6,1	12	24,5	-	-	25	51,0
	Toplam	20	40,8	2	4,1	5	10,2	22	44,9	-	-	49	100,0
$(\chi^2=0,563, P=0,905$ önemsiz)													
Madde30 Kemer tokası kapatabilir.	Kız	13	26,0	3	6,0	1	2,0	7	14,0	-	-	24	48,0
	Erkek	9	18,0	1	2,0	3	6,0	13	26,0	-	-	26	52,0
	Toplam	22	44,0	4	8,0	4	8,0	20	40,0	-	-	50	100,0
$(\chi^2=4,527, P=0,206$ önemsiz)													
Madde31 Ayakkabı bağcıklarını çözebilir.	Kız	8	16,0	3	6,0	2	4,0	11	22,0	-	-	24	48,0
	Erkek	11	22,0	3	6,0	3	6,0	9	18,0	-	-	26	52,0
	Toplam	19	38,0	6	12,0	5	10,0	20	40,0	-	-	50	100,0
$(\chi^2=0,797, P=0,850$ önemsiz)													
Madde32 Ayakkabı bağcıklarını bağlayabilir.	Kız	14	28,0	2	4,0	1	2,0	7	14,0	-	-	24	48,0
	Erkek	14	28,0	2	4,0	2	4,0	8	16,0	-	-	26	52,0
	Toplam	28	56,0	4	8,0	3	6,0	15	30,0	-	-	50	100,0
$(\chi^2=0,326, P=0,955$ önemsiz)													
Madde33 Bağ, giyinme-soyunma, el-yüz yık. vb. ken. bak. yapar.	Kız	3	6,5	3	6,0	3	6,0	15	30,0	-	-	24	48,0
	Erkek	2	4,0	2	4,0	7	14,0	15	30,0	-	-	26	52,0
	Toplam	5	10,0	5	10,0	10	20,0	30	60,0	-	-	50	100,0
$(\chi^2=1,968, P=0,597$ önemsiz)													

Madde34 Kendi kendine yemek yiyebilir.	Kız	0	,0	1	2,0	5	10,0	18	36,0	—	—	24	48,0
	Erkek	2	4,0	0	,0	7	14,0	17	34,0	—	—	26	52,0
	Toplam	2	4,0	1	2,0	12	24,0	35	70,0	—	—	50	100,0
(x ² =4,442, P=0,217 önemsiz)													
Madde35 Kaşığı yeterli biçimde kullanır.	Kız	0	,0	—	—	5	10,0	19	38,0	—	—	24	48,0
	Erkek	2	4,0	—	—	7	14,0	17	34,0	—	—	26	52,0
	Toplam	2	4,0	—	—	12	24,0	36	72,0	—	—	50	100,0
(x ² =3,139, P=0,208 önemsiz)													
Madde36 Bıçak ve çatalı yeterli biçimde kullanır.	Kız	9	18,0	2	4,0	3	6,0	10	20,0	—	—	24	48,0
	Erkek	9	18,0	1	2,0	4	8,0	12	24,0	—	—	26	52,0
	Toplam	18	36,0	3	6,0	7	14,0	22	44,0	—	—	50	100,0
(x ² =0,585, P=0,900 önemsiz)													
Madde37 Yiyecekleri kesmek için bıçak kullanır.	Kız	10	20,0	3	6,0	2	4,0	9	18,0	0	,0	24	48,0
	Erkek	10	20,0	2	4,0	2	4,0	11	22,0	1	2,0	26	52,0
	Toplam	20	40,0	5	10,0	4	8,0	20	40,0	1	2,0	50	100,0
(x ² =1,708, P=0,789 önemsiz)													
Madde38 Bardağı iki eliyle tutarak içer.	Kız	0	,0	—	—	4	8,0	20	40,0	—	—	24	48,0
	Erkek	2	4,0	—	—	7	14,0	17	34,0	—	—	26	52,0
	Toplam	2	4,0	—	—	11	22,0	37	74,0	—	—	50	100,0
(x ² =3,765, P=0,152 önemsiz)													
Madde39 İçecekleri pipet ya da kameşla içebilir.	Kız	0	,0	—	—	3	6,0	21	42,0	—	—	24	48,0
	Erkek	2	4,0	—	—	7	14,0	17	34,0	—	—	26	52,0
	Toplam	2	4,0	—	—	10	20,0	38	76,0	—	—	50	100,0
(x ² =4,760, P=0,093 önemsiz)													
Madde40 Bardağı bir eliyle tutarak içer.	Kız	0	,0	—	—	3	6,0	21	42,0	—	—	24	48,0
	Erkek	2	4,0	—	—	7	14,0	17	34,0	—	—	26	52,0
	Toplam	2	4,0	—	—	10	20,0	38	76,0	—	—	50	100,0
(x ² =4,760, P=0,093 önemsiz)													
Madde41 Sürahiden bardağa sıvıları boşaltabilir.	Kız	1	2,0	2	4,0	4	8,0	17	34,0	—	—	24	48,0
	Erkek	2	4,0	0	,0	7	14,0	17	34,0	—	—	26	52,0
	Toplam	3	6,0	2	4,0	11	22,0	34	68,0	—	—	50	100,0
(x ² =3,861, P=0,277 önemsiz)													

Tablo- 8’de Bolu ilindeki ZEÇ’ların cinsiyetlerine göre özbakım becerilerinin dağılımı görülmektedir. Madde-1 “Tuvalet becerisine sahiptir” ‘de kızlarda; %2 oranında gözlenmezken, %6 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %40 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %6 oranında gözlenmemekte, %18 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %28 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-2 “Ellerini yeterli biçimde yıkar” ‘de kızlarda; %8 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %6 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %34 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %2 oranında gözlenmemekte, %6

oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %14 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %30 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-3 “Yüzünü yeterli biçimde yıkar” ‘de kızlarda; %10 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %6 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %32 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %2 oranında gözlenmemekte, %6 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %14 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %30 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-4 “Ellerini ve yüzünü yeterli biçimde kurular” ‘de kızlarda; %10 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %6 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %32 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %2 oranında gözlenmemekte, %6 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %14 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %30 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-5 “Saçını yeterli biçimde tarar” ‘de kızlarda; %2 oranında gözlenmezken, %10 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %8 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %28 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %6 oranında gözlenmemekte, %10 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %12 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %24 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-6 “Mendili yeterli biçimde kullanır” ‘da kızlarda; %2 oranında gözlenmezken, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %12 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %30 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %4 oranında gözlenmemekte, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %14 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %30 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-7 “Dişlerini yeterli biçimde fırçalar” ‘de kızlarda; %10 oranında gözlenmezken, %14 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %6 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %18 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %14 oranında gözlenmemekte, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %12 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %22 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-8 “Saçlarını yeterli biçimde yıkayabilir” ‘de kızlarda; %40 oranında gözlenmezken, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %2 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %44 oranında gözlenmemekte, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %6 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-9 “Tırnaklarını temiz ve kısa tutabilir” ‘de kızlarda; %26 oranında gözlenmezken, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %4 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %14 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir.

Erkeklerde; %26 oranında gözlenmemekte, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %6 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %16 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-10 “Yeterli biçimde banyo yapabilir” ‘da kızlarda; %34 oranında gözlenmezken, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %8 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %50 oranında gözlenmemekte, %2 oranında periyodik olarak gözlenmektedir. Madde-11 “Kızlar adet döneminde nelerin gerekli olduğunu anlar” ‘de kızlarda; %34 oranında gözlenmezken, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %8 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %52 oranında gözlenmemektedir. Madde-12 “Adet döneminde özbakımını gerçekleştirebilir” ‘de kızlarda; %36 oranında gözlenmezken, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %8 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %52 oranında gözlenmemektedir. Madde-13 “Yeterli biçimde makyaj yapabilir” ‘de kızlarda; %46 oranında gözlenmezken, %2 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %52 oranında gözlenmemektedir. Madde-14 “Erkekler yeterli biçimde traş olabilir” ‘de kızlarda; %48 oranında gözlenmemektedir. Erkeklerde; %48 oranında gözlenmemekte, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %2 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-15 “Paltosunu çıkarır” ‘de kızlarda; %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %8 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %38 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %4 oranında gözlenmemekte, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %16 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %30 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-16 “Paltosunu giyer” ‘da kızlarda; %2 oranında gözlenmezken, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %8 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %36 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %6 oranında gözlenmemekte, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %16 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %28 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-17 “Hırka ,süveter gibi üst giysilerini çıkarır” ‘de kızlarda; %2 oranında gözlenmezken, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %8 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %36 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %6 oranında gözlenmemekte, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %14 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %30 oranında

gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-18 “Hırka ,stüveter gibi üst giysilerini giyer” ‘de kızlarda; %2 oranında gözlenmezken, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %8 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %34 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %6 oranında gözlenmemekte, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %16 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %28 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-19 “Ayakkabılarını çıkarır” ‘da kızlarda; %2 oranında gözlenmezken, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %8 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %36 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %2 oranında gözlenmemekte, %18 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %32 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-20 “Ayakkabılarını giyer” ‘de kızlarda; %6 oranında gözlenmezken, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %8 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %32 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %4 oranında gözlenmemekte, %18 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %30 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-21 “Çoraplarını çıkarır” ‘de kızlarda; %6 oranında gözlenmezken, %6 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %36 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %8 oranında gözlenmemekte, %14 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %30 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-22 “ Çoraplarını giyer” ‘de kızlarda; %10 oranında gözlenmezken, %6 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %32 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %8 oranında gözlenmemekte, %14 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %30 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-23 “Giysilerini ters yüz olması durumunda yüzüne çevirebilir” ‘de kızlarda; %8 oranında gözlenmezken, %6 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %12 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %22 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %10 oranında gözlenmemekte, %6 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %12 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %22 oranında gerçekleştiği gözlenmekte, %2 oranında gerileme görüldüğü gözlenmektedir. Madde-24 “Elbiselerini yeterli biçimde katlar” ‘de kızlarda; %8 oranında gözlenmezken, %8 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %14 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %18 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %18 oranında gözlenmemekte, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %8 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %20 oranında gerçekleştiği gözlenmekte, %2

oranında gerileme görüldüğü gözlenmektedir. Madde-25 “Fermuar açabilir” ‘de kızlarda; %4 oranında gözlenmezken, %8 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %8 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %28 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %6 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %14 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %32 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-26 “Fermuar kapatabilir” ‘da kızlarda; %12 oranında gözlenmezken, %10 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %6 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %20 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %4 oranında gözlenmemekte, %6 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %14 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %28 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-27 “Düğmeleri çözebilir” ‘de kızlarda; %8 oranında gözlenmezken, %6 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %10 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %24 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %8 oranında gözlenmemekte, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %14 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %28 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-28 “Düğmeleri ilikleyebilir” ‘de kızlarda; %8 oranında gözlenmezken, %6 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %12 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %22 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %8 oranında gözlenmemekte, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %14 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %28 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-29 “Kemer tokası açabilir” ‘da kızlarda; %22,4 oranında gözlenmezken, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %4,1 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %20,4 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %18,4 oranında gözlenmemekte, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %6,1 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %24,5 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-30 “Kemer tokası kapatabilir” ‘da kızlarda; %26 oranında gözlenmezken, %6 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %14 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %18 oranında gözlenmemekte, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %6 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %26 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-31 “Ayakkabı bağcıklarını çözebilir” ‘de kızlarda; %16 oranında gözlenmezken, %6 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %4 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %22 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir.

Erkeklerde; %22 oranında gözlenmemekte, %6 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %6 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %18 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-32 “Ayakkabı bağcıklarını bağlayabilir” ‘de kızlarda; %28 oranında gözlenmezken, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %14 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %28 oranında gözlenmemekte, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %4 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %16 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-33 “Bağımsız olarak giyinme-soyunma, el-yüz yıkama, tuvalet becerisi vb. kendine bakımı yapar” ‘de kızlarda; %6 oranında gözlenmezken, %6 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %6 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %30 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %4 oranında gözlenmemekte, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %14 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %30 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-34 “Kendi kendine yemek yiyebilir” de kızlarda; %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %10 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %36 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %4 oranında gözlenmemekte, %14 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %34 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-35 “Kaşığı yeterli biçimde kullanır” ‘de kızlarda; %10 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %38 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %4 oranında gözlenmemekte, %14 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %34 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-36 “Bıçak ve çatalı yeterli biçimde kullanır” ‘da kızlarda; %18 oranında gözlenmezken, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %6 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %20 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %18 oranında gözlenmemekte, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %8 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %24 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-37 “Yiyecekleri kesmek için bıçak kullanır” ‘de kızlarda; %20 oranında gözlenmezken, %6 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %4 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %18 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %20 oranında gözlenmemekte, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %4 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %22 oranında gerçekleştiği gözlenmekte, %2 oranında gerileme görüldüğü gözlenmektedir. Madde-38 “Bardağı iki eliyle tutarak içer” ‘de kızlarda; %8 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %40 oranında

gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %4 oranında gözlenmemekte, %14 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %34 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-39 “İçecekleri pipet ya da kamışla içebilir” ‘da kızlarda; %6 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %42 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %4 oranında gözlenmemekte, %14 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %34 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-40 “Bardağı bir eliyle tutarak içer” ‘da kızlarda; %6 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %42 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %4 oranında gözlenmemekte, %14 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %34 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-41 “Sürahiden bardağa sıvıları boşaltabilir” ‘de kızlarda; %2 oranında gözlenmezken, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %8 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %34 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %4 oranında gözlenmemekte, %14 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %34 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Tablo-8’deki madde-10 “Yeterli biçimde banyo yapabilir” ‘un, madde-11 “Kızlar adet döneminde nelerin gerekli olduğunu anlar” ‘in, 12 “Adet döneminde özbakımını gerçekleştirebilir” ‘nin P değeri önemli, diğer tüm P değerleri önemsiz bulunmuştur.

4.2.3. Ev içi becerilerinin dağılımı cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?

Bolu ilindeki çocukların cinsiyetlerine göre ev içi becerilerinin dağılımı Tablo-9’da görülmektedir.

Tablo-9 Bolu İlindeki Çocukların Cinsiyetlerine Göre Ev İçi Becerilerinin Dağılımı

Dağılımlar		gözlenmedi		Ortaya çıkmaya başladığı gözlendi		Periyodik olarak gözlendi		Gerçekleşti		Gerileme görüldü		Toplam	
Maddeler	Cinsiyet.	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%
Madde1.Basit işlerde sorumluluk üstlenebilir.	Kız	5	10,0	3	6,0	7	14,0	9	18,0	—	—	24	48,0
	Erkek	6	12,0	3	6,0	6	12,0	11	22,0	—	—	26	52,0
	Toplam	11	22,0	6	12,0	13	26,0	20	40,0	—	—	50	100,0
($\chi^2=0,288$, P=0,962 önemsiz)													
Madde2 Etkinlik başlatır.	Kız	9	18,0	3	6,0	6	12,0	6	12,0	—	—	24	48,0
	Erkek	9	18,0	5	10,0	4	8,0	8	16,0	—	—	26	52,0
	Toplam	18	36,0	8	16,0	10	20,0	14	28,0	—	—	50	100,0
($\chi^2=1,115$, P=0,744 önemsiz)													

Madde3 Yeterli biçimde toz alabilir.	Kız	6	12,0	5	10,0	4	8,0	9	18,0	—	—	24	48,0
	Erkek	7	14,0	6	12,0	4	8,0	9	18,0	—	—	26	52,0
	Toplam	13	26,0	11	22,0	8	16,0	18	36,0	—	—	50	100,0
(x ² =0,088, P=0,993 önemsiz)													
Madde4 Yeterli biçimde süpürge yapabilir.	Kız	13	26,0	2	4,0	3	6,0	6	12,0	—	—	24	48,0
	Erkek	14	28,0	2	4,0	2	4,0	8	16,0	—	—	26	52,0
	Toplam	27	54,0	4	8,0	5	10,0	14	28,0	—	—	50	100,0
(x ² =0,445, P=0,931 önemsiz)													
Madde5 Çalı süpürgesini kullanabilir.	Kız	14	28,0	2	4,0	3	6,0	5	10,0	—	—	24	48,0
	Erkek	14	28,0	2	4,0	1	2,0	9	18,0	—	—	26	52,0
	Toplam	28	56,0	4	8,0	4	8,0	14	28,0	—	—	50	100,0
(x ² =2,125, P=0,547 önemsiz)													
Madde6 Elektrik süpürgesini kullanabilir.	Kız	13	26,0	3	6,0	3	6,0	5	10,0	—	—	24	48,0
	Erkek	15	30,0	1	2,0	1	2,0	9	18,0	—	—	26	52,0
	Toplam	28	56,0	4	8,0	4	8,0	14	28,0	—	—	50	100,0
(x ² =3,315, P=0,346 önemsiz)													
Madde7 Yeterli biçimde mobilya cılası yapabilir.	Kız	22	44,0	—	—	—	—	2	4,0	0	,0	24	48,0
	Erkek	21	42,0	—	—	—	—	4	8,0	1	2,0	26	52,0
	Toplam	43	86,0	—	—	—	—	6	12,0	1	2,0	50	100,0
(x ² =2,009, P=0,366 önemsiz)													
Madde8 Yeterli biçimde ayakkabı cılası yapabilir.	Kız	17	34,0	4	8,0	0	,0	3	6,0	0	,0	24	48,0
	Erkek	17	34,0	2	4,0	1	2,0	5	10,0	1	2,0	26	52,0
	Toplam	34	68,0	6	12,0	1	2,0	8	16,0	1	2,0	50	100,0
(x ² =3,878, P=0,423 önemsiz)													
Madde9 Yardımla yatağını yapabilir.	Kız	14	28,0	2	4,0	3	6,0	5	10,0	—	—	24	48,0
	Erkek	18	36,0	0	,0	2	4,0	6	12,0	—	—	26	52,0
	Toplam	32	64,0	2	4,0	5	10,0	11	22,0	—	—	50	100,0
(x ² =3,486, P=0,323 önemsiz)													
Madde10 Bağımsız olarak yatağını yapabilir.	Kız	15	30,0	1	2,0	2	4,0	6	12,0	—	—	24	48,0
	Erkek	17	34,0	0	,0	1	2,0	8	16,0	—	—	26	52,0
	Toplam	32	64,0	1	2,0	3	6,0	14	28,0	—	—	50	100,0
(x ² =2,058, P=0,560 önemsiz)													
Madde11 Tabak gibi basit buluşıkları yıkayabilir.	Kız	13	26,0	2	4,0	0	,0	9	18,0	—	—	24	48,0
	Erkek	12	24,0	5	10,0	2	4,0	7	14,0	—	—	26	52,0
	Toplam	25	50,0	7	14,0	2	4,0	16	32,0	—	—	50	100,0
(x ² =4,312, P=0,230 önemsiz)													
Madde12 Tabak gibi basit buluşıkları kurulayabilir.	Kız	11	22,0	4	8,0	0	,0	9	18,0	—	—	24	48,0
	Erkek	12	24,0	5	10,0	2	4,0	7	14,0	—	—	26	52,0
	Toplam	23	46,0	9	18,0	2	4,0	16	32,0	—	—	50	100,0
(x ² =3,098, P=0,377 önemsiz)													
Madde13 Küçük elbiselerini uygun şekilde elinde yıkayabilir.	Kız	19	38,0	1	2,0	—	—	4	8,0	0	,0	24	48,0
	Erkek	20	40,0	1	2,0	—	—	4	8,0	1	2,0	26	52,0
	Toplam	39	78,0	2	4,0	—	—	8	16,0	1	2,0	50	100,0
(x ² =1,332, P=0,722 önemsiz)													

Madde14 Bulaşık makinesini kendi başına kullanabilir.	Kız	22	44,0	—	—	1	2,0	1	2,0	—	—	24	48,0
	Erkek	26	52,0	—	—	0	,0	0	,0	—	—	26	52,0
	Toplam	48	96,0	—	—	1	2,0	1	2,0	—	—	50	100,0
(x ² =3,026, P=0,220 önemsiz)													
Madde15 Basit şeylerin ütülenmesinde ütü doğru ve güvenli şekilde kullanabilir.	Kız	21	42,0	0	,0	—	—	3	6,0	—	—	24	48,0
	Erkek	23	46,0	1	2,0	—	—	2	4,0	—	—	26	52,0
	Toplam	44	88,0	1	2,0	—	—	5	10,0	—	—	50	100,0
(x ² =1,599, P=0,450 önemsiz)													
Madde16 Doğru bir biçimde masayı hazırlayabilir.	Kız	16	32,0	3	6,0	1	2,0	4	8,0	—	—	24	48,0
	Erkek	18	36,0	3	6,0	0	,0	5	10,0	—	—	26	52,0
	Toplam	34	68,0	6	12,0	1	2,0	9	18,0	—	—	50	100,0
(x ² =1,535, P=0,674 önemsiz)													
Madde17 Pişirme malzemelerini yeterli biçimde çırpabilir ve karıştırabilir.	Kız	16	32,0	3	6,0	1	2,0	4	8,0	—	—	24	48,0
	Erkek	21	42,0	1	2,0	0	,0	4	8,0	—	—	26	52,0
	Toplam	37	74,0	4	8,0	1	2,0	8	16,0	—	—	50	100,0
(x ² =3,031, P=0,387 önemsiz)													
Madde18. Oklava ya da merdaneyi amacına uygun kullanabilir.	Kız	23	46,0	—	—	—	—	1	2,0	—	—	24	48,0
	Erkek	25	50,0	—	—	—	—	1	2,0	—	—	26	52,0
	Toplam	48	96,0	—	—	—	—	2	4,0	—	—	50	100,0
(Fisher Kesin Ki-Kare, P=1,000 önemsiz)													
Madde19. Rende kullanabilir.	Kız	16	32,0	2	4,0	1	2,0	5	10,0	—	—	24	48,0
	Erkek	14	28,0	4	8,0	0	,0	8	16,0	—	—	26	52,0
	Toplam	30	60,0	6	12,0	1	2,0	13	26,0	—	—	50	100,0
(x ² =2,818, P=0,421 önemsiz)													
Madde20. Konserve açacağı kullanabilir.	Kız	22	44,0	—	—	1	2,0	1	2,0	—	—	24	48,0
	Erkek	23	46,0	—	—	1	2,0	2	4,0	—	—	26	52,0
	Toplam	45	90,0	—	—	2	4,0	3	6,0	—	—	50	100,0
(x ² =0,282, P=0,868 önemsiz)													
Madde21 Bıçağı güvenli olarak kullanabilir.	Kız	11	22,0	6	12,0	3	6,0	4	8,0	0	,0	24	48,0
	Erkek	10	20,0	6	12,0	0	,0	9	18,0	1	2,0	26	52,0
	Toplam	21	42,0	12	24,0	3	6,0	13	26,0	1	2,0	50	100,0
(x ² =7,486, P=0,112 önemsiz)													
Madde22 Bir şey sürmek için bıçağı kullanabilir.	Kız	11	22,0	6	12,0	3	6,0	4	8,0	0	,0	24	48,0
	Erkek	10	20,0	6	12,0	0	,0	9	18,0	1	2,0	26	52,0
	Toplam	21	42,0	12	24,0	3	6,0	13	26,0	1	2,0	50	100,0
(x ² =7,486, P=0,112 önemsiz)													
Madde23 Kesmek için bıçağı kullanabilir.	Kız	11	22,0	6	12,0	3	6,0	4	8,0	0	,0	24	48,0
	Erkek	10	20,0	6	12,0	0	,0	9	18,0	1	2,0	26	52,0
	Toplam	21	42,0	12	24,0	3	6,0	13	26,0	1	2,0	50	100,0
(x ² =7,486, P=0,112 önemsiz)													
Madde24 Soymak için bıçağı kullanabilir.	Kız	11	22,0	7	14,0	2	4,0	4	8,0	0	,0	24	48,0
	Erkek	12	24,0	4	8,0	0	,0	9	18,0	1	2,0	26	52,0
	Toplam	23	26,0	11	22,0	2	4,0	13	26,0	1	2,1	50	100,0
(x ² =6,925, P=0,140 önemsiz)													

Madde25 Kibriti güvenli olarak kullanabilir	Kız	17	34,7	2	4,1	—	—	4	8,2	—	—	23	46,9
	Erkek	17	34,7	3	6,1	—	—	6	12,2	—	—	26	53,1
	Toplam	34	69,4	5	10,2	—	—	10	20,4	—	—	49	100,0
$(\chi^2=0,420, P=0,810$ önemsiz)													
Madde26 Gaz ocağını güvenli yakabilir.	Kız	19	38,0	1	2,0	1	2,0	3	6,0	—	—	24	48,0
	Erkek	20	40,0	2	4,0	0	,0	4	8,0	—	—	26	52,0
	Toplam	39	78,0	3	6,0	1	2,0	7	14,0	—	—	50	100,0
$(\chi^2=1,815, P=0,612$ önemsiz)													
Madde27 Kullanımdan önce fişi prize takabilir ve düğmeyi açabilir.	Kız	15	30,0	4	8,0	0	,0	5	10,0	—	—	24	48,0
	Erkek	13	26,0	3	6,0	2	4,0	8	16,0	—	—	26	52,0
	Toplam	28	56,0	7	14,0	2	4,0	13	26,0	—	—	50	100,0
$(\chi^2=3,677, P=0,298$ önemsiz)													
Madde28 Kullanımdan sonra cihazın düğmesini kapatabilir fişi prizden çekebilir.	Kız	14	28,0	4	8,0	1	2,0	5	10,0	—	—	24	48,0
	Erkek	14	28,0	2	4,0	2	4,0	8	16,0	—	—	26	52,0
	Toplam	28	56,0	6	12,0	3	6,0	13	26,0	—	—	50	100,0
$(\chi^2=1,638, P=0,651$ önemsiz)													
Madde29 Elektrikli çaydanlık (kettle) kullanabilir.	Kız	22	44,0	1	2,0	—	—	1	2,0	—	—	24	48,0
	Erkek	25	50,0	0	,0	—	—	1	2,0	—	—	26	52,0
	Toplam	47	94,0	1	2,0	—	—	2	4,0	—	—	50	100,0
$(\chi^2=1,498, P=0,473$ önemsiz)													
Madde30 Elektrik sobasını kullanabilir.	Kız	20	40,0	1	2,0	—	—	3	6,0	—	—	24	48,0
	Erkek	20	40,0	0	,0	—	—	6	12,0	—	—	26	52,0
	Toplam	40	80,0	1	2,0	—	—	9	18,0	—	—	50	100,0
$(\chi^2=2,326, P=0,313$ önemsiz)													
Madde31 Sıcak şeyleri güvenli olarak eline alabilir.Örneğin; fırın eldiveni ya da elbeziyle.	Kız	18	36,0	2	4,0	1	2,0	3	6,0	—	—	24	48,0
	Erkek	17	34,0	1	2,0	1	2,0	7	14,0	—	—	26	52,0
	Toplam	35	70,0	3	6,0	2	4,0	10	20,0	—	—	50	100,0
$(\chi^2=1,934, P=0,586$ önemsiz)													
Madde32 Sıcak içecek hazırlar.	Kız	12	24,0	6	12,0	0	,0	6	12,0	—	—	24	48,0
	Erkek	12	24,0	3	6,0	1	2,0	10	20,0	—	—	26	52,0
	Toplam	24	48,0	9	18,0	1	2,0	16	32,0	—	—	50	100,0
$(\chi^2=3,336, P=0,343$ önemsiz)													
Madde33 Ocağın üstünde çorba vb. ısıtabilir.	Kız	16	32,0	3	6,0	2	4,0	3	6,0	—	—	24	48,0
	Erkek	16	32,0	1	2,0	0	,0	8	16,0	—	—	26	52,0
	Toplam	32	64,0	4	8,0	2	4,0	11	22,0	—	—	50	100,0
$(\chi^2=7,484, P=0,112$ önemsiz)													
Madde34 Sandviç hazırlayabilir.	Kız	18	36,0	2	4,0	—	—	4	8,0	—	—	24	48,0
	Erkek	16	32,0	3	6,0	—	—	7	14,0	—	—	26	52,0
	Toplam	34	68,0	5	10,0	—	—	11	22,0	—	—	50	100,0
$(\chi^2=1,068, P=0,586$ önemsiz)													

Madde35 Haşlanmış yumurta,tost vb. basit yemekleri hazırlayabilir.	Kız	17	34,0	2	4,0	1	2,0	4	8,0	—	—	24	48,0
	Erkek	16	32,0	4	8,0	0	,0	6	12,0	—	—	26	52,0
	Toplam	33	66,0	6	12,0	1	2,0	10	20,0	—	—	50	100,0
$(\chi^2=2,419, P=0,490$ önemsiz)													
Madde36 Sıralı resim kartlarından oluşan basit yemek tariflerini uygulayabilir.	Kız	23	46,9	—	—	—	—	0	,0	—	—	23	46,9
	Erkek	25	51,0	—	—	—	—	1	2,0	—	—	26	53,1
	Toplam	48	98,0	—	—	—	—	1	2,0	—	—	49	100,0
$(\text{Fisher Kesin Ki-Kare}, P=1,000$ önemsiz)													

Tablo- 9’da Bolu ilindeki ZEÇ’ların cinsiyetlerine göre ev içi becerilerinin dağılımı görülmektedir. Madde-1 “Basit işlerde sorumluluk üstlenebilir” ‘de kızlarda; %10 oranında gözlenmezken, %6 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %14 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %18 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %12 oranında gözlenmemekte, %6 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %12 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %22 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-2 “Etkinlik başlatır” ‘de kızlarda; %18 oranında gözlenmezken, %6 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %12 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %12 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %18 oranında gözlenmemekte, %10 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %8 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %16 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-3 “Yeterli biçimde toz alabilir” ‘de kızlarda; %12 oranında gözlenmezken, %10 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %8 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %18 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %14 oranında gözlenmemekte, %12 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %8 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %18 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-4 “Yeterli biçimde süpürge yapabilir” ‘de kızlarda; %26 oranında gözlenmezken, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %6 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %12 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %28 oranında gözlenmemekte, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %4 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %16 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-5 “Çalı süpürgesini kullanabilir” ‘de kızlarda; %28 oranında gözlenmezken, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %6 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %10 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %28 oranında gözlenmemekte, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %18 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir.

Madde-6 “Elektrik süpürGESini kullanabilir” ‘de kızlarda; %26 oranında gözlenmezken, %6 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %6 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %10 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %30 oranında gözlenmemekte, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %18 oranında gerçekleştiğı gözlenmektedir. Madde-7 “Yeterli biçimde mobilya cilası yapabilir” ‘de kızlarda; %44 oranında gözlenmezken, %4 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir Erkeklerde; %42 oranında gözlenmemekte, %8 oranında gerçekleştiğı gözlenmekte, %2 oranında gerileme görüldüğü gözlenmektedir. Madde-8 “Yeterli biçimde ayakkabı cilası yapabilir” ‘de kızlarda; %34 oranında gözlenmezken, %8 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %6 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %34 oranında gözlenmemekte, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %10 oranında gerçekleştiğı gözlenmekte, %2 oranında gerileme görüldüğü gözlenmektedir. Madde-9 “Yardımla yatağını yapabilir” ‘de kızlarda; %28 oranında gözlenmezken, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %6 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %10 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %36 oranında gözlenmemekte, %4 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %12 oranında gerçekleştiğı gözlenmektedir. Madde-10 “Bağımsız olarak yatağını yapabilir” ‘de kızlarda; %30 oranında gözlenmezken, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %4 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %12 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %34 oranında gözlenmemekte, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %16 oranında gerçekleştiğı gözlenmektedir. Madde-11 “Tabak gibi basit bulaşıkları yıkayabilir” ‘de kızlarda; %26 oranında gözlenmezken, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %18 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %14 oranında gözlenmemekte, %10 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %4 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %14 oranında gerçekleştiğı gözlenmektedir. Madde-12 “Tabak gibi basit bulaşıkları kurulayabilir” ‘de kızlarda; %22 oranında gözlenmezken, %8 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %18 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %24 oranında gözlenmemekte, %10 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %4 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %14 oranında gerçekleştiğı gözlenmektedir.

Madde-13 “Küçük elbiselerini uygun şekilde elinde yıkayabilir” ‘de kızlarda; %38 oranında gözlenmezken, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %8 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %40 oranında gözlenmemekte, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %8 oranında gerçekleştiği gözlenmekte, %2 oranında gerileme görüldüğü gözlenmektedir. Madde-14 “Bulaşık makinesini kendi başına kullanabilir” ‘de kızlarda; %44 oranında gözlenmezken, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %2 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %52 oranında gözlenmemektedir. Madde-15 “Basit şeylerin ütülenmesinde ütüyi doğru ve güvenli şekilde kullanabilir” ‘de kızlarda; %42 oranında gözlenmezken, %6 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %46 oranında gözlenmemekte, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %4 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-16 “Doğru bir biçimde masayı hazırlayabilir” ‘de kızlarda; %32 oranında gözlenmezken, %6 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %8 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %36 oranında gözlenmemekte, %6 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %10 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-17 “Pişirme malzemelerini yeterli biçimde çırpabilir ve karıştırabilir” ‘de kızlarda; %32 oranında gözlenmezken, %6 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %8 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %42 oranında gözlenmemekte, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %8 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-18 “Oklava ya da merdaneyi amacına uygun kullanabilir” ‘de kızlarda; %46 oranında gözlenmezken, %2 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %50 oranında gözlenmemekte, %2 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-19 “Rende kullanabilir” ‘de kızlarda; %32 oranında gözlenmezken, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %10 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %28 oranında gözlenmemekte, %8 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %16 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-20 “Konserve açacağını kullanabilir” ‘de kızlarda; %44 oranında gözlenmezken, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %2 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %46 oranında gözlenmemekte, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %4 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-21 “Bıçağı güvenli olarak kullanabilir” ‘de kızlarda; %22 oranında

gözlenmezken, %12 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %6 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %8 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %20 oranında gözlenmemekte, %12 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %18 oranında gerçekleştiği gözlenmekte, %2 oranında gerileme görülmektedir. Madde-22 “Bir şey sürmek için bıçağı kullanabilir” ‘de kızlarda; %22 oranında gözlenmezken, %12 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %6 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %8 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %20 oranında gözlenmemekte, %12 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %18 oranında gerçekleştiği gözlenmekte, %2 oranında gerileme görüldüğü gözlenmektedir. Madde-23 “Kesmek için bıçağı kullanabilir” ‘de kızlarda; %22 oranında gözlenmezken, %12 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %6 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %8 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %20 oranında gözlenmemekte, %12 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %18 oranında gerçekleştiği gözlenmekte, %2 oranında gerileme görüldüğü gözlenmektedir. Madde-24 “Soymak için bıçağı kullanabilir” ‘de kızlarda; %22 oranında gözlenmezken, %14 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %4 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %8 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %24 oranında gözlenmemekte, %8 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %18 oranında gerçekleştiği gözlenmekte, %2 oranında gerileme görüldüğü gözlenmektedir. Madde-25 “Kibriti güvenli olarak kullanabilir” ‘de kızlarda; %34,7 oranında gözlenmezken, %4,1 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %8,2 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %34,7 oranında gözlenmemekte, %6,1 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %12,2 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-26 “Gaz ocağını güvenle yakabilir” ‘da kızlarda; %38 oranında gözlenmezken, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %6 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %40 oranında gözlenmemekte, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %8 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-27 “Kullanımdan önce fişi prize takabilir ve düğmeyi açabilir” ‘de kızlarda; %30 oranında gözlenmezken, %8 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %10 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %26 oranında gözlenmemekte, %6 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %4 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %16 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-

28 “Kullanımdan sonra cihazın düğmesini kapatabilir, fişi prizden çekebilir” ‘de kızlarda; %28 oranında gözlenmezken, %8 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %10 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %28 oranında gözlenmemekte, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %4 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %16 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-29 “Elektrikli çaydanlık (kettle) kullanabilir” ‘de kızlarda; %44 oranında gözlenmezken, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %2 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %50 oranında gözlenmemekte, %2 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-30 “Elektrik sobasını kullanabilir” ‘de kızlarda; %40 oranında gözlenmezken, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %6 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %40 oranında gözlenmemekte, %12 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-31 “Sıcak şeyleri güvenli olarak eline alabilir Örn; fırın eldiveni vb.” ‘de kızlarda; %36 oranında gözlenmezken, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %6 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %34 oranında gözlenmemekte, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %14 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-32 “Sıcak içecek hazırlar” ‘de kızlarda; %24 oranında gözlenmezken, %12 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %12 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %24 oranında gözlenmemekte, %6 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %20 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-33 “Ocağın üstünde çorba vb. ısıtabilir” ‘de kızlarda; %32 oranında gözlenmezken, %6 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %4 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %6 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %32 oranında gözlenmemekte, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %16 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-34 “Sandviç hazırlayabilir” ‘de kızlarda; %36 oranında gözlenmezken, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %8 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %32 oranında gözlenmemekte, %6 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %14 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-35 “Haşlanmış yumurta, tost vb. basit yemekleri hazırlayabilir” ‘de kızlarda; %34 oranında gözlenmezken, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %2 oranında

periyodik olarak gözlenmekte, %8 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %32 oranında gözlenmemekte, %8 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %12 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-36 “Sıralı resim kartlarından oluşan basit yemek tariflerini uygulayabilir ” ‘da kızlarda; %46,9 oranında gözlenmemektedir. Erkeklerde; %51 oranında gözlenmemekte, %2 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Yapılan ki-kare istatistiksel analiz sonucu Tablo-9’daki tüm P değerleri önemsiz bulunmuştur.

4.2.4. Topluma ilişkin bilgileri içeren becerilerinin dağılımı cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?

Bolu ilindeki çocukların cinsiyetlerine göre topluma ilişkin bilgileri içeren becerilerinin dağılımı Tablo-10’da görülmektedir.

Tablo-10 Bolu İlindeki Çocukların Cinsiyetlerine Göre Topluma İlişkin Bilgileri İçeren Becerilerinin Dağılımı

Dağılımlar	Cinsiyet.	gözlenmedi		Ortaya çıkmaya başladığı gözlemlendi		Periyodik olarak gözlemlendi		Gerçekleşti		Gerileme görüldü		Toplam	
		S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%
Madde1 Doğru ve anlaşılır şekilde adını söyleyebilir ve yazabilir.	Kız	16	32,0	3	6,0	2	4,0	3	6,0	—	—	24	48,0
	Erkek	15	30,0	2	4,0	3	6,0	6	12,0	—	—	26	52,0
	Toplam	31	62,0	5	10,0	5	10,0	9	18,0	—	—	50	100,0
(x ² =1,374, P=0,712 önemsiz)													
Madde2 Doğru ve anlaşılır şekilde adresini söyleyebilir ve yazabilir.	Kız	16	32,0	3	6,0	2	4,0	3	6,0	—	—	24	48,0
	Erkek	17	34,0	2	4,0	2	4,0	5	10,0	—	—	26	52,0
	Toplam	33	66,0	5	10,0	4	8,0	8	16,0	—	—	50	100,0
(x ² =0,657, P=0,883 önemsiz)													
Madde3 Doğru ve anlaşılır şekilde telefon numarasını söyleyebilir ve yazabilir.	Kız	16	32,0	3	6,0	2	4,0	3	6,0	—	—	24	48,0
	Erkek	18	36,0	1	2,0	2	4,0	5	10,0	—	—	26	52,0
	Toplam	34	68,0	4	8,0	4	8,0	8	16,0	—	—	50	100,0
(x ² =1,590, P=0,662 önemsiz)													
Madde4 Doğru ve anlaşılır şekilde okulun adını söyleyebilir ve yazabilir.	Kız	16	32,0	3	6,0	2	4,0	3	6,0	—	—	24	48,0
	Erkek	18	36,0	1	2,0	2	4,0	5	10,0	—	—	26	52,0
	Toplam	34	68,0	4	8,0	4	8,0	8	16,0	—	—	50	100,0
(x ² =1,590, P=0,662 önemsiz)													
Madde5 Kaybolduğunda yardım isteyebilir.	Kız	17	34,0	1	2,0	2	4,0	4	8,0	—	—	24	48,0
	Erkek	18	36,0	0	,0	1	2,0	7	14,0	—	—	26	52,0
	Toplam	35	70,0	1	2,0	3	6,0	11	22,0	—	—	50	100,0
(x ² =2,503, P=0,475 önemsiz)													

Madde6 Aşağıdaki kelime ve sembolleri tanıyabilir ve anlayabilir.	Kız	18	36,0	3	6,0	-	-	3	6,0	-	-	24	48,0
	Erkek	21	42,0	2	4,0	-	-	3	6,0	-	-	26	52,0
	Toplam	39	78,0	5	10,0	-	-	6	12,0	-	-	50	100,0
$(\chi^2=0,352, P=0,838$ önemsiz)													
Madde7 Ev telefonunu gözetimle ve yardımla kullanabilir.	Kız	16	32,0	3	6,0	4	8,0	1	2,0	-	-	24	48,0
	Erkek	19	38,0	1	2,0	1	2,0	5	10,0	-	-	26	52,0
	Toplam	35	70,0	4	8,0	5	10,0	6	12,0	-	-	50	100,0
$(\chi^2=6,062, P=0,109$ önemsiz)													
Madde8 Ev telefonunu yardımsız, gözetimsiz kullanabilir.	Kız	22	44,0	0	,0	-	-	2	4,0	-	-	24	48,0
	Erkek	24	48,0	1	2,0	-	-	1	2,0	-	-	26	52,0
	Toplam	46	92,0	1	2,0	-	-	3	6,0	-	-	50	100,0
$(\chi^2=1,733, P=0,420$ önemsiz)													
Madde9 Umumi telefonu gözetimle ve yardımla kullanabilir.	Kız	21	42,9	0	,0	-	-	2	4,1	-	-	23	46,9
	Erkek	21	42,9	1	2,0	-	-	4	8,2	-	-	26	53,1
	Toplam	42	85,7	1	2,0	-	-	6	12,2	-	-	49	100,0
$(\chi^2=1,882, P=0,390$ önemsiz)													
Madde10 Umumi telefonu yardımsız, gözetimsiz kullanabilir.	Kız	22	44,0	0	,0	-	-	2	4,0	-	-	24	48,0
	Erkek	24	48,0	1	2,0	-	-	1	2,0	-	-	26	52,0
	Toplam	46	92,0	1	2,0	-	-	3	6,0	-	-	50	100,0
$(\chi^2=1,733, P=0,420$ önemsiz)													
Madde11 Telefondaki değişik tonların anlamını bilir (meşgul ton, arıza tonu vb.).	Kız	22	44,0	0	,0	-	-	2	4,0	-	-	24	48,0
	Erkek	23	46,0	1	2,0	-	-	2	4,0	-	-	26	52,0
	Toplam	45	90,0	1	2,0	-	-	4	8,0	-	-	50	100,0
$(\chi^2=1,328, P=0,515$ önemsiz)													
Madde12 Tehlike anında 155'in kullanılacağını bilir.	Kız	22	44,0	-	-	-	-	2	4,0	-	-	24	48,0
	Erkek	23	46,0	-	-	-	-	3	6,0	-	-	26	52,0
	Toplam	45	90,0	-	-	-	-	5	10,0	-	-	50	100,0
(Fisher Kesin Ki-Kare, $P=1,000$ önemsiz)													
Madde13 Okul dışında kabul edilir biçimde kontrollü bir güven ile davranır.	Kız	18	36,0	1	2,0	2	4,0	3	6,0	-	-	24	48,0
	Erkek	21	42,0	2	4,0	0	,0	3	6,0	-	-	26	52,0
	Toplam	39	78,0	3	6,0	2	4,0	6	12,0	-	-	50	100,0
$(\chi^2=3,263, P=0,353$ önemsiz)													
Madde14 Yaya geçidini doğru biçimde kullanır. Yaya geçidinde yü.	Kız	17	34,0	1	2,0	1	2,0	4	8,0	1	2,0	24	48,0
	Erkek	15	30,0	1	2,0	1	2,0	9	18,0	0	,0	26	52,0
	Toplam	32	64,0	2	4,0	2	4,0	13	26,0	1	2,0	50	100,0
$(\chi^2=3,405, P=0,492$ önemsiz)													
Madde15 Yaya geçidini tanır.	Kız	17	34,0	1	2,0	1	2,0	4	8,0	1	2,0	24	48,0
	Erkek	16	32,0	0	,0	1	2,0	9	18,0	0	,0	26	52,0
	Toplam	33	66,0	1	2,0	2	4,0	13	26,0	1	2,0	50	100,0
$(\chi^2=4,696, P=0,320$ önemsiz)													
Madde16 Basit yol güvenliğini anlar.	Kız	17	34,0	1	2,0	1	2,0	4	8,0	1	2,0	24	48,0
	Erkek	15	30,0	0	,0	1	2,0	10	20,0	0	,0	26	52,0
	Toplam	32	64,0	1	2,0	2	4,0	14	28,0	1	2,0	50	100,0
$(\chi^2=5,474, P=0,242$ önemsiz)													

Madde17 Trafik ışıklarının anlamını bilir.	Kız	12	24,0	4	8,0	1	2,0	6	12,0	1	2,0	24	48,0
	Erkek	12	24,0	3	6,0	1	2,0	10	20,0	0	,0	26	52,0
	Toplam	24	48,0	7	14,0	2	4,0	16	32,0	1	2,0	50	100,0
(x ² =2,460, P=0,652 önemsiz)													
Madde18 Okula tek başına yürüyerek gidebilir.	Kız	22	44,0	–	–	1	2,0	1	2,0	–	–	24	48,0
	Erkek	19	38,0	–	–	0	,0	7	14,0	–	–	26	52,0
	Toplam	41	82,0	–	–	1	2,0	8	16,0	–	–	50	100,0
(x ² =6,588, P=0,037 önemli)													
Madde19 Okula tek başına toplu taşıma araçlarını kullanarak gidebilir.	Kız	14	28,0	1	2,0	4	8,0	5	10,0	–	–	24	48,0
	Erkek	18	36,0	0	,0	0	,0	8	16,0	–	–	26	52,0
	Toplam	32	64,0	1	2,0	4	8,0	13	26,0	–	–	50	100,0
(x ² =8,051, P=0,045 önemli)													
Madde20 Okul çevresindeki belirli yerleri tanıyabilir.	Kız	8	16,0	5	10,0	6	12,0	5	10,0	–	–	24	48,0
	Erkek	12	24,0	1	2,0	4	8,0	9	18,0	–	–	26	52,0
	Toplam	20	40,0	6	12,0	10	20,0	14	28,0	–	–	50	100,0
(x ² =5,198, P=0,158 önemsiz)													
Madde21 Okul çevresindeki dükkan vb. yerlere gidecek kadar bağımsız hareket e.	Kız	15	30,0	3	6,0	4	8,0	2	4,0	–	–	24	48,0
	Erkek	19	38,0	0	,0	2	4,0	5	10,0	–	–	26	52,0
	Toplam	34	68,0	3	6,0	6	12,0	7	14,0	–	–	50	100,0
(x ² =6,558, P=0,087 önemsiz)													
Madde22 Okulda yeterince bağımsız hareket eder.	Kız	4	8,0	3	6,0	6	12,0	11	22,0	–	–	24	48,0
	Erkek	2	4,0	2	4,0	10	20,0	12	24,0	–	–	26	52,0
	Toplam	6	12,0	5	10,0	16	32,0	23	46,0	–	–	50	100,0
(x ² =1,855, P=0,603 önemsiz)													
Madde23 Basit alışverişi tek başına yapabilir. İsteğe bulunabilir.	Kız	16	32,0	4	8,0	1	2,0	3	6,0	–	–	24	48,0
	Erkek	19	38,0	1	2,0	0	,0	6	12,0	–	–	26	52,0
	Toplam	35	70,0	5	10,0	1	2,0	9	18,0	–	–	50	100,0
(x ² =4,511, P=0,211 önemsiz)													
Madde24 Hesabı ödeyebilir.	Kız	19	38,0	2	4,0	–	–	3	6,0	–	–	24	48,0
	Erkek	20	40,0	1	2,0	–	–	5	10,0	–	–	26	52,0
	Toplam	39	78,0	3	6,0	–	–	8	16,0	–	–	50	100,0
(x ² =0,791, P=0,673 önemsiz)													
Madde25 Umumi tuvaleti güvenli bir biçimde kullanabilir.	Kız	13	26,0	2	4,0	4	8,0	5	10,0	–	–	24	48,0
	Erkek	18	36,0	0	,0	3	6,0	5	10,0	–	–	26	52,0
	Toplam	31	62,0	2	4,0	7	14,0	10	20,0	–	–	50	100,0
(x ² =3,646, P=0,302 önemsiz)													

Tablo- 10’da Bolu ilindeki ZEÇ’ların cinsiyetlerine göre topluma ilişkin bilgileri içeren becerilerinin dağılımı görülmektedir. Madde-1 “Doğru ve anlaşılır şekilde adını söyleyebilir ve yazabilir” ‘de kızlarda; %32 oranında gözlenmezken, %6 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %4 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %6 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %30

oranında gözlenmemekte, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %6 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %12 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-2 “Doğru ve anlaşılır şekilde adresini söyleyebilir ve yazabilir” ‘de kızlarda; %32 oranında gözlenmezken, %6 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %4 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %6 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %34 oranında gözlenmemekte, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %4 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %10 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-3 “Doğru ve anlaşılır şekilde telefon numarasını söyleyebilir ve yazabilir” ‘de kızlarda; %32 oranında gözlenmezken, %6 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %4 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %6 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %36 oranında gözlenmemekte, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %4 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %10 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-4 “Doğru ve anlaşılır şekilde okulun adını söyleyebilir ve yazabilir” ‘de kızlarda; %32 oranında gözlenmezken, %6 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %4 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %6 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %36 oranında gözlenmemekte, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %4 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %10 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-5 “Kaybolduğunda yardım isteyebilir” ‘de kızlarda; %34 oranında gözlenmezken, %2 otaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %4 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %8 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %36 oranında gözlenmemekte, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %14 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-6 “Aşağıdaki sembolleri tanıyabilir ve anlayabilir bayanlar, baylar, bekle, tehlike vb.” ‘da kızlarda; %36 oranında gözlenmezken, %6 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %6 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %42 oranında gözlenmemekte, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %6 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-7 “Ev telefonunu yardımla ve gözetimle kullanabilir” ‘de kızlarda; %32 oranında gözlenmezken, %6 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %8 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %2 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %38 oranında gözlenmemekte, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %10 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-8 “Ev telefonunu yardımsız ve gözetimsiz kullanabilir” ‘de kızlarda; %44 oranında

gözlenmemekte, %4 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %48 oranında gözlenmemekte, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %2 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-9 “Umumi telefonu yardımla ve gözetimle kullanabilir” ‘de kızlarda; %42,9 oranında gözlenmemekte, %4,1 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %42,9 oranında gözlenmemekte, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %8,2 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-10 “Umumi telefonu yardımsız ve gözetimsiz kullanabilir” ‘de kızlarda; %44 oranında gözlenmemekte, %4 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %48 oranında gözlenmemekte, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %2 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-11“ Telefondaki değişik tonların anlamını bilir (meşgul ton, arıza tonu vb.).” ‘de kızlarda; %44 oranında gözlenmemekte, %4 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %46 oranında gözlenmemekte, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %4 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-12 “Tehlike anında 155’in kullanılacağını bilir” ‘de kızlarda; %44 oranında gözlenmemekte, %4 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %46 oranında gözlenmemekte, %6 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-13 “Okul dışında kabul edilir biçimde kontrollü bir güven ile davranır.” ‘de kızlarda; %36 oranında gözlenmezken, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %4 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %6 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %42 oranında gözlenmemekte, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %6 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-14 “Yaya geçidini doğru biçimde kullanır,Yaya geçidinde yürür.” ‘de kızlarda; %34 oranında gözlenmezken, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %8 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmekte, %2 oranında gerileme görüldüğü gözlenmektedir. Erkeklerde; %30 oranında gözlenmemekte, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %18 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-15 “Yaya geçidini tanır.” ‘de kızlarda; %34 oranında gözlenmezken, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %8 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmekte, %2 oranında gerileme görüldüğü gözlenmektedir. Erkeklerde; %32 oranında gözlenmemekte, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %18 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-16 “Basit yol güvenliğini anlar.” ‘da kızlarda; %34 oranında gözlenmezken,

%2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %8 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmekte, %2 oranında gerileme görüldüğü gözlenmektedir. Erkeklerde; %30 oranında gözlenmemekte, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %20 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-17 “Trafik ışıklarının anlamını bilir.” ‘de kızlarda; %24 oranında gözlenmezken, %8 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %12 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmekte, %2 oranında gerileme görüldüğü gözlenmektedir. Erkeklerde; %24 oranında gözlenmemekte, %6 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %20 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-18 “Okula tek başına yürüyerek gidebilir.” ‘de kızlarda; %44 oranında gözlenmezken, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %2 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %38 oranında gözlenmemekte, %14 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-19 “Okula tek başına toplu taşıma araçlarını kullanarak gidebilir.” ‘de kızlarda; %28 oranında gözlenmezken, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %8 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %10 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %36 oranında gözlenmemekte, %16 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-20 “okul çevresindeki belirli yerleri tanıyabilir.” ‘de kızlarda; %16 oranında gözlenmezken, %10 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %12 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %10 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %24 oranında gözlenmemekte, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %8 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %18 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-21 “Okul çevresindeki dükkan vb. yerlere gidecek kadar bağımsız hareket eder.” ‘de kızlarda; %30 oranında gözlenmezken, %6 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %8 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %4 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %38 oranında gözlenmemekte, %4 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %10 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-22 “Okulda yeterince bağımsız hareket eder.” ‘de kızlarda; %8 oranında gözlenmezken, %6 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %12 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %22 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %4 oranında gözlenmemekte, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %20 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %24 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-23 “Basit alışverişi tek başına yapabilir. İstekte

bulunabilir.” ‘de kızlarda; %32 oranında gözlenmezken, %8 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %2 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %6 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %38 oranında gözlenmemekte, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %12 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-24 “Hesabı ödeyebilir.” ‘de kızlarda; %38 oranında gözlenmezken, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %6 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %40 oranında gözlenmemekte, %2 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %10 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Madde-25 “Umumi tuvaleti güvenli bir biçimde kullanabilir.” ‘de kızlarda; %26 oranında gözlenmezken, %4 oranında ortaya çıkmaya başladığı gözlenmekte, %8 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %10 oranında gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. Erkeklerde; %36 oranında gözlenmemekte, %6 oranında periyodik olarak gözlenmekte, %10 oranında gerçekleştiği gözlenmektedir. Yapılan ki-kare istatistiksel analiz sonucu Tablo-10’daki, madde-18 “Okula tek başına yürüyerek gidebilir” ‘in, madde-19 “Okula tek başına toplu taşıma araçlarını kullanarak gidebilir” ‘un P değeri önemli, diğer tüm P değerleri önemsiz bulunmuştur.

Araştırma kapsamına alınan çocukların çok az bir bölümü (%99’u almamış, %1’i almış) erken çocukluk eğitimi aldığı için; yine çocukların çok az bir bölümü (%99’u katılmamış, %2’si katılmış) sosyal etkinliğe katıldığı için bu konularda analiz yapılamamıştır.

Araştırma kapsamına alınan anne ve babaların büyük bir bölümünün eğitim düzeyi düşük (annelerin %84,8’i ilköğretim, %11,1’i lise, %4’ü üniversite; babaların %71,1’i ilköğretim, %17,2’si lise, %9,1’i üniversite, %2’si yüksek lisans ve doktora mezunu) olduğu için; yine anne babaların sosyo-ekonomik düzeyi düşük (annelerin %89,9’unun geliri yok, %4’ü askeri ücret, %5,1’i 501-750 milyon geliri var, babaların, %33,3’ü askeri ücret, %36,4’ünün 301-500 milyon, %15,2’sinin 501-750 milyon geliri var) olduğu için bu konularda da analiz yapılamamıştır.

BÖLÜM-V

5. TARTIŞMA

Bu araştırmanın amacı Bolu ilindeki resmi kurumlara devam eden orta düzeyde zihinsel öğrenme yetersizliği olan çocukların sosyal gelişim özelliklerini ve sosyal gelişim özelliklerinin çeşitli değişkenler açısından farklılaşıp farklılaşmadığını değerlendirmektir. Bu araştırmanın sonuçlarına göre:

Bolu ilindeki orta düzeyde zihinsel öğrenme yetersizliği olan çocukların yaş gruplarına göre sosyal gelişim özelliklerinin dağılımları Tablo-3, Tablo-4, Tablo-5, Tablo-6’da görülmektedir.

Bolu ilindeki çocukları yaş gruplarına göre kendi içinde değerlendirdiğimizde, (Tablo-3)’de bireylerarası sosyal becerilerin dağılımına baktığımızda; Sevmeye karşı olumlu tepkide bulunma, bildik insanlara tanıma tepkisi gösterme, diğer çocuklarla ortaklaşa oynama, kendinden emin olma, oldukça kararlı olma, basit grup oyunlarına katılmaya hazır olma becerilerinde 6-12 yaş grubu, 13-18 yaş grubuna göre bu becerileri en yüksek oranda gerçekleştirirken, 13-18 yaş grubu çocukların daha az gerçekleştirdiği görülmektedir. Tek başına yapı inşa oyunları oynama becerisini her iki grupta aynı oranda gerçekleşmektedir. Genellikle işbirliği yapma, uzun bir süre konsantrasyonunu koruyabilme, görünüşünden hoşlanma ve gurur duyma becerilerini 13-18 yaş grubu , 6-12 yaş grubuna göre daha yüksek oranda gerçekleştirmektedir. Tek başına yapı inşa oyunları oynama, uzun bir süre konsantrasyonunu koruyabilme, görünüşünden hoşlanma ve gurur duyma, kendinden emin olma, oldukça kararlı olma becerileri önemli oranlarda her iki grupta da hiç gözlenmemektedir.

Sevmeye karşı olumlu tepkide bulunma, bildik insanlara tanıma tepkisi gösterme, genellikle mutlu olma, diğer çocuklarla ortaklaşa oynama, kendinden emin olma, oldukça kararlı olma, basit grup oyunlarına katılmaya hazır olma gibi sosyal becerilerin 6-12 yaşta daha yüksek oranlarda gerçekleştiğinin gözlenmesi, 13-18 yaş

grubu çocukların ergenlik dönemi sorunları yaşamaları ve oyun çağının sona erip yeni bir döneme girmeleriyle açıklanabilir.

Eratay (1997)'in araştırmasına göre kendi kendini yönetme, ilgiler, bireylerarası sosyal ilişkilerde 10 yaşa kadar ilerleme görüldüğü, 11,12, 13 yaşlarda fazla gelişme göstermedikleri bulunmuştur. Araştırmanın bulguları, Eratay (1997)'in çalışmalarını destekler niteliktedir.

Gresham,1986; Lorsan ve Gerber ,19787 çalışmalarında orta derecede zihinsel engelli adölesanların sosyal bilgiyi kazanmalarında ve sosyal becerileri ortaya koymalarında güçlükleri olması nedeniyle akranları ile uygun ilişkiler kurabilmelerinin güçleştiğini bulmuşlardır. 13-18 yaş grubu çocuklar bu dönemin sorunları nedeniyle bireylerarası sosyal becerilerde geri olabilirler.

Tek başına yapı inşa oyunları oynamanın, her iki yaş grubunda da eşit oranda gerçekleştiğinin gözlenmesi, her iki gruptaki çocuklarda da eşit oranda hiç gözlenmemesi, bu çocukların bağımsız hareket etme davranışlarının yetersiz olmasıyla, yapı inşa oyunlarının zihinsel gelişimi ileri düzeyde olan çocuklarda daha belirgin görülmesiyle ve bu çocukların yapı inşa oyuncaklarına sahip olmamasıyla açıklanabilir.

Uzun bir süre konsantrasyonunu koruyabilmenin her iki grupta da düşük oranda gerçekleştiğinin gözlenmesi zihinsel engelli çocukların dikkat sürelerinin kısa ve dağınık olmasına bağlanabilir.

Guralnik ve Weinhouse (1984), yaptıkları bir dizi araştırmada normal gelişim gösteren çocuklarla engelli okul öncesi çocukları karşılaştırmışlar ve engelli çocukların akranlarıyla daha az sıklıkta etkileşimde bulunduklarını, akranlarına karşı sosyal girişimlerde daha az başarılı olduklarını, etkileşimlerde daha az sıklıkta liderlik yaptıklarını ve daha az arkadaşlık geliştirdiklerini bulmuşlardır. Zihin engelli bireylerin bireyler arası sosyal becerilerinin zayıf olduğu görülmektedir. Araştırmanın bulguları Guralnik ve Weinhouse'un bulgularını destekler niteliktedir.

Bolu iliindeki çocukların yaş gruplarına göre (Tablo-4) özbakım becerilerini incelediğimizde; tuvalet becerisine sahip olma, ellerini yüzünü yıkama ve kurulama, saçını tarama, mendil kullanma, paltosunu çıkarma, çoraplarını çıkarma ve giyme, fermuar açma, bağımsız giyinme, soyunma, kendi kendine yemek yeme, kaşığı kullanma becerilerinin her iki grupta da eşit oranda gerçekleştiği gözlenmektedir. Dişlerini fırçalama, saçlarını yıkama, tırnaklarını temiz ve kısa tutma, kızların adet döneminde nelerin gerekli olduğunu anlaması ve bu dönemde özbakımını gerçekleştirebilmesi, üst giysilerini çıkarma ve giyme, elbiselerini katlama, fermuar açma ve kapatma, düğmeleri çözme ve ilikleme, kemer tokası açma ve kapatma, ayakkabı bağcığı çözme ve bağlama, bıçak ve çatal kullanma becerileri gibi özbakım becerilerinin 13-18 yaşta 6-12 yaş grubuna göre daha yüksek oranda gerçekleştiği gözlenmektedir. Sürahiden bardağa sıvı boşaltma, bardağı bir eliyle tutarak içme, pipet ya da kamışla sıvı içme, bardağı iki eliyle tutarak içme gibi becerilerin 6-12 yaş grubunda daha yüksek oranda gerçekleştiği gözlenmektedir. Dişlerini fırçalama, saçlarını yıkama, tırnaklarını temiz ve kısa tutma, banyo yapma, giysilerini ters çevirme, elbiselerini katlama, fermuar açma ve kapatma, düğmeleri çözme ve ilikleme, kemer tokası açıp kapatma, ayakkabı bağcıklarını çözme ve bağlama, bıçak ve çatalı kullanma önemli oranlarda her iki grupta da hiç gözlenmemektedir. Kızların adet döneminde nelerin gerekli olduğunu bilmesi oldukça yüksek oranda her iki grupta da gözlenmektedir. Adet döneminde özbakımını gerçekleştirebilme, yüksek oranda 13-18 yaş grubu kızlarda hiç gözlenmemektedir. Yeterli biçimde makyaj yapabilme becerisine 13-18 yaş grubundaki çocukların büyük bir çoğunluğu sahip değilken, yine erkeklerde traş olma becerisine 13-18 yaş grubunun tümü sahip değildir. Tablo-4'deki madde-8 "Saçlarını yeterli biçimde yıkayabilir" 'in, madde-9 "Tırnaklarını temiz ve kısa tutabilir" 'un madde-11 "Kızlar adet döneminde nelerin gerekli olduğunu anlar" in, madde-12 "Adet döneminde özbakımını gerçekleştirebilir" nin, madde-25 "Fermuar açabilir" in, madde-26 "Fermuar kapatabilir" nin, madde-30 "Kemer tokası kapatabilir" un, madde-32 "Ayakkabı bağcıklarını bağlayabilir" nin, madde-36 "Bıçak ve çatalı yeterli biçimde kullanır" 'nın, P değeri önemli bulunmuştur.

Türkiye'de aile eğitiminin yeterli olmaması, araştırma kapsamındaki çocukların önemli bir kısmının erken çocukluk eğitimi almaması ve önemli bir

kısının kırsal alandan gelmesi özbakım becerilerinin önemli bir kısmının gerçekleşmediğinin gözlenmesinin nedeni olabilir.

Ergenlik dönemindeki kız çocukların adet döneminde nelerin gerekli olduğunu anlama ve bu dönemde özbakımını gerçekleştirebilme, erkek çocukların traş olma becerilerinin önemli oranlarda gözlenmemesi okul programında bu beceriler yer almasına rağmen öğretmenlerin bu beceriler üzerinde yeterince durmaması olabilir. Ergenlik dönemi engelli bireylere adet döneminde gerekli olan temizlik alışkanlıklarının kazandırılması ile ilgili çalışmalar (Kuloğlu- Aksaz, Fırat, 1992) yapılmış ve bu çocukların bu becerileri öğrenebileceği saptanmışken, çocukların bu becerilerde geri olması düşündürücüdür.

Kemer tokası açıp kapatma, düğme ilikleyip çözme, giysileri ters-yüz olması durumunda çevirme, ayakkabı bağcığı bağlama, çatal bıçak kullanma gibi özbakım becerileri daha fazla el-göz koordinasyonu isteyen ince-motor becerilerdir. Zihinsel engelli çocuklarda küçük kas gelişiminin daha yavaş ve geç gerçekleşmesinin doğal bir sonucu olarak daha büyük yaş grubundaki çocuklarda bu becerilerin daha yüksek oranda gözlenmesi doğaldır. Özbakım becerilerinin önemli oranda gözlenmemesinin bir nedeni de okul programında olmasına rağmen öğretmenlerin bu becerilerin kazanılması ve genellenmesi üzerinde yeteri kadar durmaması olabilir. Yine okul programında olmasına rağmen ergenlik dönemi temizlik becerilerinin gözlenmemesi de yeterli ilginin olmamasıyla açıklanabilir.

Zihin engelli çocuklara özbakım becerilerinin kazandırılması çalışmaları (Vuran,1989; Cavkaytar,1998; Çuhadar,2002;Azrin ve Armstrong, 1973; Sisson ve Dixon,1986; Matson, Taras, Sevin, Love, Fridly,1990), zihin engelli çocukların bu becerileri öğrenebildiklerini göstermesine rağmen yine bu çocukların bu becerilerde geri olması düşündürücüdür.

Bolu ilindeki çocukların yaş gruplarına göre ev içi becerilerinin dağılımını (Tablo-5) incelediğimizde; basit işlerde sorumluluk üstlenme, ev içi etkinliklerini başlatma, toz alma, süpürme, çalı süpürgesi ve elektrik süpürgesi kullanma, mobilya cilası yapma, ayakkabı cilası yapma, yardımla ve bağımsız olarak yatağını yapma, bulaşık yıkama ve kurulama, küçük giysileri yıkama, ufak şeyleri ütüleme, masa

hazırlama, pişirme malzemelerini çırpıp karıştırma, rende kullanma, bıçağı güvenli olarak kullanma, bir şey sürmek, kesmek, soymak için bıçağın kullanımı, kibrit kullanma, gaz ocağını güvenli yakma, fişi prizden çekme, prize takma, düğmeleri açma, kapatma, elektrik sobasını kullanma, sıcak şeyleri güvenli olarak eline alma, sıcak içecek hazırlama, ocağın üzerinde çorba vb. ısıtma, sandviç hazırlama, basit yemekleri hazırlama gibi becerilerin 13-18 yaş grubu 6-12 yaş grubuna nazaran daha yüksek oranda gerçekleştirmektedir. Ev içi becerilerinin tümü 6-12 yaş grubunda yüksek oranda hiç gözlenmemektedir. Mobilya cilası yapma, ayakkabı cilası yapma, yardımla ve bağımsız olarak yatağını yapma, küçük giysileri yıkama, bulaşık makinesini kullanma, ütüyü doğru ve güvenli şekilde kullanma, doğru bir şekilde masayı hazırlama, pişirme malzemelerini yeterli biçimde çırpıp karıştırma, oklava ya da merdaneyi kullanma, rende kullanma, konserve açacağını kullanma, bıçağı güvenli olarak kullanma, bir şey sürmek, kesmek, soymak için bıçağın kullanımı, kibriti güvenli olarak kullanma, gaz ocağını güvenli yakma, fişi prizden çekme, prize takma, düğmeleri açma, kapatma, elektrikli çaydanlık kullanma, elektrik sobasını kullanma, sıcak şeyleri güvenli olarak eline alma, sıcak içecek hazırlama, ocağın üzerinde çorba vb. ısıtma, sandviç hazırlama, basit yemekleri hazırlama, basit yemek tariflerini uygulama becerilerinin çok düşük oranlarda her iki yaş grubunda da ortaya çıkmaya başladığı ve periyodik olarak gözlemlendiği görülmekte, yüksek oranlarda her iki yaş grubunda da hiç gözlenmemektedir. Tablo-5'deki madde-3 "Yeterli biçimde toz alabilir" ,ün, madde-4 "Yeterli biçimde süpürge yapabilir" ,ün, madde-5 "Çalı süpürgesini kullanabilir" ,in, madde-6 "Elektrik süpürgesini kullanabilir" ,nın, madde-8 "Yeterli biçimde ayakkabı cilası yapabilir" ,in, madde-9 "Yardımla yatağını yapabilir" ,un, madde-10 "Bağımsız olarak yatağını yapabilir" ,un, madde-11 "Tabak gibi basit bulaşıkları yıkayabilir" in, madde-12 "Tabak gibi basit bulaşıkları kurulayabilir" nin, madde-13 "Küçük elbiselerini uygun şekilde elinde yıkayabilir" ün, madde-16 "Doğru biçimde masayı hazırlayabilir" nin, madde-19 "Rende kullanabilir" un, madde-21 "Bıçağı güvenli olarak kullanabilir" in, madde-22 "Bir şey sürmek için bıçağı kullanabilir" nin, madde-23 "Kesmek için bıçağı kullanabilir" ün, madde-24 "Soymak için bıçağı kullanabilir" ün, madde-25 "Kibriti güvenli olarak kullanabilir" in, madde-26 "Gaz ocağını güvenli yakabilir" nin, madde-27 "Kullanımdan önce fişi prize takabilir ve düğmeyi açabilir" nin, madde-28 "Kullanımdan sonra cihazın düğmesini kapatabilir, fişi prizden çekebilir" in, madde-30 "Elektrik sobasını kullanabilir" un, madde-31 "Sıcak şeyleri güvenli olarak eline

alabilir. Örn:fırın eldiveni, vb.” in, madde-32 “Sıcak içecek hazırlar” nin, madde-33 “Ocağın üstünde çorba vb. ısıtabilir” ün, madde-34 “Sandviç hazırlayabilir” ün, madde-35 ‘Haşlanmış yumurta, tost vb. basit yemekleri hazırlayabilir” in P değeri önemli bulunmuştur.

Araştırma kapsamındaki çocukların annelerinin büyük bir çoğunluğunun ev hanımı olması dolayısıyla bu işleri hep onların yapması, çocuklarına karşı aşırı koruyucu tutumları sonucu bıçak vb. kesici aletleri, elektrikli ev aletlerini çocukların kullanmalarına izin vermemeleri, ev içi becerilerini onlara hiç yaptırmamaları ve hiç fırsat tanımamaları ; büyük bir çoğunluğunun sosyo ekonomik düzeyi düşük aileler oldukları için elektrik süpürgesi, bulaşık makinesi, kettle, elektrik sobası, vb. elektrikli aletlerin evlerinde bulunmaması nedeniyle çocuklar bu becerileri öğrenememiş olabilirler. Ayrıca orta düzeyde zihinsel öğrenme yetersizliği olan çocukların okul programında ev içi becerileri toplumsal uyum becerileri dersi kapsamında yer almasına rağmen bu beceriler bu çocuklara öğretilmemiş olabilir. Ailelerin evde aile eğitimiyle, öğretmenlerin okulda destek özel eğitim hizmetlerinden yoksun olması sonucunda da çocuklarda ev içi becerilerinin gözlenmemesi doğaldır.

Bolu ilindeki çocukların yaş gruplarına göre (Tablo-6) topluma ilişkin bilgileri içeren becerilerinin dağılımını incelediğimizde; doğru ve anlaşılır şekilde adını söyleyip yazma, adresini söyleyip yazma, telefon numarasını söyleyip yazma, okulun adını söyleyip yazma, kaybolduğunda yardım isteme, bazı sembol ve kelimeleri tanıma ve anlama, ev telefonunu kullanma, umumi telefonu kullanma, tehlike anında 155’i arama, okul dışında kontrollü bir güven ile davranma, yaya geçidini tanıma, kullanma, basit yol güvenliğini anlama, trafik ışıklarının anlamını bilme, okula tek başına yürüyerek gidebilme, okula tek başına toplu taşıma araçlarını kullanarak gidebilme, okul çevresindeki belirli yerleri tanıyabilme, okul çevresindeki dükkan vb. yerlere gidecek kadar bağımsız hareket edebilme, basit alışverişi tek başına yapabilme, hesabı ödeyebilme, umumi tuvaleti güvenli bir şekilde kullanma becerilerini 13-18 yaş grubu 6-12 yaş grubuna göre daha yüksek oranda gerçekleştirmektedir. Her iki yaş grubunda da bu becerilerin çok düşük oranlarda ortaya çıkmaya başladığı ve periyodik olarak gözlendiği gözlenirken, yüksek oranlarda hiç gözlenmediği göze çarpmaktadır. Tablo-6’daki madde-1 “Doğru ve

anlaşılır şekilde adını söyleyebilir ve yazabilir”,in, madde-2 “Doğru ve anlaşılır şekilde adresini söyleyebilir ve yazabilir” nin, madde-3 “Doğru ve anlaşılır şekilde telefon numarasını söyleyebilir ve yazabilir” ün, madde-4 “Doğru ve anlaşılır şekilde okulun adını söyleyebilir ve yazabilir” ün, madde-5 “Kaybolduğunda yardım isteyebilir” in, madde-7 “Ev telefonunu gözetimle ve yardımla kullanabilir” nin, madde-8 “Ev telefonunu yardımsız gözetimsiz kullanabilir” nin, madde-9 “Umumi telefonu yardımla ve gözetimle kullanabilir” un, madde-10“Umumi telefonu yardımsız gözetimsiz kullanabilir” nun, madde-11 “Telefondaki değişik tonların anlamını bilir (meşgul ton, arıza tonu vb.)”,in, madde-12 “Tehlike anında 155’in kullanılacağını bilir” nin, madde-13 “Okul dışında kabul edilir biçimde kontrollü bir güven ile davranır” ün, madde-14 “Yaya geçidini doğru biçimde kullanır.Yaya geçidinde yürür” ün, madde-15 “Yaya geçidini tanır” in, madde-16 “Basit yol güvenliğini anlar” nın, madde-17 “Trafik ışıklarının anlamını bilir” nin, , madde-18 “Okula tek başına yürüyerek gidebilir” in, madde-19 “Okula tek başına toplu taşıma araçlarını kullanarak gidebilir” un, madde-20 “Okul çevresindeki belirli yerleri tanıyabilir” nin, madde-22 “Okulda yeterince bağımsız hareket eder” nin, madde-23 “Basit alışverişi tek başına yapabilir. İstekte bulunabilir” ün, madde-24 “Hesabı ödeyebilir” ün, P değerleri önemli bulunmuştur.

Topluma ilişkin bilgileri içeren becerilerin 13-18 yaş grubunda daha yüksek oranlarda gerçekleşmesi çocukların yaşları büyüdükçe (Merrel,1994) sosyal etkileşimlerinin, sosyal yönden bağımsızlıklarının da artmasıyla açıklanabilir. Sonuçlar Merrel’in bulgularını destekler niteliktedir.

Kavanoz (1999)’un Özel eğitim sınıfına ve kaynaştırma eğitimine devam eden çocukları karşılaştırdığı araştırmasına göre bağımsız faaliyet gösterebilme, ekonomik faaliyet alanları, sayı ve zaman alanları, kendi kendini yönetme alanı ve sorumluluk ile toplumsallaşma alanlarında kaynaştırma eğitimindeki öğrencilerin daha başarılı olduğu bulunmuştur. Bu da ayrı özel okula devam eden çocukların topluma ilişkin bilgileri içeren becerilerde daha başarısız olduklarını göstermekte ve Kavanoz ‘un bulgularını desteklemektedir.

Zihin engelli çocukların özellikle orta düzeyde zihinsel öğrenme yetersizliği olan çocukların kısıtlı sosyal yaşantılarının olması, bu çocukların ailelerinin kısıtlı sosyal yaşantılarının olması ve okulda topluma ilişkin bilgileri içeren becerilerin öğretilmesine yeterince yer verilmemesi sonucu çocuklar bu becerileri öğrenememiş olabilirler.

Tek başına yapı inşa oyunları oynama becerisinin her iki grupta da eşit oranlarda gerçekleştiğinin gözlenmesi yapı inşa oyunlarının daha çok zihinsel gelişimi ileri düzeyde çocuklarda gözlenmesi, bu çocukların yapı inşa oyunları oyuncaklarına sahip olmaması ve okulda da öğretmenlerin bu oyunlara yer vermemesiyle açıklanabilir. Oldukça kararlı olma, uzun süre konsantrasyonunu koruyabilme becerilerinin 13-18 yaş grubunda 6-12 yaş grubuna göre önemli oranlarda yüksek gözlenmesi çocukların yaşlarının büyüdükçe sosyal ve bilişsel gelişimlerinin de artmasıyla açıklanabilir.

Bolu ilindeki orta düzeyde zihinsel öğrenme yetersizliği olan çocukların cinsiyetlerine göre sosyal gelişim özelliklerinin dağılımları Tablo-7, Tablo-8, Tablo-9, Tablo-10'da görülmektedir.

Bolu ilindeki çocukları cinsiyetlerine göre kendi içinde değerlendirip, (Tablo-7)'de bireylerarası sosyal becerilerin dağılımına baktığımızda; sevmeye karşı olumlu tepkide bulunma, bildik insanlara tanıma tepkisi gösterme, genellikle mutlu olma, genellikle işbirliği yapma, tek başına yapı inşa oyunları oynama, diğer çocuklarla ortaklaşa oynama, kendinden emin olma, oldukça kararlı olma, basit grup oyunlarına katılmaya hazır olma, uzun bir süre konsantrasyonunu koruyabilme, görünüşünden hoşlanma ve gurur duyma becerilerini kız çocukların erkek çocuklara göre daha yüksek oranda gerçekleştirdikleri gözlenmektedir. Hem kız hem de erkek çocuklarda bireyler arası sosyal beceriler yüksek oranda hiç gözlenmemektedir ve bu becerilerin her iki grupta da düşük oranlarda ortaya çıkmaya başladığı ve periyodik olarak gözlemlendiği görülmektedir.

Bireyler arası sosyal becerilerin tümünün kız çocuklarda erkek çocuklara göre yüksek oranda gerçekleştiğinin gözlenmesinin nedeni kız çocuklarının erkek çocuklara oranla daha sevimli, daha cana yakın, görünüşüne daha fazla önem veren

ve daha sosyal olmaları olabilir. Ayrıca annelerin özellikle kız çocuklarına küçük yaşlardan itibaren toplum içinde nasıl davranacaklarını öğretmeleriyle açıklanabilir.

Hem kız hem de erkek çocuklarda bu becerilerin düşük oranlarda hiç gözlenmemesi çocukların bu becerileri gerçekleştirmede başarılı olduklarını göstermektedir.

Koç (2001)'ün araştırmasına göre sosyal ve duygusal uyum ve benlik imajının cinsiyete göre farklılık gösterdiği bulunmuştur. Bireyler arası sosyal beceriler de cinsiyete göre farklılaşmaktadır.

Tüy (1999)'ün araştırmasına göre yaşı sosyal beceri öğretiminde farklılık oluşturduğu, cinsiyetin ise sosyal beceri üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığı bulunmuştur. Tüy'ün bulguları yaşa göre farklılaşmada paralellik gösterirken, cinsiyete bağlı farklılaşmada paralellik göstermemektedir.

Bolu ilindeki çocukların cinsiyetlerine göre (Tablo-8) özbakım becerilerini incelediğimizde; tuvalet becerisine sahip olma, ellerini yüzünü yıkama ve kurulama, saçını tarama, yeterli biçimde banyo yapma, paltosunu çıkarma, çoraplarını çıkarma ve giyme, fermuar açma, üst giysilerini çıkarma ve giyme, ayakkabı çıkarma ve giyme, çorap çıkarma ve giyme, ayakkabı bağcıklarını çözme, kendi kendine yemek yeme, kaşığı kullanma, bardağı iki eliyle tutarak içme, içecekleri pipet ya da kamışla içme, bardağı bir eliyle tutarak içme becerilerinin kız çocuklarda erkek çocuklara göre daha yüksek oranda gerçekleştiği gözlenmektedir. Dişlerini fırçalama, saçlarını yıkama, tırnaklarını temiz ve kısa tutma, elbiselerini katlama, fermuar açma ve kapatma, düğmeleri çözme ve ilikleme, kemer tokası açma ve kapatma, ayakkabı bağcığı bağlama, bıçak ve çatal kullanma, yiyecekleri kesmek için bıçak kullanma becerilerinin ise erkek çocuklarda kız çocuklara oranla daha yüksek oranda gerçekleştiği gözlenmektedir. Mendili yeterli biçimde kullanma, giysileri ters yüz olması durumunda yüzüne çevirme, bağımsız giyinme soyunma, sürahidenden bardağa sıvı boşaltma gibi özbakım becerileri her iki grupta da eşit oranda gerçekleşmektedir. Kız çocukların neredeyse tümü adet döneminde nelerin gerekli olduğunu bilme, adet döneminde özbakımını gerçekleştirme ve yeterli biçimde makyaj yapma becerilerine sahip değilken, yine erkek çocukların da neredeyse tümü traş olma becerisine sahip değildir. Tablo-8'deki madde-10 "Yeterli biçimde banyo yapılabilir" un, madde-11

“Kızlar adet döneminde nelerin gerekli olduğunu anlar” in, 12 “Adet döneminde özbakımını gerçekleştirebilir” nin P değeri önemli bulunmuştur.

Özbakım becerilerinin önemli bir oranının kız çocuklarda daha yüksek oranda gerçekleştiğinin gözlenmesi, kız çocukların zamanlarını daha çok evde anneleriyle geçirmeleri sonucu bu becerileri annelerinden öğrenmeleri, oyuncakları, özellikle bebekleri üzerinde bu becerileri uygulamaları ve kız çocukların bu tür becerilere daha yatkın olmalarıyla açıklanabilir.

Dişlerini fırçalama, saçlarını yıkama, tırnaklarını temiz ve kısa tutma, elbiselerini katlama, fermuar açma ve kapatma, düğmeleri çözme ve ilikleme, kemer tokası açma ve kapatma, ayakkabı bağcığı bağlama, bıçak ve çatal kullanma, yiyecekleri kesmek için bıçak kullanma becerilerinin ise erkek çocuklarda kız çocuklara oranla daha yüksek oranda gerçekleştiği gözlenmektedir. Bunun nedeni bu becerilerin karmaşık, daha fazla zaman ve çaba isteyen beceriler olması olabilir.

Özbakım becerilerinin öğretimi ile ilgili yapılan araştırmalar (Vuran,1989; Cavkaytar,1998; Çuhadar,2002; Matson, Taras, Sevin, Love, Fridly,1990) da zihin engelli çocukların özbakım becerilerini öğrenebildiklerini göstermektedir.

Kız çocukların adet döneminde özbakımını gerçekleştirme ve yeterli biçimde makyaj yapma becerilerine, erkek çocukların da traş olma becerisine sahip olmamaları, zihin engelli çocukların ailelerinin sosyal, ekonomik, eğitim düzeylerinin düşük olması nedeniyle çocuklarına hangi hallerde ne yapacağı, uygun alışkanlıklar kazandırmak için izlenecek davranışları bilmemeleri ve okulda kazandırılan bu davranış değişikliklerini evde nasıl destekleyeceklerini de bilmemeleriyle açıklanabilir (Çağlar,1979).

Kuloğlu-Aksaz ve Fırat,1992; Rihcman ve ark.,1984; Shapiro ve Sheridan,1984; Epss, Stern ve Horner, 1990) çalışmalarında menstürasyon döneminde gerekli olan temizlik alışkanlıklarının zihinsel engelli bireylere öğretilebileceğini ve doğal ortamlara genellenebileceğini göstermiştir. Bunun için zihin engelli çocukların ailelerinin eğitilmeleri gereklidir.

Bolu ilindeki çocukların cinsiyetlerine göre ev içi becerilerinin dağılımını (Tablo-9) incelediğimizde; basit işlerde sorumluluk üstlenme, süpürme, mobilya cilası yapma, ayakkabı cilası yapma, yardımla ve bağımsız olarak yatağını yapma, masa hazırlama, konserve açacağını kullanma, bıçağı güvenli olarak kullanma, bir şey sürmek, kesmek, soymak için bıçağın kullanımı, kibrit kullanma, gaz ocağını güvenle yakma, elektrik sobasını kullanma, sıcak şeyleri güvenli olarak eline alma, sıcak içecek hazırlama, ocağın üzerinde çorba vb. ısıtma, sandviç hazırlama, basit yemekleri hazırlama, basit yemek tariflerini uygulama gibi becerileri erkek çocuklar kız çocuklara nazaran daha yüksek oranda gerçekleştirmektedir. Ev içi becerilerinin tümünü her iki gruptaki çocuklar da yüksek oranda hiç gerçekleştirememektedir. Ev içi etkinliklerini başlatma, çalı süpürgesi ve elektrik süpürgesini kullanma, bulaşık yıkama ve durulama, bulaşık makinesini kullanma, ütüyü doğru ve güvenli şekilde kullanma, rende kullanma, fişi prizden çekme, prize takma, düğmeleri açma, kapatma, becerilerini ise kız çocuklar erkek çocuklara nazaran daha yüksek oranda gerçekleştirmektedir. Yeterli biçimde toz alma, küçük giysileri yıkama,oklava ya da merdaneyi amacına uygun kullanma, elektrik çaydanlık kullanma, pişirme malzemelerini pişirme ve karıştırma becerilerini her gruptaki çocuklarda eşit oranda gerçekleştirmektedir.

Basit işlerde sorumluluk üstlenme, süpürme, mobilya cilası yapma, ayakkabı cilası yapma, yardımla ve bağımsız olarak yatağını yapma, masa hazırlama, konserve açacağını kullanma, bıçağı güvenli olarak kullanma, bir şey sürmek, kesmek, soymak için bıçağın kullanımı, kibrit kullanma, gaz ocağını güvenle yakma, elektrik sobasını kullanma, sıcak şeyleri güvenli olarak eline alma, sıcak içecek hazırlama, ocağın üzerinde çorba vb. ısıtma, sandviç hazırlama, basit yemekleri hazırlama, basit yemek tariflerini uygulama gibi becerileri erkek çocukların kız çocuklara nazaran daha yüksek oranda gerçekleştirmesi; kız çocuklarında, ev içi etkinliklerini başlatma, çalı süpürgesi ve elektrik süpürgesini kullanma, bulaşık yıkama ve durulama, bulaşık makinesini kullanma, ütüyü doğru ve güvenli şekilde kullanma, rende kullanma, fişi prizden çekme, prize takma, düğmeleri açma, kapatma, becerilerini erkek çocuklara göre daha yüksek oranda gerçekleştirmesi Türkiye'deki ev içinde cinsiyete göre işbölümüne uygunluk göstermektedir. Türkiye'de genelde erkekler mobilya cilası, elektrikli ev aletleriyle ilgilenirken, bayanlar bulaşık yıkama, temizlik yapma, ütü yapma gibi ev işleriyle uğraşmaktadır.

Başaran'ın (1973) 7-11 yaş çocuklar üzerinde yaptığı çalışmasında psiko-sosyal becerilerde kız ve erkek çocuklar arasında farklılıklar bulunmuş kendi kendini yönetme bölümünün ev'le ilgili davranışlarında erkekler kızlardan daha gelişmiş bulunmuştur. Araştırmanın bulgularından erkek çocukların ev içi becerilerinin önemli bir kısmını kız çocuklardan daha yüksek oranda gerçekleştirmesi Başaran (1973)'in çalışmalarını destekler niteliktedir.

Ev içi becerilerinin tümünü her iki gruptaki çocukların da yüksek oranda hiç gerçekleştirememesi; bu çocukların ailelerinin özellikle önemli bir bölümü ev hanımı olan annelerin ev işlerini kendilerinin yapmaları, çocuklarına bu becerileri yapmaları için fırsat vermemeleriyle ve çocukların isteksiz olmalarıyla açıklanabilir.

Topalak (1985)'in Gesell'den aktardığına göre sekiz yaşındaki çocuk kendisine bir yarar sağlayacaksa, eve ait bir işi yapmakta, sekiz yaşında ev işlerine karşı isteksizlik on ve on iki yaşlarında devam etmekte; erkek çocuklar ev dışında, kız çocuklar ev içinde daha çok çalışmaktadırlar. Bulgular Gesell'in bulgularını destekler niteliktedir.

Bolu ilindeki çocukların cinsiyetlerine göre (Tablo-10) topluma ilişkin bilgileri içeren becerilerinin dağılımını incelediğimizde; doğru ve anlaşılır şekilde adını söyleyip yazma, adresini söyleyip yazma, telefon numarasını söyleyip yazma, okulun adını söyleyip yazma, kaybolduğunda yardım isteme, ev telefonunu kullanma, umumi telefonu kullanma, tehlike anında 155'i arama, yaya geçidini tanıma, kullanma, basit yol güvenliğini anlama, trafik ışıklarının anlamını bilme, okula tek başına yürüyerek gitme, okula tek başına toplu taşıma araçlarını kullanarak gitme, okul çevresindeki belirli yerleri tanıma, okul çevresindeki dükkan vb. yerlere gidecek kadar bağımsız hareket etme, becerilerinin erkek çocuklarda kız çocuklara göre daha yüksek oranda gerçekleştiği gözlenmektedir. Bazı sembol ve kelimeleri tanıma ve anlama, telefondaki değişik tonların anlamını bilme, okul dışında kabul edilebilir biçimde kontrollü bir güven ile davranma, umumi tuvaleti güvenli bir biçimde kullanma becerileri her iki grupta da eşit oranda gerçekleşmekte; topluma ait bilgileri içeren becerilerin tümü her iki grupta da yüksek oranlarda hiç gözlenmemektedir. Tablo-10'deki, madde-18 "Okula tek başına yürüyerek gidebilir"

in, madde-19 “Okula tek başına toplu taşıma araçlarını kullanarak gidebilir” un P değeri önemli bulunmuştur.

Topluma ait bilgileri içeren becerilerin tümünün her iki grupta da yüksek oranlarda gerçekleştiğinin hiç gözlenmemesi; zihin engelli çocukların ve ailelerinin kısıtlı sosyal yaşantılarının olması ve ailelerin aşırı koruyucu olmalarıyla, erkek çocuklarda bu becerilerin daha yüksek oranda gerçekleşmesi ise erkek çocukların kız çocuklara göre daha bağımsız olmaları, ev dışında daha çok zaman geçirmeleri, ev dışı faaliyetlerle daha çok ilgilenmeleriyle açıklanabilir (Yavuzer, 1972).

Orta düzeyde zihinsel öğrenme yetersizliği olan çocukların sosyal gelişim özellikleri yaş gruplarına göre farklılaşmaktadır. 6-12 yaş grubu çocukların bireylerarası sosyal becerileri; 13-18 yaş grubu çocukların ise özbakım becerilerini, ev içi ve topluma ilişkin bilgileri içeren becerileri daha yüksek oranda gerçekleştirdikleri görülmektedir. Çocukların yaşları büyüdükçe bilişsel, ahlaki ve dil gelişimlerinde ilerleme görülürken, diğer taraftanda sosyal becerilerinde gelişme görülmektedir. Sonuçlar Çimen, Baran ve Eratay’ın çalışmalarını destekler niteliktedir.

Orta düzeyde zihinsel öğrenme yetersizliği olan çocukların sosyal gelişim özellikleri cinsiyete göre de farklılaşmaktadır. Kız çocuklar bireyler arası sosyal becerileri daha yüksek oranda gerçekleştirirken; erkek çocuklar özbakım becerileri, ev içi becerileri ve topluma ait bilgileri içeren becerileri daha yüksek oranda gerçekleştirmektedir. Sonuçlar Yavuzer (1972), Başaran (1973) çalışmalarını destekler niteliktedir.

Araştırma kapsamına alınan çocukların çok az bir bölümü (%99’u almamış,%1’i almış) erken çocukluk eğitimi aldığı için bu konuda analiz yapılmamıştır. Oysa, bir çok çalışmada, farklı içerik ve sürelerde uygulanan erken eğitim programlarının çocukların gelişimini olumlu yönde etkilediği vurgulanmıştır (Simeonsson, Cooper ve Scheimer,1982; Sucuoğlu ve ark., 1997; Bailey, Mc William, Spiker ve Wagner, 1998).

Bu programlara katılan çocukların gelişimlerinin hızlandığı, dolayısıyla yaşlılarıyla aralarındaki farkın azaldığı, özellikle bilişsel, sosyal, dil becerilerinde artma olduğu, hatta çocukların boy ve kilolarında artış olduğu bir çok araştırma sonucunda gözlenmiştir (Akt. Sucuoğlu ve ark.,1997).

Yine araştırma kapsamına alınan çocukların çok az bir bölümü (%99'u katılmamış,%2'si katılmış) sosyal etkinliğe katıldığı için bu konuda da analiz yapılamamıştır. Oysa araştırmalar sosyal etkinliğe katılan zihin engelli çocukların sosyal gelişimlerinin de farklı olduğunu göstermektedir. Metin (1999) drama çalışmalarına katılan çocukların sosyal-duygusal gelişimlerinde, İpek (1998) drama eğitimi alan zihin engelli çocukların sosyal gelişimlerinde farklılıklar olduğu bulunmuştur.

Anne ve babanın eğitim durumu da çocuğun sosyal gelişimini etkilemektedir. Araştırma kapsamına alınan anne ve babaların büyük bir bölümünün eğitim düzeyi düşük (annelerin %84,8'i ilköğretim, %11,1'i lise, %4'ü üniversite; babaların %71,1'i ilköğretim, %17,2'si lise, %9,1'i üniversite, %2'si yüksek lisans ve doktora mezunu) olduğu için bu konuda da analiz yapılamamıştır. Oysa yapılan araştırmalarda, Rosenbaum ve arkadaşlarının çalışmalarında (1987) anne babaların eğitim düzeyleri arttıkça özürlü çocuklara yönelik tutumlarının da olumlu yönde arttığını; normal çocuğa sahip Türk anne-babalarla yapılan (Küçükler ve Kanık, 1994), çalışmada da istatistiksel olarak anlamlı olmamakla birlikte eğitim düzeyi yükseldikçe özürlü çocuklara yönelik tutumların olumlu yönde değiştiği bulunmuştur.

Araştırma kapsamına alınan çocukların anne babalarının sosyo-ekonomik düzeyi düşük (annelerin %89,9'unun geliri yok, %4'ü askeri ücret, %5,1'i 501-750 milyon geliri var, babaların, %33,3'ü askeri ücret, %36,4'ünün 301-500 milyon, %15,2'sinin 501-750 milyon geliri var) olduğu için bu konuda da analiz yapılamamıştır. Sosyo- ekonomik durumun sosyalleşmeyi etkilediği, düşük sosyo-ekonomik seviyedeki ailelerin çocuktan beklentileri, çocuğu yönlendirme ve güdüleme biçimi ve bunu ona yansıtma biçiminin farklı olduğu bilinmektedir. Ailenin gelir düzeyi yükseldikçe çocukların sosyal etkinlik ve aktivitelere katılımı da artacak dolayısıyla çocuğun sosyal gelişimi de farklılaşacaktır.

Öğretmenlerin öğrencilerine ve çalışmalarına yönelik tutumları da öğrencinin öğrenmesini, sosyal gelişimini büyük ölçüde etkilemektedir. Bu durum engellilerle çalışan öğretmenler için daha da önemli olmaktadır. Çünkü engellilere yönelik olumsuz tutuma sahip olan öğretmenlerin, bu öğrencileri kabul etmeleri ve onlara yardım etmelerinde çoğu zaman güçlükler ortaya çıkmaktadır. Araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin yalnız 18'i özel eğitim mezunu, diğerleri ise 14'ü sınıf öğretmenliği, 18'i de diğer bölümlerden (ölçme değerlendirme, program geliştirme, ziraat fakültesi vb.) mezundur. Yine araştırma kapsamına alınan bu öğretmenlerin 32'si özel eğitim alanıyla ilgili bir hizmet içi eğitim kursu ya da seminere katılmış, 18'i ise özel eğitimle ilgili herhangi bir hizmet içi eğitim kursu ya da seminere katılmamıştır. Engelli öğrencilere yönelik öğretmen tutumlarını anlamak amacıyla yapılmış bir çalışmada Brooks ve Bransford, (1971) öğretmenlerin özellikle özel eğitim ve kaynaştırma konusunda yeterli bilgiye sahip olmalarının tutumları etkilediğini, bu konuda yeterli bilgi verilirse öğretmen tutumlarının olumlu yönde değişebileceğini belirtmektedir.

BÖLÜM VI

6. SONUÇ

Bolu ilindeki resmi kurumlara devam eden orta düzeyde zihinsel öğrenme yetersizliği olan çocukların sosyal gelişim özelliklerini ve sosyal gelişim özelliklerinin çeşitli değişkenler açısından farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek için yapılan çalışmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

1. Bolu ilindeki orta düzeyde zihinsel öğrenme yetersizliği olan çocukların sosyal gelişim özelliklerinin yaşa göre farklılaştığı bulunmuştur.
2. Bolu ilindeki çocuklarda, bireylerarası sosyal becerilerin büyük bir bölümünün 6-12 yaşta yüksek oranda; genellikle işbirliği yapma, görünüşünden hoşlanma ve gurur duyma, uzun bir süre konsantrasyonunu koruma becerilerinin 13-18 yaşta daha yüksek oranda; tek başına yapı inşa oyunları oynama becerisinin ise her iki yaş grubunda da eşit oranda gerçekleştiği saptanmıştır.
3. Bolu ilindeki çocuklarda, özbakım becerilerinin büyük bir bölümünü 13-18 yaş grubu yüksek oranda; sürahiden bardağa sıvı boşaltma, bardağı bir eliyle tutarak içme, pipet ya da kamışla sıvı içme, bardağı iki eliyle tutarak içme gibi becerilerini ise 6-12 yaş grubu yüksek oranda gerçekleştirmektedir. Kızların adet döneminde nelerin gerekli olduğunu anlaması ve bu dönemde özbakımını gerçekleştirme becerileri ile erkeklerin traş olma becerilerini hiç gerçekleştiremedikleri bulunmuştur.
4. Bolu ilindeki çocuklarda, ev içi becerilerinin önemli bir oranını 13-18 yaş grubunun yüksek oranda; bu becerilerin tümünü 6-12 yaş grubunun yüksek oranda hiç gerçekleştiremediği saptanmıştır.

5. Bolu ilindeki çocuklarda, topluma ilişkin bilgileri içeren becerilerin tümünü 13-18 yaş grubunun yüksek oranda gerçekleştirdiği; her iki yaş grubunda da bu becerilerin çok düşük oranlarda ortaya çıkmaya başladığı ve periyodik olarak gözlemlendiği bulunmuştur.
6. Bolu ilindeki orta düzeyde zihinsel öğrenme yetersizliği olan çocukların sosyal gelişim özelliklerinin cinsiyete göre farklılaştığı bulunmuştur.
7. Bolu ilinde, bireyler arası sosyal becerileri, kız çocukların erkek çocuklara göre daha yüksek oranda gerçekleştirdikleri bulunmuştur.
8. Bolu ilinde, özbakım becerilerinden tuvalet becerisine sahip olma, ellerini yüzünü yıkama ve kurulama, saçını tarama, yeterli biçimde banyo yapma, paltosunu çıkarma, çoraplarını çıkarma ve giyme, fermuar açma, üst giysilerini çıkarma ve giyme, ayakkabı çıkarma ve giyme, çorap çıkarma ve giyme, ayakkabı bağcıklarını çözme, kendi kendine yemek yeme, kaşığı kullanma, bardağı iki eliyle tutarak içme, içecekleri pipet ya da kamışla içme, bardağı bir eliyle tutarak içme becerilerinin kız çocuklarda daha yüksek oranda; dişlerini fırçalama, saçlarını yıkama, tırnaklarını temiz ve kısa tutma, elbiselerini katlama, fermuar açma ve kapatma, düğmeleri çözme ve ilikleme, kemer tokası açma ve kapatma, ayakkabı bağcığı bağlama, bıçak ve çatal kullanma, yiyecekleri kesmek için bıçak kullanma becerilerinin erkek çocuklarda daha yüksek oranda; mendili yeterli biçimde kullanma, giysileri ters yüz olması durumunda yüzüne çevirme, bağımsız giyinme soyunma, sürahidenden bardağa sıvı boşaltma becerileri ise her iki grupta da eşit oranda gerçekleşmektedir. Kız çocukların adet döneminde nelerin gerekli olduğunu bilme, adet döneminde özbakımını gerçekleştirme ve yeterli biçimde makyaj yapma becerilerini çok düşük oranda gerçekleştirdiği; erkek çocukların ise tümünün traş olma becerisine sahip olmadığı bulunmuştur.
9. Bolu ilinde, ev içi becerilerinden basit işlerde sorumluluk üstlenme, süpürme, mobilya cilası yapma, ayakkabı cilası yapma, yardımla ve bağımsız olarak yatağını yapma, masa hazırlama, konserve açacağını

kullanma, bıçağı güvenli olarak kullanma, bir şey sürmek, kesmek, soymak için bıçağın kullanımı, kibrit kullanma, gaz ocağını güvenli yakma, elektrik sobasını kullanma, sıcak şeyleri güvenli olarak eline alma, sıcak içecek hazırlama, ocağın üzerinde çorba vb. ısıtma, sandviç hazırlama, basit yemekleri hazırlama, basit yemek tariflerini uygulama gibi becerileri erkek çocukların daha yüksek oranda; ev içi etkinliklerini başlatma, çalı süpürgesi ve elektrik süpürgesini kullanma, bulaşık yıkama ve durulama, bulaşık makinesini kullanma, ütüyü doğru ve güvenli şekilde kullanma, rende kullanma, fişi prizden çekme, prize takma, düğmeleri açma, kapatma, becerilerini kız çocukların daha yüksek oranda; yeterli biçimde toz alma, küçük giysileri yıkama, oklava ya da merdaneyi amacına uygun kullanma, elektrikli çaydanlık kullanma, pişirme malzemelerini pişirme ve karıştırma becerilerini ise her gruptaki çocuklarda eşit oranda gerçekleştirmektedir.

10. Bolu iline, topluma ilişkin bilgileri içeren becerilerin önemli bir oranını erkek çocukların kız çocuklara göre daha yüksek oranda; bazı sembol ve kelimeleri tanıma ve anlama, telefondaki değişik tonların anlamını bilme, okul dışında kabul edilebilir biçimde kontrollü bir güven ile davranma, umumi tuvaleti güvenli bir biçimde kullanma becerilerini her iki gruptaki çocukların da eşit oranda gerçekleştirdiği bulunmuştur.
11. Araştırma kapsamına alınan çocukların çok az bir bölümü (%99'u almamış,%1'i almış) erken çocukluk eğitimi aldığı için; (%99'u katılmamış,%2'si katılmış) sosyal etkinliğe katıldığı için bu konularda analiz yapılamamıştır.
12. Araştırma kapsamına alınan anne ve babaların büyük bir bölümünün eğitim ve sosyo-ekonomik düzeyi düşük olduğu için bu konularda da analiz yapılamamıştır.

7. ÖNERİLER

Yapılan araştırmada, zihin engelli çocukların sosyal gelişim özelliklerinin yeterli düzeyde olmadığı görülmektedir. Zihin engelli çocukların sosyal gelişim özelliklerini istenilen düzeye getirmek için ileride yapılacak araştırmalara ve uygulamaya yönelik şu önerilerde bulunulabilir.

7. 1. İleri Araştırmalara Yönelik Öneriler

1. Farklı engel grubundaki çocukların sosyal gelişim özellikleriyle zihin engelli çocukların sosyal gelişim özellikleri karşılaştırılabilir.
2. Zihin engelli çocukların temel gelişim becerileri, yaşamda gerekli sayısal beceriler, yaşamda gerekli okuma, iletişim, meslek öncesi ve mesleki becerilerini belirlemeye yönelik çalışmalar yapılabilir.
3. Zihin engelli çocuklara özbakım becerileri, bireylerarası sosyal beceriler, ev içi becerileri ve topluma ilişkin becerilerin öğretimi yapıp, öğretim sonucu çocukların sosyal gelişim özelliklerine bakılabilir.
4. Zihin engelli çocukların sosyal gelişim özellikleriyle ilgili ailelerinden bilgi alınarak değerlendirme yapılabilir.

7.2. Uygulamaya Yönelik Öneriler

1. Okullarda zihin engelli bireylere, her ne kadar bireylerarası sosyal beceriler, özbakım becerileri , ev içi becerilerinin öğretimi yapılsa da yetersiz kalmaktadır. Bu becerilerin öğretime daha fazla ağırlık verilmelidir.
2. Zihin engelli bireylere, topluma ilişkin becerilerin kazandırılması ve bu becerilerin genellenmesi için geziler, stimulasyon çalışmaları yapılmalıdır.

3. Zihin engelli çocuğun okulda öğrendiği becerilerin ev ortamında devamını sağlamak ve bu becerilerin değişik ortamlarda genellenmesi için okullarda yapılan aile eğitimi toplantıları sıklaştırılarak öğretmen-aile işbirliği sağlanmalıdır.
4. Çocukların sosyal gelişimlerinin daha hızlı gerçekleşmesi için erken eğitim programları yaygınlaştırılmalıdır.
5. Öğretmenleri, zihin engelli çocuklara bireylerarası sosyal beceriler, özbakım becerileri, ev içi becerileri ve topluma ilişkin becerilerin öğretimi konusunda bilgilendirmek için hizmet içi eğitim kursları ve seminerler düzenlenmelidir.
6. Zihin engelli çocuklar için ergenlik çağına ilişkin cinsel eğitim ve bu dönemde gerekli olan hijyen eğitimi çalışmalarına yoğunluk verilmelidir.
7. Zihin engelli çocukların sosyal etkinliklere katılımını arttırmak için sosyal etkinlikler düzenlenmelidir. Bu tür çalışmalar kamplar, drama çalışmaları ve klüplerle desteklenmelidir.
8. Üniversiteler özel eğitim kurumlarını gerek yayınları gerekse uygulama çalışmalarıyla daha fazla desteklemelidir.

KAYNAKÇA

- Ataman. A. (2003). **Gelişim ve Öğrenme**. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Baran, G., Çimen. S. (2001). **Anaokuluna Devam Eden Beş- Altı Yaş Çocuklarında Psiko-Sosyal Gelişimin İncelenmesi**. Çağdaş Eğitim Dergisi , Sayı 280, 36-43
- Birkan, B. (2003). **Otistik Çocuklara Sosyal Becerilerin Kazandırılması**. Çoluk Çocuk Dergisi. Coluk Cocuk. Com. Eylül.
- Bochner, S., Outhred, L., Pieterse, M., Bashash, L. (2002). Numeracy And Money Management Skills İn Young Adults With Down Syndrome. **Down Syndrome Across The Life Spain**. Whurr Publishers London And Philadelphia.
- Cavkaytar, A. (2001-2002). **Zihinsel Engellilerin Eğitim Amaçları**. Eğitim-com.
- Cavkaytar, A. (1998). **Özbakım ve Ev içi Becerilerinin Öğretimi El Kitabı**. Eskişehir.
- Cavkaytar, A. (1998). **Zihin Engellilere Özbakım ve Ev İçi Becerilerinin Öğretiminde Bir Aile Eğitimi Programının Etkililiği**. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Cuskelly, M., Jobling, A., Buckley, S. (2002). Adult Life. **Down Syndrome Across The Life Spain**, Whurr Publishers London And Philadelphia.
- Cüceloğlu, D. (1998). **İnsan ve Davranışı, Psikolojinin Temel Kavramları**. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çağdaş, A., Şecer-Şahin, Z. (2002). **Çocuk ve Ergende Sosyal ve Ahlak Gelişimi**. Ankara: Nobel Yayın.

Çağlar, D. (1979). **Geri Zekalı Çocuklar ve Eğitimi**. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları

Çağlar, D. (1985). **Özel Eğitimde Geri Zekalı Çocukların Teşhis Sorunları**. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları. Ankara.

Çifci. İ. (2001). **Zihinsel Engelli Bireyler İçin Hazırlanan Bilişsel Süreç Yaklaşımına Dayalı Sosyal Beceri Programının Etkililiğinin İncelenmesi**. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Darıca, N. Abidoğlu, Ü. Gümüşçü, Ş. (2002). **Otizm ve Otistik Çocuklar**. Ankara: Özgür Yayınları.

Dever, R.B. (1998). **Community Living Skills: A Taxanomy**. Washington, DC: American Association on Mental Retardatin.

Elksnin, L., Elksnin, N. (2000). Teaching Parents to Teach Their Children to Be Prosocial. **Vol. 36 Issue 1, p27, 8p, 1 chart Academic Search Elite** <http://search.epnet.com/direct.asp>.

Eratay, E. (1997). **Bolu İl Merkezinde Alt Özel Sınıflara Yerleştirilen Eğitilebilir Zihin Engelli Çocukların Psiko- Sosyal Gelişimlerinin İncelenmesi**. A. Ü. 5. Mithat Enç Özel Eğitim Günleri, 169-178, Ankara: Türkiye Sakatlar Konfederasyonu Yayınları.

Eratay, E. (1993). **7-11 Yaş Çocuklarının Yaratıcılıkları ile Psiko- Sosyal Gelişimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi**. Yayınlanmamış Bilim Uzmanlığı Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Eripek, S., Kırcaali-İftar, G., Tüfekçioğlu, Ü., Özyürek, M., Ataman, A., Batu, S., Başal, M., Vuran, S., Tekin-İftar, E., Cavkaytar, A. (2002). **Özel Eğitim**. Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Okul

öncesi Öğretmenliği Lisans Programı. Açıköğretim Fakültesi Yayını. Eskişehir.

Eripek, S. (1996). **Zihinsel Engelli Çocuklar**. Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir: Genişletilmiş Baskı

Eripek, S. (2003). **Özel Eğitime Giriş ve Özel Gereksinimli Çocuklar**. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

ESN(S). **Cumulative Record (Teacher's Curriculum Guide)**. England.

Focus on Autism ve Other Developmantal Disabilities, (2000). **Academic and Social Attainments Of Children With Mental Retardation In General Education and Special Education settings Source**. Vol. 15 Issue2, 8.

Gander, M. J., Gardiner, H. W. (2003). **Çocuk ve Ergen Gelişimi**. Ankara: İmge Kitabevi.

Grantly, J., Brown, R., Thornly, J. (2002). Challenges to Employment: Perceptions And Barriers As Seen By People With Down Syndrome And Their Parents. **Down Syndrome Across The Life Spain**. Whurr Publishers London And Philadelphia.

Gresham, F. M., Rescly. D. J. (1987). Dimensions Of Social Competence: Method Factors In The Assesment Of Adaptive Behavior Social Skills and Peer Acceptance. **Journal Of School Psychology** Vol. 25, 367-381.

Gresham, F. M., MacMillian D. L., (1997). Social Competence and Affective Characteristics of Students With Mild Disabilities. **Review of Educational Research** , 67 (4), 377-415.

Ingram. C. P. (1960). Education Of The Slow Learning Child. **The Ronold Press Company**, New York. Third Edition.

- Kanık, N. (1993). **Özürlü Bebeklerin Eğitimi ve Ailenin Katılımı**. Özel Eğitim Dergisi, 14-17, Ankara.
- Karasar, N. (1999). **Bilimsel Araştırma Yöntemi, Kavramlar, İlkeler, Teknikler**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kargın, T. (2002). Engelli Çocuğun Erken Eğitiminde Karşılaşılan Güçlükler. **XI. Ulusal Özel Eğitim Kongresi Bildirileri**, 51-58, Konya: Eğitim Kitabevi Yayınları.
- Keskiner, A. (2001). **Zihin Engelli Çocuklar İçin Düzenlenen Değerlendirme Raporlarının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirmesi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Koç, D. (2001). **İşitme Engelli Çocukların Duygusal ve Sosyal Uyumları ilke Benlik İmajlarının İncelenmesi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kulaksızoğlu, A. (2003). **Farklı Gelişen Çocuklar**. İstanbul: Epsilon.
- Kuloğlu-Aksaz, N., Fırat, A. (1992) **Ergenlik Çağındaki Özürlü Bireylere Menstürasyon Döneminde Gerekli Olan Temizlik Alışkanlıklarının Kazandırılması**. Özel Eğitim Dergisi, 37-41.
- Küçüker, Sevgi. (1993). **Özürlü Çocuğa Yönelik Kardeş Tepkileri**. Özel Eğitim Dergisi, Ankara.
- Ladd, G. W. Social Skill Training With Children Issues in Research And Practice. **Clinical Psychology Review**, Vol. 4. 317-337 1984. Purdue University.

- Leffert, J., Siperstein, E., M. (2000). Understanding Social Adaptation in Children With Mental Retardation: A Social-Cognitive Perspective **Exceptional Children** Vol. 66 No:4, 530-545.
- Metin, G. G., (1999). **Dramanın 5-6 Yaş Çocuklarının Sosyal-Duygusal Gelişimlerine Etkisinin İncelenmesi.** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Oymak, V. (1996). **Zeka Özürlü Çocukların Yetiştirilmesi: Tanımlar, Programlar.** Ankara: Sabev Yayınları.
- Özçelik, İ. (1985). **Malatya İlkokullarındaki dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Okuma Yeterlikleri ile Psiko-Sosyal Gelişim Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Araştırılması.** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Özgür. İ. (1993). **Eğitilebilir Zihin Özürlü Çocukların Ana-Baba Eğitiminin Ana-Baba ve Çocuk Üzerindeki Etkileri.** Yayınlanmamış Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ve Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği.** (2000). Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Petti, T. A., Benswanger, E.G., Fialkov, M. J. (1987). The Rural Child and Child Psychiatry. **South African Journal Psychology**, Vol.33 Issue 3, 660-671.
- Pieterse, M., Treloar, R., (1989). **Küçük Adımlar: Gelişimsel Geriliği Olan Çocuklara Yönelik Erken Eğitim Programı.** Macquarie Üniversitesi, Sidney, Australia.
- Pillay, A. L. (2003). Social Competence In Rural And Urban Children With Mental Retardation : Preliminary Findings. **South African Journal Psychology**, Vol.33 Issue 3, 176.

- Samyeli, D., Metin, N. (2000). **Kaynaştırma Sınıflarındaki Zihinsel Engelli Çocukların Sosyal Uyum Davranışlarının Algılanması Üzerine Bir Çalışma.** Burdur Eğitim Fakültesi Dergisi , Sayı1. Yıl 1. 93-102
- Sazak, E. (2003). **Zihin Engelli Birey İçin Hazırlanan Akran Aracılı Sosyal Beceri Öğretim Programının Etkiliğinin İncelenmesi.** Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Senemoğlu, N. (1998). **Gelişim Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya.** Ankara: Özsen Matbaası.
- Sucuoğlu, B. (1993). **Özel Eğitimde Erken Eğitim Programları.** Bilimsel Yayınlar.
- Şenel, H. (1995). **Yetersizliğe Sahip Kardeşi Olanlarla, Olmayanların Yetersizliğe Yönelik Tutumları ve Kaygı Düzeyleri Yönünden Karşılaştırılması.** Özel Eğitim Dergisi, 33-39.
- Tüy, P. (1999). **3-6 Yaş Arasındaki İşitme Engelli ve İşiten Çocukların Sosyal Beceri ve Problem Davranışları Yönünden Karşılaştırılması.** Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Varol, N. (2004). **Özbakım Becerilerinin Öğretimi, Tuvalet Eğitimi, Yemek Yeme, Diğer Öz Bakım ve Günlük Yaşam Becerileri.** Ankara: Kök Yayıncılık.
- Yavuzer, H. (2003). **Doğum Öncesinden Ergenlik Sonuna Çocuk Psikolojisi.** İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. **Sosyal Gelişim.** Çocuk Sitesi. Com Free Web. Space and Hosting-62tc.
- Yükselen, A. (2003). **Zihinsel Engelli Çocuk ve Adölesanların Sosyal Yeterlilik ve Problem Davranışlarının Ana-Baba ve Öğretmen**

Yönünden Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

_____ **Characteristics Of Individuals With Milder Forms Of Mental Retardation**

EKLER LİSTESİ

EK 1 Bilgi Formları

EK 2 Sosyal Gelişim Özellikleri Kayıt Formu

I. BÖLÜM

ÇOCUĞA AİT BİLGİLER

Anketimizin bu bölümünde çocuğa ait bilgiler yer almaktadır. Çocuğu daha iyi tanımamız için aşağıdaki sorulara doğru ve içtenlikle cevap vermenizi ümit ediyoruz.

Adı Soyadı :

Doğum Tarihi (Ay-gün olarak) :

Cinsiyeti :

Devam Ettiğı Okulun Adı :

Kaç Yaşında Eğitim Almaya Başladı?

Okul Dışında Devam Ettiğı Özel Özel Eğitim Kurumu Var mı?

Okul Dışında Katıldığı Kurs, Çocuk Klübü vb. Sosyal Etkinlikler Neler Yazınız?

Kardeşi Var mı? Kaç Tane?

Ek Engeli Var mı? Yazınız?

II. BÖLÜM

AİLEYE AİT BİLGİLER

Anketimizin II.bölümünde de aileye ait bilgiler yer almaktadır. Aileyi daha iyi tanımamız için aşağıdaki sorulara doğru ve içtenlikle cevap vermenizi ümit ediyoruz.

ANNE

Adı Soyadı :

Yaşı :

Eğitim Durumu: İlköğretim ()
Lise ()
Yüksek Okul ()
Üniversite ()
Y.Lisans ()
Doktora ve Üstü ()

Mesleği : Memur ()
İşçi ()
Serbest ()
Çalışmıyor ()

Aylık Geliri :Asgari Ücret ()
300-500 milyon ()
501-749 milyon ()
750 ve üstü ()

BABA

Adı Soyadı :

Yaşı :

Eğitim Durumu : İlköğretim ()
Lise ()
Yüksek Okul ()
Üniversite ()
Y.Lisans ()
Doktora ve Üstü ()

Mesleği : Memur ()
Serbest ()
İşçi ()
Çalışmıyor ()

Aylık Geliri : Asgari Ücret ()
300-500 milyon ()
501-749 milyon ()
750 ve üstü ()

Çocuğa Anne Baba dışında başka biri bakıyorsa :

Adı Soyadı :

Yakınlık Derecesi :

Yaşı :

Mesleği :

Eğitim Durumu :

Aylık Geliri :

ÖĞRETMENE AİT BİLGİLER

Hazırlamış olduğumuz bu anket sizi tanımamıza yardım edeceğini düşündüğümüz sorulardan oluşturmaktadır. Bu soruları, cevaplarken sizi en iyi anlatan seçeneği işaretleyerek bize yardımcı olacağınızı ümit ediyoruz.

Adınız-Soyadınız :

Cinsiyetiniz : B() E ()

Mezun Olduğunuz Program :Özel Eğitim ()
Sınıf Öğretmenliği ()
Diğer (yazınız) ()

En Son Aldığınız Derece :Ön Lisans ()
Lisans ()
Yüksek Lisans ()
Doktora ve Üstü ()

Kaç Yıllık Öğretmensiniz?

Kaç Yıldır Özel Eğitimde Çalışıyorsunuz?

Özel Eğitim Alanıyla İlgili Katıldığınız Hizmet İçi Kurslar Var Mı? Varsa Yazınız.

Sınıfınızdaki Öğrenci Sayısı:

EK 2

Değerli öğretmen arkadaşlar;

Bu anket; AİBÜ’de bir yüksek lisans tezine konu olan, orta düzeyde zihinsel öğrenme yetersizliği olan çocukların sosyal gelişim özelliklerini belirlemek için geliştirilmiştir.

Anketimiz dört bölümden oluşmaktadır. Bunlar: “Bireyler arası Sosyal Beceriler, Özbakım Becerileri, Ev İçi Becerileri, Topluma İlişkin Bilgileri İçeren Beceriler ” Öğrencilerinizi gözlemleyerek bu anketi doldurmanızı istiyoruz.

Anketteki sorulara doğru ve içtenlikle cevap vermeniz anketin ve bu konuda yapılacak çalışmanın amacına ulaşması için gereklidir. Göstereceğiniz ilgiye şimdiden teşekkür ediyorum.

Yüksek Lisans Öğrencisi: Galibiye ÇETREZ

Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Zihin Engelliler Ana Bilim Dalı

Tel:03742157894

Yrd.Doç.Dr.Emine ERATAY

Cep Tel: 05326350097

Ev Tel: 03742153340

SOSYAL GELİŞİM ÖZELLİKLERİ KAYIT FORMU

	Gözlenmedi	Ortaya çıkmaya başladığı gözlemlendi	Periyodik olarak gözlemlendi	Gerçekleşti	Gerileme görüldü
1. Bireyler arası Sosyal Beceriler					
1. Sevmeye karşı olumlu tepkide bulunur.					
2. Bildik insanlara tanıma tepkisi gösterir.					
3. Genellikle mutludur.					
4. Genellikle işbirliği yapar.					
5. Tek başına yapı inşa oyunları oynar.					
6. Diğer çocuklarla ortaklaşa oynar.					
7. Kendinden emindir.					
8. Oldukça kararlıdır..					
9. Basit grup oyunlarına katılmaya hazırdır.					
10. Uzun bir süre konsantrasyonunu koruyabilir.					
11. Görüntüsünden hoşlanır, gurur duyar.					
2. Özbakım Becerileri					
1. Tuvalet becerisine sahiptir.					
2. Ellerini yeterli biçimde yıkar.					
3. Yüzünü yeterli biçimde yıkar.					
4. Ellerini ve yüzünü yeterli biçimde kurular.					
5. Saçını yeterli biçimde tarar.					
6. Mendili yeterli biçimde kullanır.					
7. Dişlerini yeterli biçimde fırçalar.					
8. Saçlarını yeterli biçimde yıkayabilir.					
9. Tırnaklarını temiz ve kısa tutabilir.					
10. Yeterli biçimde banyo yapabilir.					
11. Kızlar adet döneminde nelerin gerekli olduğunu anlar.					
12. Adet döneminde öz bakımını gerçekleştirebilir.					
13. Yeterli biçimde makyaj yapabilir.					
14. Erkekler yeterli biçimde traş olabilir.					
15. Paltosunu çıkarır.					
16..Paltosunu giyer.					
17. Hırka, süveter gibi üst giysilerini çıkarır.					
18. Hırka, süveter gibi üst giysilerini giyer.					
19. Ayakkabılarını çıkarır.					
20. Ayakkabılarını giyer.					
21. Çoraplarını çıkarır.					

22.Çoraplarını giyer.					
23.Giysilerin ter yüz olması durumunda yüzüne çevirebilir.					
24..Elbiselerini yeterli biçimde katlar.					
25.Fermuar açabilir.					
26.Fermuar kapatabilir.					
27.Düğmeleri çözebilir.					
28.Düğmeleri ilikleyebilir.					
29. Kemer tokası açabilir.					
30. Kemer tokası kapatabilir.					
31.Ayakkabı bağcıklarını çözebilir.					
32. Ayakkabı bağcıklarını bağlayabilir.					
33. . Bağımsız olarak giyinme-soyunma,el-yüz yıkama,tuvalet becerisi vb. kendine bakımı yapar.					
34.Kendi kendine yemek yiyebilir.					
35.Kaşığı yeterli biçimde kullanır.					
36.Bıçak ve çatalı yeterli biçimde kullanır.					
37. Yiyecekleri kesmek için bıçak kullanır.					
38.Bardağı iki eliyle tutarak içer.					
39.İçecekleri pipet ya da kamyşla içebilir.					
40. Bardağı bir eliyle tutarak içer.					
41.Sürahiden bardağa sıvıları boşaltabilir.					
3. Ev İçi Becerileri					
1.Basit işlerde sorumluluk üstlenebilir.					
2.Etkinlik başlatır.					
3. Yeterli biçimde toz alabilir.					
4. Yeterli biçimde süpürge yapabilir.					
5.Çalı süpürgesini kullanabilir.					
6..Elektrik süpürgesini kullanabilir.					
7. Yeterli biçimde mobilya cilası yapabilir.					
8. Yeterli biçimde ayakkabı cilası yapabilir.					
9.Yardımla yatağını yapabilir.					
10. Bağımsız olarak yatağını yapabilir.					
11.Tabak gibi basit bulaşıkları yıkayabilir.					
12.Tabak gibi basit bulaşıkları kurulayabilir.					
13.Küçük elbiselerini uygun şekilde elinde yıkayabilir.					
14.Bulaşık makinesini kendi başına kullanabilir.					
15.Basit şeylerin ütülenmesinde ütüyü doğru ve güvenli şekilde kullanabilir.					
16.Doğru bir biçimde masayı hazırlayabilir.					
17.Pişirme malzemelerini yeterli biçimde çırpabilir ve karıştırabilir.					

18. Oklava ya da merdaneyi amacına uygun kullanabilir.					
19.Rende kullanabilir.					
20.Konserve açacağı kullanabilir.					
21.Bıçağı güvenli olarak kullanabilir.					
22.Bir şey sürmek için bıçağı kullanabilir.					
23.Kesmek için bıçağı kullanabilir.					
24.Soymak için bıçağı kullanabilir.					
25.Kibriti güvenli olarak kullanabilir.					
26.Gaz ocağını güvenli yakabilir.					
27.Elektrik fişlerini güvenli eline alabilir. Kullanımdan önce fişi prize takabilir ve düğmeyi açabilir.					
28.Kullanımdan sonra cihazın düğmesini kapatabilir fişi prizden çekebilir.					
29. Elektrikli çaydanlık (kettle) kullanabilir.					
30.Elektrik sobasını kullanabilir.					
31.Sıcak şeyleri güvenli olarak eline alabilir.Örneğin;fırın eldiveni ya da elbeziyle.					
32.Sıcak içecek hazırlar.					
33.Ocağın üstünde çorba vb. ısıtabilir.					
34.Sandviç hazırlayabilir.					
35.Haşlanmış yumurta,tost vb. basit yemekleri hazırlayabilir.					
36.Sıralı resim kartlarından oluşan basit yemek tariflerini uygulayabilir.					
4. Topluma İlişkin Bilgileri İçeren Beceriler					
1.Doğru ve anlaşılır şekilde adını söyleyebilir ve yazabilir.					
2. Doğru ve anlaşılır şekilde adresini söyleyebilir ve yazabilir.					
3. Doğru ve anlaşılır şekilde telefon numarasını söyleyebilir ve yazabilir.					
4. Doğru ve anlaşılır şekilde okulun adını söyleyebilir ve yazabilir.					
5.Kaybolduğunda yardım isteyebilir.Örneğin;en yakın dükkana giderek yardım ister.					
6.Aşağıdaki kelime ve sembolleri tanıyabilir ve anlayabilir. Bayanlar, baylar, tuvalet, çıkış,şimdi geç, bekle, dur,yürü, otobüs durağı, metro tehlike, zehir.					
7.Ev telefonunu gözetimle ve yardımla kullanabilir.					
8.Ev telefonunu yardımsız, gözetimsiz kullanabilir.					
9.Umumi telefonu gözetimle ve yardımla kullanabilir.					

10. Umumi telefonu yardımsız, gözetimsiz kullanabilir.					
11. Telefondaki değişik tonların anlamını bilir (meşgul ton, arıza tonu vb.).					
12. Tehlike anında 155'in kullanılacağını bilir.					
13.Okul dışında kabul edilir biçimde kontrollü bir güven ile davranır.					
14.Yaya geçidini doğru biçimde kullanır. Yaya geçidinde yürür.					
15.Yaya geçidini tanır.					
16.Basit yol güvenliğini anlar.					
17.Trafik ışıklarının anlamını bilir.					
18.Okula tek başına yürüyerek gidebilir.					
19. Okula tek başına toplu taşıma araçlarını kullanarak gidebilir.					
20.Okul çevresindeki belirli yerleri tanıyabilir.					
21.Okul çevresindeki dükkan vb. yerlere gidecek kadar bağımsız hareket eder.					
22. Okulda yeterince bağımsız hareket eder.					
23.Basit alışverişi tek başına yapabilir. İstekte bulunabilir.					
24.Hesabı ödeyebilir.					
25.Umumi tuvaleti güvenli bir biçimde kullanabilir.					